

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΛΗ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19 — ΤΗΛ. 27.689 | 1 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1961 | ΑΡΙΘ. 3

Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ, ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ

Εἰς τὴν Ἐφημερίδα «Βῆμα» ἐδημοσιεύθη προσφάτως ἄρθρον τοῦ διασήμου Ἑλλήτου ἱστορικοῦ καὶ φιλοσόφου Τόμπι, εἰς τὸ ὁποῖον οὗτος διαπιστώνει τὴν μετὰ τὸν δεῦτερον παγκόσμιον πόλεμον ἐπικρατήσαν ἀναταραγὴν ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ καὶ πολιτιστικοῦ πεδίου εἰς παγκόσμιον κλίμακα καὶ ἀναζητεῖ τὰ εἴδη λύσεις πρὸς καθυστάθην τῆς ἀνθρωπίνης συνειδήσεως. Κατὰ τὴν γνώμην του, αἱ μεγάλοι θρησκείαι τῆς Ἱστορίας, ὡς εἶναι ὁ Χριστιανισμὸς, ὁ Βουδισμὸς καὶ ὀλιγώτερον ὁ Ἰσλαμισμὸς, παρὰ τὰ ἑκατομύρια τῶν ὀπαδῶν των, δὲν ἐστάθησαν ἱκαναὶ νὰ ὀδηγήσουν τὴν ἀνθρωπότητα εἰς τὴν ἱκανοποίησιν τοῦ καθολικοῦ πόθου τῆς εἰρηνεύσεως, εἰς τὴν θεμελίωσιν μιᾶς δικαιοσύνης, εἰς ἀδελφοποίησιν τῶν λαῶν. Ἡ προβλὴ τοῦ ἐθνικισμοῦ ἐξ ἄλλου ἀναμέσον τῶν ὑπαναπτόκτων χωρῶν, ὡς τιнос συνεκτικῆς δυνάμεως καὶ πηγῆς ἐμπνεύσεως τῶν λαῶν των, στερεῖται τῆς εὐρύτητος τοῦ αἰσθητισμοῦ, ὁ ὁποῖος θὰ ἠδύνατο νὰ συντονίσῃ τὰ ἔθνη εἰς μίαν πνευματικὴν κίνησιν ἐνόητος, εἰς μίαν ἀδελφικὴν ἀλληλεγγύην. Ὁ φανατισμὸς καὶ τὸ συναίσθημα τῆς κατωτερότητος τοῦ ἐθνικισμοῦ ἀπέναντι τῶν ἄλλων λαῶν, προηγμένων εἰς ἐπιστήμας καὶ τὴν καταπληκτικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ, συγκρατεῖ εἰς στενὰ ὄρια τὸν ἄκρον διαβίωσιν ἐκάστης φυλῆς· καὶ ἐντεῦθεν ἀποκλείεται ὁ ἐθνικισμὸς ὡς ἠθικὴ δύναμις πανανθρώπων ἐπιδιώξεων καὶ σκοπῶν.

Ὁ Χριστιανισμὸς, φρονεῖ ὁ διάσημος φιλόσοφος συγγραφεὺς, θὰ ἦτο ἡ καταλληλοτέρα δύναμις πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς συνταρασομένης ἀνθρωπίνης συνειδήσεως, ἐὰν αἱ ἀρχαὶ του καὶ τὰ ὄρατα διδάγματα του ἠκολουθοῦντο ἀπὸ ἀνάλογα αἰσθήματα, ἀπὸ ἀνάλογους ἐμπνεύσεις καὶ πράξεις. Ἡ κηρυσσομένη ἀγάπη μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν παραμένει ὡς ἰδέα, ὡς διδάγμα· δὲν ἐφαρμόζεται εἰς τὴν ζωὴν.

Ὁ Βουδισμὸς ἐπίσης δύναται νὰ διαγράψῃ κατεθύνσεις λυτρώσεως ἀπὸ τοῦ πόνου, καὶ διὰ μιᾶς ὁδοῦ ἀπαρνήσεως τῶν δεσμῶν ποῦ συνδέουν τὸν ἀνθρώπον μὲ τὸν κόσμον, νὰ τὸν ὀδηγῇ εἰς τὴν λύτρωσιν, εἰς τὸ Νιρβάνα. Ἀλλὰ ἡ τοιαύτη λύτρωσις εἶναι ἀρνητικὴ· εἶναι ἀπώλεια τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀνθρώπου, καὶ συγχώνεσις τῆς ἐντὸς τῆς ἀπειροῦ θείας οὐσίας.

Ὁ Ἰσλαμισμὸς θεωρεῖται ὡς δύναμις κινουμένη ἐπὶ τῆς πραγματικότητος τῆς ζωῆς· καὶ ὡς θρησκεία

εἶναι ἡ καταλληλοτέρα πρὸς ἐπίτευξιν τῶν καθολικωτέρων ἐπιδιώξεων τῶν λαῶν. Ὁ συγγραφεὺς δὲν διστάζει νὰ βεβαιώσῃ, ὅτι ἐκ τῶν Φυλῶν τῆς Ἀφρικῆς ἀναμένεται ἡ πραγματοποίησις τῶν παλιῶν καὶ τῶν καθολικωτέρων προσδοκιῶν τοῦ ἀνθρώπινου Γένους! Οὕτω καταλήγει τὸ ἄρθρον, ποῦ ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ «Βῆμα», καὶ διαλαμβάνει τὰς ὡς ἄνω σκέψεις τοῦ διακεκριμένου Ἑλλήτου σοφοῦ Τόμπι.

*

Ἀλλ' ἡ παγκόσμιος Εἰρήνη, καὶ ὁ ἀλληλοσεβασμὸς τῶν λαῶν εἶναι ἀνωτέρα ἐκδήλωσις τῆς ἐκπολιτιστικῆς πορείας τῶν λαῶν τῆς γῆς. Ὁ πολιτισμὸς δὲν εἶναι ἄλλο ἢ ἀνθησις τοῦ πνεύματος, ποῦ ἀνθίζει εἰς διαφόρους τομεῖς τῆς ζωῆς, εἰς ποικιλίας δημιουργιῶν, ἢ σύνθεσις τῶν ὁποίων δίδει τὸν τόνον τοῦ πολιτισμοῦ τῶν λαῶν.

Τὸ πνεῦμα, ὅπερ ταυτὸν ἡ ἐλευθερία, εἶναι ὁ ἀνθρώπος, ἡ προσωπικότης του, ποῦ εἶναι εἰκὼν Θεοῦ. Εἰς τὴν ἱεράρχησιν τῶν ὄντων ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τῶν οἰωνοτήτων ἀξιών ὁ ἀνθρώπος εἶναι κορυφαία ἀξία. Τοῦτο ἀνευρίσκεται εἰς τὸν Χριστιανισμὸν καὶ μάλιστα εἰς τὴν ὀρθόδοξον μορφήν του.

Μία ἀντινομία ἐνπάρχει ἐντὸς τοῦ στήθους τοῦ ἀνθρώπου. Συναίσθησις ἀπ' ἐνός τοῦ νόμου τῆς φθορᾶς ἐντὸς τῶν βιολογικῶν λειτουργιῶν, αἱ ὁποῖαι κινοῦνται ὡς νόμοι ἀναγκαιότητος, ὡς νόμοι θανάτου· καὶ τῆς ἐλευθερίας ἀπ' ἑτέρου, ὡς ἀνωτέρας προῆς καὶ δυνάμεως, ποῦ ἔχει συλλήψεις αἰωνίας, ποῦ ἐκχέεται εἰς δημιουργίας εἰς ὅλα τὰ ἐπίπεδα τῆς ζωῆς, κατοπτρίζουσας τὴν αἰωνιότητα. Ἡ ἐλευθερία εἶναι ἐκείνη, ἡ ὁποία δημιουργεῖ εἰς τοὺς τομεῖς τῆς τέχνης, εἰς ὅλας τὰς μορφάς, εἰς τὰ εἶδη τῆς διοικήσεως, εἰς τὰ δημοκρατικὰ ἢ ἄλλης φύσεως πολιτεύματα, εἰς τὸ κεφάλαιον τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν, εἰς τὰ καταπληκτικὰ ἐπιτεύγματα τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ εἰς τὰ ἐπίπεδα τῆς οικονομίας.

Βάσει αὐτῶν τῶν δημιουργιῶν τῆς ἡ ἐλευθερία αἰσθάνεται τὴν ὑπεροχὴν τῆς, τὴν αἰωνίαν ἀξίαν τῆς· ἀλλὰ μόνον ἡ ἀνακάλυψις τῆς χριστιανικῆς ἀληθείας ἐβεβαίωσεν, ὅτι ὁ ἀνθρώπος εἶναι ὑπερτάτη ἀξία. Καὶ μόνον εἰς τὸ θεανδρικὸν πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸ λυτρωτικὸν Του ἔργον, εἰς τὴν σταυρομένην ἀγάπην του ὑπὲρ τοῦ κόσμου, καὶ τὴν νίκην του κατὰ τοῦ θανάτου, εἰς τὸν θρίαμβον ἐντὸς τῆς Ἀναστά-

σεώς του, αποκτῶ νόημα ἢ Κτίσις. Καὶ ἡ ἱστορικὴ πορεία τῶν λαῶν, μόνον εἰς τὴν ἀναδημιουργίαν τῆς ζωῆς, πὸν εἶναι μεταμόρφωσις καὶ φατισμὸς τῆς καὶ μεταβολὴ τῆς εἰς καινὸν οὐρανὸν καὶ καινὴν γῆν, μόνον εἰς τὴν πνευματικὴν αὐτὴν πορείαν, πὸν εἶναι σύμπραξις ἀνθρώπου καὶ Θεοῦ καὶ κορυφῶται εἰς τὸ τέρμα τῶν αἰώνων, ὡς θρίαμβος ἀγάπης, ὡς καθολικὴ ὠραιότης, μόνον εἰς αὐτὴν τὴν πνευματικὴν πορείαν ἐντὸς τῆς Ἱστορίας ὁ ἄνθρωπος βεβαιοῦται ὡς ὑψίστη ἀξία, καὶ ἀναμένει ἀπὸ τὸν συντονισμὸν καὶ τὴν σύμπραξιν τῆς ἐλευθερίας του μετὰ τῆς θείας χάριτος τὴν δικαίωσιν τῶν αἰώνιων του παλμῶν, τῶν πλήρους ἀγωνίας προσδοκιῶν του, τῶν μεγάλων ἐλπίδων του.

Δὲν σημαίνει ὅτι ἕως τώρα δὲν ὠλοκληρώθη ὁ Χριστιανισμὸς ὡς ἀγάπη ἐντὸς τῆς Ἱστορίας. Χαρᾶσσει ὁ μὴ γραμμὴν ἐκπολιτιστικῆς πορείας καὶ καλεῖ ὄλους νὰ ἀγωνισθοῦν, νὰ ἀποβοῦν νικηταὶ τῆς ζωῆς, νὰ προαγάγουν τὴν ζωὴν τῶν γενεῶν εἰς περισσότερον φῶς, εἰς σημεῖωσιν ἐκάστοτε ἐνδοξοτέρων σελίδων τῆς Ἱστορίας, εἰς πραγματώσιν πανανθρωπίνων παλμῶν, εἰς ἐπικράτησιν ὁλοῦν πληρεστέρως δικαιοσύνης, πληρεστέρως ἀλληλεγγύης ἀτόμων καὶ Ἐθνῶν. Οὐδεμία ἄλλη θρησκεία ἐκτὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ, οὐδεμία ἄλλη θεώρησις τοῦ κόσμου καὶ τῆς ζωῆς ἠδυνήθη νὰ χαράξῃ τοιαύτην πορείαν ἐντὸς τῆς Ἱστορίας, διὰ νὰ ἐβεβαιούτο ὁ ἄνθρωπος ὡς κορυφαυτάτη ἀξία, διὰ νὰ ικανοποιεῖτο ἀπὸ τὰς προσπαθείας του καὶ τοὺς ἀγῶνας του κατὰ τὴν ἐπίγειον ζωὴν του.

*

Πῶς τώρα ἡ σοφία τοῦ μεγάλου καὶ ἐκλεκτοῦ πνευματικοῦ ἀνδρός, οἷος ὁ Τόμπι, κατέληξε νὰ πιστεύσῃ, ὅτι ὁ Μουσουλμανισμὸς θὰ ἠδύνατο νὰ ικανοποιήσῃ τὰς ἀγωνιώδεις προσδοκίας τῆς ἀνθρωπότητος, εἶναι ἀκατανόητον.

Ὁ Ἰσλαμισμὸς δὲν χαράσσει πορείαν τῆς ἐλευθερίας, τοῦ πνεύματος, ἐντὸς τῆς Ἱστορίας. Ἡ θρησκευτικὴ θεώρησις τοῦ Ἰσλάμ εἶναι περισσότερον ἐμπνευσμένη ἀπὸ τὸν κύκλον τῶν βιολογικῶν λειτουργιῶν καὶ ὀλιγώτερον ἀπὸ τὸ πνεῦμα. Ἡ θρησκευτικὴ του ἐνόρασις σχετίζεται πρὸς ἓνα Θεόν, ὁ ὁποῖος ἐπιβραβεύει τοὺς πιστοὺς του δι' ὑλικῶν ἀγαθῶν, μὲ ἱκανοποιήσεις βιολογικῶν ὁρμῶν, σχετιζομένων πρὸς τὴν συντήρησιν καὶ τὴν διαίωσιν τῆς συνήθους ζωῆς. Δὲν προβάλλεται ἐντὸς τῆς θρησκευτικῆς ἀνατάσεως τοῦ μουσουλμανικοῦ κόσμου ὁ ἄνθρωπος ὡς κορυφαία ἀξία. Ἡ δουλαγωγία τῆς γυναίκος εἰς τὴν μουσουλμανικὴν ἐστὶν γίνεται κατὰδηλοῦς. Ὁ θεσμὸς τῆς πολυγαμίας κυριαρχεῖ πρωτίστως εἰς τοὺς οἴκους τῶν ἀρχόντων, τῶν ἡγεμόνων τῶν λαῶν τοῦ Ἰσλάμ. Τοῦθ' ὅπερ προκαλεῖ τὸν οἶκτον τῶν ἐλευθέρων ἀνθρώπων διὰ τὸν ἐξεντελισμὸν τῆς γυναικείας προσωπικότητος.

Ἀλλὰ καὶ τὰ πολιτικὰ συστήματα τῆς διοικήσεως τῶν λαῶν, εἴτε εἰς τὸ σχῆμα τοῦ κομμουνισμοῦ, εἴτε εἰς τὸ σχῆμα τοῦ Δημοκρατικοῦ πολιτεύματος, δὲν κυριαρχοῦνται ἀπὸ τὴν ἰεράρχησιν τῶν ἀξιών. Δὲν

τοποθετεῖται ὁ ἄνθρωπος ὡς ὑπερτάτη ἀξία. Ὁ κομμουνισμὸς, γέννημα τῆς γερμανικῆς φιλοσοφίας τοῦ Ἐγγέλου, ἐπενόηθη ὑπὸ τοῦ Μάρξ. Καὶ ἐγὼ ὁ Ἐγγελοῦς ὁ διδάσκαλός του ἐδίδασκεν, ὅτι τὸ ἀπρόσωπον πνεῦμα ὁρᾷ ἐντὸς τῆς Ἱστορίας κατὰ τρόπον διαλεκτικόν, ὡς θέσις, ἀντίθεσις, σύνθεσις καὶ δημιουργεῖ τὰ ὄντα ἐν τῷ κόσμῳ, χωρὶς νὰ ἔχουν αὐτὰ ἀξίαν, ἐμπλοτίζεται ἐκεῖνο καὶ προχωρεῖ εἰς τὸν Πανλογισμὸν, ὁ Μάρξ ἀντιστρέφας τὴν διαλεκτικὴν πορείαν τοῦ πνεύματος, διεκήρυξεν, ὅτι οὐχὶ τὸ πνεῦμα, ἀλλ' ἡ οἰκονομία δίδει τὸ νόημα τῆς ζωῆς. Διεξάγεται δὲ ἐπὶ τοῦ οἰκονομικοῦ πεδίου ἡ διαλεκτικὴ πορεία τῆς Ἱστορίας ὡς θέσις ἢ τάξις τοῦ προλεταριάτου, ὡς ἀντίθεσις ἢ ἀστικὴ μορφή τῆς ζωῆς, καὶ ὡς σύνθεσις εἶναι ἡ ἐκ τῆς πάλης τῶν δύο τάξεων ἀπόρροια τῆς ἰδέας τῆς ἐλευθερίας. Ἐντεῦθεν καὶ αἱ διοικήσεις τῶν κομμουνιστικῶν πολιτειῶν ἐμφανίζονται εἰς ἓν πολιτικοοικονομικὸν σχῆμα, εἰς τὸ ὁποῖον δὲν ὑπάρχει ὁ ἄνθρωπος ὡς πνευματικὴ ἀξία, ὡς προσωπικότης ἐλευθέρως κινουμένη καὶ ἐλευθέρως δημιουργοῦσα ἐπὶ ὅλων τῶν ἐπιπέδων τῆς ζωῆς.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ δημοκρατικὰ πολιτεύματα τῆς Δύσεως σφίζεται μὲν ἡ ἐλευθερία, περιορίζεται ὁ μὴ αὐτὴ εἰς τὸ πολιτικόν τῆς σχῆμα. Δὲν βιοῦται εἰς τὸ βάθος τῆς ὡς ἀνθρωπίνῃ προσωπικότης, ὡς εἰκὼν Θεοῦ, ὡς ἀξία ὑπερτάτη, τὴν ὁποῖαν ὄλοι αἱ ἄλλαι ἀξίαι δεόν νὰ ὑπηρετοῦν, ἀνεξαρτήτως φυλῆς καὶ θρησκείας. Καὶ ἐδημιουργήθη μὲν ὁ θεσμὸς καὶ ὁ ὄργανισμὸς τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν, θεμελιωμένους ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, οὐχ ἦττον οἱ πάρεδροι τοῦ διεθνοῦς αὐτοῦ ὄργανισμοῦ, προκειμένου νὰ κρίνουν καὶ νὰ αποφασίσουν περὶ τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ πόθου τῆς ἀνεξαρτησίας ἄλλων ἀσθενεστέρων λαῶν, κυριαρχοῦνται περισσότερον ἀπὸ τὰ πολιτικὰ ἢ οἰκονομικὰ συμφέροντα τῶν ἰδίων λαῶν, καὶ ὀλιγώτερον ἀπὸ τὴν ἰερότητα τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων.

*

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ζωὴν τῶν Δημοκρατιῶν τῆς Δύσεως δξύνεται πολλάκις ἡ πάλη τῶν κοινωνικῶν τάξεων, εἰς βαθμὸν ὥστε οἱ ἰσχυρότεροι οἰκονομικῶς πολῖται νὰ φθάνουν εἰς σημεῖον νὰ ἐτηρεάζουν τὰς πολιτικὰς σκέψεις τῶν Κυβερνήσεων καὶ νὰ ἐμφανίζεται ἡ διοικήσις, λόγω μὲν δημοκρατία, πράγματι δὲ τυραννία. Ἡδη ἐπιφαίνεται μία τάσις, ἓνας ἰσχυρὸς πόθος τῶν πολιτικῶν ἡγετῶν τοῦ κόσμου καὶ μάλιστα τῶν ἰσχυροτέρων ἐθνῶν πρὸς διαπραγματεύσιν διὰ τὴν λύσιν τῶν διεθνῶν προβλημάτων, πρὸς δημιουργίαν νέων συνθηκῶν, ἐντὸς τῶν ὁποίων νὰ στραφῇ ἡ προσοχὴ τῶν ἰσχυροτέρων, εἰς δύναμιν στρατιωτικῆς ἀμύνης καὶ εἰς πλοῦτον ὀλικῶν ἀγαθῶν, εἰς μίαν νέαν κατεύθυνσιν. Κατανοεῖται πλέον ἡ ἀνάγκη νὰ ἐξευρεθῇ τρόπος ἀποφυγῆς νέου ὀλεθριωτάτου πολέμου ἐκ τῆς χρήσεως φοινικωτάτων ὀπλων, μέσων γενικῆς καταστροφῆς· νὰ ἐπιδιωχθῇ ἡ ἀνακούφισις τῶν ὕπαναπτόκτων χωρῶν, διὰ συνδρομῆς τῶν πλουσιωτέρων ἐθνῶν πρὸς παροχὴν πάσης βοηθείας εἰς τοὺς στερομένους ὀλικῶν μέσων πτωχο-

ΕΟΡΤΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ε' ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ

Μακαριώτατε 'Αρχιεπίσκοπε 'Αθηνῶν και πάσης 'Ελλάδος, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητὲ και περιπόθητε ἀδελφὲ και συλλειτουργῆ τῆς ἡμῶν Μετρούπολης κύριε Θεόκλητε, Πρόεδρε τῆς 'Ιεραῆς Συνόδου τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος, τὴν 'Υμετέραν σεβασμίαν Μακαριότητα ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι, ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Αἰσιῶς και ἐν χαρᾷ πολλῇ, τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι, εἰσελθόντες εἰς τὸν ἑορτασμὸν τῶν ἐπιστάσεων ἁγίων και κοσμοχαρυσμένων ἑορτῶν τῆς κατὰ σάρκα ἐν Βηθλεὲμ Γεννήσεως και ἐν 'Ιορδάνῃ 'Επιφανείας τοῦ Κυρίου και Σωτῆρος ἡμῶν, γηθόσσοι ἐκομισάμεθα ἐξικόμενα τὰ ἐπ' αὐταῖς και τῷ νέῳ ἔτει προφρόνως ἀποσταλέντα ἀδελφικὰ Γράμματα τῆς 'Υμετέρας λίαν ἀγαπητῆς και περισπουδάστου ἡμῖν Μακαριότητος, και μετ' εὐχαριστίας βαθείας μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἀγαπητῶν ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν ἀνέγνωμεν και ἀπεδεξάμεθα τὸν ἐν αὐτοῖς τίμιον Αὐτῆς ἀδελφικὸν ἐόρτιον ἀσπασμὸν.

Μετ' αἰσθημάτων οὖν ἐγκαρδίου ἀγάπης και τιμῆς σπεύδοντες ἀποδοῦναι διὰ τῆς παρουσίας τῶν ἀδελφικῶν ἀσπασμῶν, ἄσμενοι ἀντιπροσαγορεύομεν ἐπὶ ταῖς ἁγίας ἡμέραις ταύταις τὴν 'Υμετέραν γενναίαν και περιπόθητον Μακαριότητα, ὅλην ψυχῇ εὐχόμενοι ὅπως ἡ χάρις τοῦ σαρκὶ Τεχθέντος Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ ἐπιδαφιεύηται πλουσίως Αὐτῇ και τῇ κατ' Αὐτὴν 'Αγιοτάτῃ 'Εκκλησίᾳ και τῷ εὐσεβεῖ και ἀγαπητῷ ἡμῖν πληρώματι αὐτῆς πάντοτε και ἐν παντί, και ὅπως τὸ νέον σωτήριο ἐτος ἡ πᾶσιν

τέροις λαοῦς, διὰ τὰ ἐπέληθη μεταξὺ ὄλων τῶν ἐθνῶν μία ἀλληλεγγύη, μία κοινωνικὴ δικαιοσύνη συμβιβάζουσα τὰ αἰτήματα τῶν πενομένων τάξεων πρὸς τοὺς κατέχοντας τὸν πλοῦτον και τὴν ἀφθονίαν τῶν ὀλικῶν ἀγαθῶν, διὰ τὰ καταστή δυνατὸν τὰ θεμελιωθῆ ἡ ζωὴ ἐπὶ τῆς διεθνούς δικαιοσύνης, ἐπὶ τοῦ ἀμοιβαίου σεβασμοῦ ἀνθρώπων και ἐθνῶν.

Αὐτὴν τὴν γραμμὴν χαράσσει ὁ Χριστιανισμὸς ἐντὸς τῆς πανανθρωπίνης συνειδήσεως, ἐντὸς τῆς πνευματικῆς πορείας τῶν λαῶν τῆς γῆς. Καὶ μόνον ὅταν ὄλοι αἱ Σχολαὶ και τὰ Πανεπιστήμια τοῦ κόσμου υἱοθετήσουν και διδάξουν εἰς τὰς μελλούσας γενεὰς τὴν ἀρχὴν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι κορυφασιώτατη ἀξία και ὅτι ὄλοι ὄσα ἀγαθὰ πραγματοποιοῦνται ὑπὸ τῶν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν και ἐφευρέσεων δέον τὰ ὑπερεπεροῦν τὸν ἄνθρωπον, ὅταν ἐπ' αὐτῆς τῆς ἀρχῆς ἱεραρχοποιηθῆ ἡ ζωὴ τοῦ κόσμου, ὡς διδάσκει ὁ Χριστιανισμὸς, τότε μόνον θὰ προάγεται ὁ πολιτισμὸς εἰς ἀνωτέρας ὄλοεν μορφὰς και θὰ βασιλεύῃ ἡ παγκόσμιος εἰρήνη μεταξὺ ὄλων τῶν ἐθνῶν, ὄπου γῆς και ἂν ἐδρίσκονται και ὑπὸ ὄλοσδήποτε δυσμενεῖς συνθήκας διαβιοῦν

† Ὁ Σάμον ΕΙΡΗΝΑΙΟΣ

ἐμπλεων πάσης ἀγαθωσύνης και εὐλογίας παρὰ Θεοῦ, γενικώτερον και ἐν κοινῇ προσπάθειᾳ εἰς προσθήσιν τῆς ἐνότητος τῶν ἁγίων Αὐτοῦ 'Εκκλησιῶν.

Μετὰ τῶν ἐγκαρδίων δὲ τούτων εὐχῶν ἡμῶν, ἀδελφικῶς Αὐτὴν και αὐθις περιπτυσσόμενοι και κατασπαζόμενοι ἐν τῷ Τεχθέντι Σωτῆρι ἡμῶν, διατελοῦμεν μετ' ἀγάπης ἀδελφικῆς και ἐξειδικιαμένης τιμῆς

Τῆς 'Υμετέρας σεβασμίας Μακαριότητος
ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφός

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως 'Αθηνῶν
Χριστοῦγεννα τοῦ 1960.

ΣΤ'

ΤΟΥ ΜΑΚ. ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ

Μακαριώτατε 'Αρχιεπίσκοπε 'Αθηνῶν και πάσης 'Ελλάδος, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητὲ και περιπόθητε ἀδελφὲ και συλλειτουργῆ τῆς ἡμῶν Μετρούπολης κύριε Θεόκλητε, τὴν 'Υμετέραν σεβασμίαν Μακαριότητα ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι, ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Ἐν μέσῳ τῶν μιστιζουσῶν τὴν ἀναξιοπαθοῦσαν ἀνθρωπότητα κακουχιῶν και στερήσεων, ἐξ αἰτίας τῶν ὄποιων στενάζει και ἐμπλεως φόβου ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος ἀτενίζει μετὰ πάλλουσαν τὴν καρδίαν εἰς τὴν αἰθρίαν ἡμέραν, ἐν μέσῳ τοῦ ὄσημέραι ἀδύνατοντος πυρετώδους ἀνταγωνισμοῦ τῶν δυνάμεων τοῦ κόσμου τούτου πρὸς κυριαρχίαν και κατάσχεσιν ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ τῶν πάντων κατὰ πάντων, εὐκαιρον τὰ ἐνθυμηθῶμεν τοὺς λόγους τοῦ 'Αποστόλου τῶν 'Εθνῶν πρὸς τοὺς Κορινθίους «πιστὸς ὁ Θεὸς δὲ οὐκ ἐάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ τὸ δύνασθε, ἀλλὰ ποιήσει σὺν τῷ πειρασμῷ και τὴν ἔκβασιν τοῦ δύνασθαι ὑπενεργεῖν» (Α' Κορινθ. 10,13).

'Ιδίως δὲ κατ' ἔτος κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας ὄποτε σύμπας ὁ χριστιανικὸς κόσμος ἀναμένει μετ' εὐσεβοῦς ἐνθουσιασμοῦ και παλλούσης καρδίας τὴν ἀνατολὴν τοῦ 'Ἡλίου τῆς Δικαιοσύνης, τὴν κατὰ σάρκα Γέννησιν τοῦ θείου Βρέφους ἐρχομένου εἰς Βηθλεὲμ τῆς 'Ιουδαίας, ἵνα γεννηθῆ ἐκ Παρθένου Μαρίας και περιβληθῆ ἀνθρωπίνην σάρκα και ἐξαγνίσῃ αὐτὴν ἀπὸ τοῦ ὄπου τῆς προπατορικῆς ἁμαρτίας και παρουσιάσῃ ἁγίαν και ἄμωμον πρὸ τοῦ θρόνου τῆς δικαιοσύνης και τῆς ἀπειρου τοῦ Θεοῦ Πατρὸς φιλανθρωπίας.

Ἐδλογημένον εἶη τὸ ὄνομα τοῦ πανοικτιρμοῦ Θεοῦ διὰ τὴν ὑπὲρ ἡμῶν ἄκραν συγκατάβασιν αὐτοῦ, εὐδοκήσαντος ταπεινώσαι ἑαυτὸν, ἵνα ἐλευθερώσῃ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ ἀπόλυτον αἰωνίαν κόλασιν.

Θεωροῦντες δὲ ἡμεῖς ἀγαπητὲ ἐν Χριστῷ ἀδελφὲ και περιπόθητε, ὅτι αἱ κοσμοσωτήριοι ἑορταὶ τῶν Χριστογενῶν τυγχάνουσι εὐπρόσδεκτος εὐκαιρία πρὸς ἐπικοινωνίαν τῶν ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν τῶν Προέδρων τῶν ἀτοκεφάλων 'Ορθοδόξων 'Εκκλησιῶν, σπεύδομεν προθύμως ἐκτελέσαι τὸ ἱερόν τοῦτο καθήκον, δεόμενοι ἐκ βάθους καρδίας τοῦ ἐν Βηθλεὲμ

ΤΟ Β' ΙΕΡΑΤΙΚΟΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΚΛΗΡΟΥ ΤΗΣ Ι. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

Πρωτοβουλία του Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Θεοκλήτου, ἀπὸ τῆς 9ης μέχρι τῆς 14ης τοῦ παρελθόντος Ἰανουαρίου συνεκροτήθη τὸ Β' Ἱερατικὸν Συνέδριον τοῦ ἱεροῦ Κλήρου τῆς Ἱερατικῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν. Ἡ ἐναρξίς τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου τούτου ἐγένετο τὴν πρώτην τῆς 9ης Ἰανουαρίου διὰ κατασκευαστικῆς Θείας Λειτουργίας, τὴν ὁποίαν ἐτέλεσεν ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Θεοκλήτος ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ Ταξιαρχῶν τῆς Ἱ. Μονῆς Πετράκη. Κατὰ τὴν Λειτουργίαν ταύτην ἀπένευμε τὸ ὄφρϊκιον τοῦ Πρωτοπρεσβυτέρου εἰς τὸν Αἰδέσ. Πρεσβ. κ. Γεώργιον Κρητικὸν, ἐφημέριον τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἀγίων Ἀναργύρων Νικαίας.

Ἡ Α' συνεδρίασις ἤρχισε τὴν 10.15' π. μ. διὰ τῆς Εἰσαγωγικῆς προσφωνήσεως τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου, ἣτις ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Προσφιλέστατοί μοι κληρικοὶ συνεργάται,

Δόξαν καὶ εὐχαριστίαν καὶ αἶνον ἀναπέμπομεν πρὸς τὸν ἐν Τριᾷδι Θεὸν ἡμῶν, ὅτι ἠξίωσεν ἡμᾶς ἵνα σήμερον εὐρεθῶμεν ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἅπας ὁ ἱερός κληρὸς τῆς Ἱερατικῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν μετὰ τοῦ Ἱεράρχου αὐτῶν, τοῦ ἐλεηθέντος ὑπὸ τοῦ Κυρίου νὰ χαίρεισιν τὴν ἱεράν ταύτην ὁμήγουριν διὰ τῆς παρουσίας προσλαλιάς, καὶ νὰ κηροῦξῃ τὴν ἐναρξίς τῶν ἐργασιῶν τοῦ Ἱερατικοῦ τούτου Συνεδρίου τοῦ ἱεροῦ κλήρου τῆς κατ' αὐτὸν Ἱερατικῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, καὶ μάλιστα μετὰ παρέλευσιν πλήρους εικοσιπενταετίας καὶ ἐπέκεινα, ἀφ' ὅτου ὁ ἐκ τῶν προκατόχων ἡμῶν ἀειμνήστῃς Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κωρός Χρυσόστομος Παπαδόπουλος συνεκάλεσε, κατὰ μῆνα Μάιον τοῦ 1932, τὸ «Α' Συνέδριον τοῦ Ἐφημεριακοῦ Κλήρου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν».

Ἡ ἐν Κυρίῳ χαρὰ ἡμῶν ἐπὶ τῇ συγκλήσει τοῦ Ἱερατικοῦ τούτου Συνεδρίου τυγχάνει δεδικοιωλογημένη, καθ' ὅσον γνωρίζομεν ἐκ πείρας ποιμαντορικῆς, ὅτι πάντοτε πνευματικῶς καρποφόρα ἀποβαίνουν τὰ Ἱερατικὰ Συνέδρια, τὰ ὁποῖα, ὡς τυγχάνει γνωστόν, ἔχουσι γενικευθῆ παρ' ἀπάσαις ταῖς Ἱερατικῆς Μητροπόλεσι τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας

τεχθέντο: Σωτήρος ἡμῶν, ὅπως ἀξιοθῆτε μετὰ τῆς σεβαστῆς χορείας τῶν ἁγίων Ἀρχιερέων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, παντὸς τοῦ εὐαγοῦς κλήρου καὶ τοῦ εὐσεβοῦς χριστευωνύμου πληρώματος, ἵνα ἐορτάζητε τὰς σεπτὰς ταύτας ἐορτὰς ἐπὶ ἔτη πάμπολλα, τὸν δὲ νέον τῆς χρηστότητος Κυρίου ἐνιαυτὸν νὰ διέλθητε ἐν ἀμεταπτώτῳ ὑγείᾳ καὶ πνευματικῇ θνημῶν.

Τῆς Ὑμ. Γερασμίας Μακαριότητος
ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφός

† Ὁ Ἀντιοχείας Θεοδόσιος

Δαμασκός, ἐν τοῖς Πατριαρχείοις
Χριστούγεννα, 1960.

τῆς Ἑλλάδος, καὶ γενικώτερον παρὰ τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ θεσμὸς τῶν Ἱερατικῶν Συνεδρίων, ἀνάγων τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν προέλευσιν αὐτοῦ εἰς τὴν πολὺν ἀρχαιότητα τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, εὐρίσκειται εἰς τὸ θεόπνευστον βιβλίον τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων. Ἐκεῖ, ὁ μέγας κήρυξ καὶ διδάσκαλος καὶ ἰδρυτὴς Ἐκκλησιῶν θεσπέσιος Παῦλος, ἀπὸ τὴν παράλιον πόλιν τῆς Καρίας, τὴν νοτίως τῆς Ἐφέσου κειμένην Μίλητον, παρουσιάζεται νὰ στέλλῃ ἀνθρώπους εἰς τὴν Ἐφεσον καὶ νὰ καλῇ τοὺς «πρεσβυτέρους τῆς Ἐκκλησίας» τῆς Ἐφέσου καὶ τῆς περὶ αὐτῆς περιοχῆς, διὰ νὰ ἔλθουν εἰς συνάντησιν αὐτοῦ. Πρὸς αὐτοὺς δὲ ἀπηρῆθονεν ὁμιλίαν ἀφθάστου πνευματικοῦ καὶ ποιμαντικοῦ μεγαλείου, τὴν ὁποίαν ἀτόπηται καὶ ἀτήκοος μάρτυς, ὁ ἱερός Ἐδωγγελιστὴς Λουκᾶς, περιέσωσεν εἰς τὰς ὅπ' αὐτοῦ γραφείσας Πράξεις τῶν Ἀποστόλων. (Πράξεις 20, 17-36).

Ἐθὺς δὲ ἀμέσως μετὰ τοὺς Ἀποστολικὸς χρόνους, Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας εἰς συγγραμματα αὐτῶν, καὶ Θεοσύλλεκτοι Οἰκουμενικαὶ καὶ Τοπικαὶ Σύνοδοι εἰς ἱεροὺς Κανόνας, καθώρισαν ἐπακριβῶς, οὐχὶ μόνον τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ θεῖον ἔργον τοῦ ἱεροῦ κλήρου, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀφορῶντα εἰς τὰς ἰδιαζούσας ποιμαντικὰς σχέσεις τῶν Ἱεραρχῶν μετὰ τῶν Πρεσβυτέρων καὶ τῶν Διακόνων.

Ἀπασα ἡ θαυμασία συλλογὴ τῶν θείων καὶ ἱερῶν Κανόνων τῶν Ἀγίων Συνόδων δὲν εἶναι ἄλλο τι, εἰ μὴ τὰ πορίσματα τῶν ἱερῶν συνάξεων καὶ σκέψεων καὶ συζητήσεων τῶν ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τῶν ὁποίων οὗτοι, πλὴν ἄλλων, καθώρισαν εἰς τὸ διηρηκὲς τοὺς τρόπους διοικήσεως καὶ συνεργασίας καὶ πειθαρχίας τοῦ ἱεροῦ ἐν γένει κλήρου.

Ὡστε, ἐὰν εἴπωμεν ὅτι, πρὸς πνευματικὴν τῆς ψυχῆς καλλιέργειαν τοῦ ἱεροῦ κλήρου, πρὸς καρποφορίαν τοῦ ἔργου αὐτοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀντιμετώπισιν καὶ ἐπίλυσιν τῶν συγχρόνων κοινωνικῶν καὶ ἠθικῶν προβλημάτων, ἀπαιτεῖται συγγὴ σύγκλησις Ἱερατικῶν Συνεδρίων, δὲν νομίζομεν, ὅτι εὐρισκόμεθα ἐκτὸς τῆς πραγματικότητος. Πρὸς τούτους, καὶ ἡ παγκοσμίως καθιερωθεῖσα σύγκλησις συγχρόνων ποικίλων συνεδρίων, ἐπιβεβαιοῖ τὴν σκοπιμότητα καὶ τὴν ἀνάγκην Συνεδρίων τοῦ ἱεροῦ κλήρου καὶ δικαιοῖ τὴν σοφὴν τῆς Ἐκκλησίας ἀρχαιοτάτην πράξιν τῆς συσκέψεως τῶν λειτουργῶν αὐτῆς, ἐπ' ἀγαθῷ αὐτῶν τῶν ἰδίων καὶ πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ πολυμόρφου, πολυμόθου καὶ πολυσχιδοῦς ἔργου αὐτῶν ἐν τῇ Χριστιανικῇ κοινωνίᾳ καὶ γενικώτερον ἐν τῷ πολυκυμάντῳ τούτῳ κόσμῳ.

Ἐθὺς λοιπὸν ἐκκλησιαστικὸν καὶ ποιμαντικὸς κανὼν ἐξάαιρετος τυγχάνουσι τὰ Ἱερατικὰ Συνέδρια, καὶ θὰ ἦτο εὐχὴς ἔργον, ἵνα ταῦτα συγκαλῶνται τακτικώτερον καὶ διοργανῶνται συστηματικῶς. Τοσοῦτῳ δὲ μᾶλλον ἐνδείκνυται τοῦτο, ὅσω σήμερον ἡ Ἐκκλησία, καὶ εἰδικῶς ὁ ἱερός αὐτῆς κληρὸς, καλεῖ-

Ο Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Θεόκλητος κηρύσσει τὴν ἐναρξιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Β' Ἱερατικοῦ Συνεδρίου.

ται νὰ διαδραματίσῃ τὸ πρόσωπον τοῦ καλοῦ Σαμαρείτου τῆς παραβολῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ποικιλοτρόπως πασχούσης πνευματικῶς καὶ ἠθικῶς ἀνθρωπίνης κοινωνίας, ἡ ὁποία ληστευθεῖσα καὶ ἀπογυμνωθεῖσα ἀρχῶν αἰώνιων, καὶ ἀπολακτίσασα πεποιθήσεις καὶ σχέσεις ἱεράς, καὶ πρὸς κέντρα λακτίζουσα σκληρῶς, διέρχεται τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῆς ἐν ἀγωνία καὶ ἐν πόνῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν κακίᾳ καὶ ἐν ἀμαρτίᾳ, ὡς ἐὰν δὲν ἐγνώρισε τὸν ἐνανθρωπήσαντα Θεόν, ὡς ἐὰν δὲν ἔχει κηρυχθῆ τὸ ἱερὸν αὐτοῦ Ἐὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει.

Τούτῳ τῷ ἀρχαϊκῷ καὶ ἱερῷ τῆς Ἐκκλησίας ἔθει καὶ ἡμεῖς ἀκολουθοῦντες, συνεκαλέσαμεν ὑμᾶς σήμερον, προσφιλέστατοί μοι Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι, καὶ ἡμέτεροι πνευματικοὶ συνεργάται καὶ συλλειτουργοὶ ἐν τῷ Ἀμπελῶνι τοῦ Κυρίου καὶ ἐν τῷ φρικτῷ Αὐτοῦ Θεσιαστήριῳ, καὶ ἐπικαλεσθέντες πρὸ ὀλίγου ἐν τῇ ἀναιμάκτῳ Θεσίᾳ τὴν ἐξ ὕψους εὐλογίαν καὶ χάριν καὶ βοήθειαν, καταρχόμεθα τῶν ἱερῶν συσκέψεων καὶ συνομιλιῶν. Κατενώπιον ἡμῶν ἔχοντες τὸν πανταχοῦ παρόντα καὶ τὰ πάντα κατοπτρεύοντα Θεὸν ἡμῶν, καὶ συναντιλήπτορα προβαλλόμενοι τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ ἱερατικὴν ἡμῶν συνειδησιν, κυριαρχούμεθα ὑπὸ τῆς βεβαιότητος, ὅτι, τοῦ Κυρίου συνεργούτος, θὰ ἔχωμεν ἅπαντες πολὺ τὸ ἠθικὸν καὶ τὸ πνευματικὸν ὄφελος ἐκ τῆς συνάξεως ταύτης, πρὸς δόξαν Χριστοῦ καὶ εὐκλειαν τῆς Ἐκκλησίας Του, τῆς ὁποίας, θείῳ ἔλεει, ἐτάχθημεν ποιμένες καὶ διδάσκαλοι.

Τὰ θέματα, τὰ ὁποία θὰ ἀναπτοχθῶσιν ἐν τῷ Ἱερατικῷ Συνεδρίῳ, ἐπελέγησαν μεταξὺ τοῦ πλήθους τῶν θεμάτων, τὰ ὁποία δύνανται νὰ τεθῶσιν εἰς Ἱερατικὰ Συνέδρια πρὸς μελέτην καὶ ἐνασχόλησιν, καὶ ἀποβλέπουσι κυρίως εἰς καιρίᾳ τινα σημεῖα τῆς ἐνοριακῆς ποιμαντικῆς μερίμνης τοῦ Ἐφημεριακοῦ ἱεροῦ κλήρου τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Ἀρχιεπισκοπῆς, καὶ μάλιστα ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς τῆς ἰδιαζούσης ἀποστολῆς τοῦ Ἐφημερίου ἐν τῇ Ἱερᾷ ταύτῃ Ἀρχιεπισκοπῇ τῶν Ἀθηνῶν.

Τὰ θέματα τῶν εἰσηγήσεων, οἱ εἰσηγηταί, ὡς καὶ αἱ ἐπιτροπαὶ συνεργασίας ἐπὶ τῶν εἰσηγήσεων, καθωρίσθησαν κατόπιν συστηματικῶν συσκέψεων κληρικῶν τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς ἐπὶ τῷ τέλει τῆς αὐτενεργείας αὐτῶν καὶ τῆς ἀντιμετώπισεως ἀμέσων πνευματικῶν καὶ ἐφημεριακῶν ποιμαντικῶν ἀναγκῶν καὶ προβλημάτων. Εἴμεθα δὲ βέβαιοι, ὅτι οἱ εὐλαβέστατοι εἰσηγηταὶ καὶ οἱ μετ' αὐτῶν συνεργασθέντες, θὰ παρουσιάσωσι πλουσίαν πνευματικὴν ποιμαντικῆς ἐπιστήμης τροφήν, ἵνα, ἐν τῇ ἰσχύϊ τῆς βρώσεως ταύτης, ἀποδοτικωτέρα ἀποβῇ ἢ προσφορὰ πνευματικῆς καὶ κοινωνικῆς ἐργασίας τοῦ ἱεροῦ κλήρου τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς εἰς τὸ Χριστεπώνυμον αὐτῆς πλήρωμα.

Τὸ πρῶτον θέμα ἢ ἡ πρώτη εἰσήγησις ἀνάγεται εἰς τὴν «πνευματικὴν ζωὴν τοῦ ἱερέως», καὶ δύνανται τις νὰ εἴπῃ, ὅτι ἀποτελεῖ τὸ τηλαυγὲς πρόσωπον τῶν ἀκολουθουσῶν εἰσηγήσεων, διότι ἡ πνευματικὴ ζωὴ τοῦ κληρικοῦ ἀποτελεῖ τὸν θεμέλιον λίθον τῆς πνευματικῆς ὑποστάσεως καὶ ὑπάρξεως αὐτοῦ καὶ εἶναι τιμιωτέρα λίθων πολυτελῶν, καὶ ἀποτελεῖ τὸν φύλακα ἄγγελον, καὶ ἐπισπᾶται τὴν ἀγάπην καὶ τὴν βοήθειαν καὶ τὸν φωτισμὸν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοῦ λειτουργοῦ τῆς Ἐκκλησίας Του.

Τὸ δεῦτερον ἔπειτα θέμα, τὸ ὁποῖον θὰ τεθῇ ὑπ' ὄψιν τοῦ Συνεδρίου, ἀναφέρεται εἰς τὴν «ἀναστροφήν τοῦ ἱερέως ἐν τῷ ποιμνίῳ αὐτοῦ». Ἀποσκοπεῖται δὲ δι' αὐτῆς τῆς εἰσηγήσεως νὰ τονισθῇ καὶ ὑπογραμμισθῇ ἡ διαγωγή καὶ ἡ συμπεριφορὰ τοῦ ἱερέως ἐν ἀπάσῃ τῇ ποιμαντικῇ αὐτοῦ διακονίᾳ μεταξὺ τοῦ λογικοῦ ποιμνίου του, καὶ μάλιστα ἡ ὄλος ἰδιάζουσα θέσις αὐτοῦ ὡς πνευματικοῦ πατρὸς καὶ προστάτου καὶ φροντιστοῦ τῶν πνευματικῶν του τέκνων, τὰ ὁποῖα εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς των αἰσθάνονται τὴν ἱερὰν ταύτην καὶ πνευματικὴν ἐξάρτησιν καὶ συγγένειαν, καὶ ἔχουσιν ἀναλόγους ἀπαιτήσεις ἀπὸ τούτων πνευματικῶν των τούτους πατέρας.

Θὰ ἐπακολουθήσῃ τὸ τρίτον θέμα μετ' ὅσον τίτλον «ἐνοριακὴ ποιμαντικὴ μερίμνα τοῦ ἱερέως», ἀναφερόμενον εἰς τὴν ἐνοριακὴν καλουμένην δρᾶσιν τοῦ ἱερέως. Τὸ θέμα αὐτό, καίτοι φαίνεται παράλληλον πᾶσι πρὸς τὸ προηγούμενον, δὲν συμπύπτει πρὸς ἐκεῖνο, διότι ἐνταῦθα πρόκειται περὶ τῆς ἀγωνιστικῆς σταδιοδρομίας τοῦ ἱερέως ἐν τῇ ἐνορίᾳ αὐτοῦ καὶ περὶ τῆς ποικιλομόρφου καὶ πολυσχιδοῦς αὐτοῦ ἐργασίας πρὸς θεραπείαν τῶν ἀπειρῶν ἀναγκῶν, ὑπὸ τῶν ὁποίων περιβάλλεται ἕκαστος ἐνορίτης καὶ ἕκαστη οἰκογένεια. Πρόκειται περὶ τῆς θέσεως τοῦ ἱερέως ὡς ἐυθμιστοῦ καὶ λύτου τῶν καθημερινῶν προβλημάτων τοῦ ποιμνίου του καὶ περὶ τῆς ἀγρόπνου φροντίδος αὐτοῦ διὰ τὰς ψυχὰς τοῦ λαοῦ του, τὸν ὁποῖον ἔχει ἐμπιστευθῆ εἰς αὐτὸν ἢ Ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία.

«Ὁ ἱερεὺς ἐν τῇ συγχρόνῳ κοινωνίᾳ» εἶναι ὁ τίτλος τῆς τετάρτης εἰσηγήσεως. Ἡ σπουδαιότης τοῦ θέματος τούτου εἶναι ἐξώφθαλμος, καθόσον ἡ σύγχρονος κοινωνία, ἡ κοινωνία τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος, παρουσιάζει ἀπειρον πλῆθος προβλημάτων, καινῶν ἀπαιτήσεων, πλῆθος περιεργῶν περιπτώσεων, καὶ δυσκολιῶν οὐκ ὀλίγων, ἐμπροσθεν τῶν ὁποίων ὁ ἱερεὺς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ σταθῇ ἀπαθῆς ἢ ἀδιάφορος θεατῆς. Τούναντίον μάλιστα. Ἡ θέσις τοῦ ἱερέως, τοῦ ἀμέσου τούτου διὰ τὸν λαὸν ἐκπροσώπου τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι καὶ πρέπει νὰ εἶναι θέσις ἡγετική καὶ καθοδηγητική, ἀπαιτούσα ἀπὸ τοῦ ἐκπροσώπου τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς πάνοπλον πνευματικὴν ἐξόπλισιν πρὸς ἀντιμετώπισιν ὄλων αὐτῶν τῶν περιπτώσεων καὶ τῶν δυσκολιῶν, ἐντὸς τῶν ὁποίων ζοῦν καὶ κινοῦνται τὰ πνευματικὰ του τέκνα. Εἶναι ἄλλωστε γνωστὸν, ὅτι τίποτε δὲν ἐκφεύγει καὶ δὲν πρέπει νὰ ἐκφεύγῃ ἀπὸ τὸν ἀγρυπνὸν τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ ζωῇ τῆς κοινωνίας ὀφθαλμὸν, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ἐν παντὶ κοπάντοτε ἐπιδράσεως τῆς Ἐκκλησίας ἐπ' ἀγαθῷ τῇ κοινωνίας.

Τὸ πέμπτον θέμα ἀνάγεται εἰς τὸ «σύγχρονον κήρυγμα καὶ τὴν κατήχησιν». Δικαίως καὶ προεπὶντο καθωρίσθη ἡ ἀνάπτυξις καὶ τούτου τοῦ σοβαροῦ θέματος. Ὅταν ἀναλογισθῶμεν, ὅτι τὸ θεῖον κήρυγμα καὶ ἡ κατήχησις εἶναι μίᾳ ἱερᾷ καὶ μεγάλῃ δόναμις εἰς χεῖρας τῆς Ἐκκλησίας, θὰ ἀντιληφθῶμεν ὅτι πᾶσα μελέτη καὶ σπουδὴ περὶ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ κηρύγματος καὶ τῆς κατήχησεως ἐπιβάλλεται καὶ ὅπως δὲποτε ἐνδείκνυται. Καὶ ὅταν γίνεται λόγος περὶ συγχρόνου κηρύγματος καὶ συγχρόνου κατήχητικῆς

Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Θεόκλητος μετὰ τῶν μετασχόντων τοῦ Β' Ἱερατικοῦ Συνεδρίου.

διδασκαλίας, δὲν ἐννοεῖται βεβαίως ἀλλοίωσις τοῦ κηρύγματος, ἢ τῆς κατηχήσεως, καθ' ὅσον ὁ κηρυττόμενος Χριστός εἶναι χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτός καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀλλὰ νοεῖται ἡ φροντίς τοῦ ἱεροκλήρυκος καὶ τοῦ κατηχητοῦ πρὸς σωτήριοι ἐπίδρασι ἐντὸς τῆς κοινωνίας διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος λόγος εἶναι, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, «τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον». (Ἐβραίουσ 4,12).

Εἰς τὴν ἕκτην καὶ τελευταίαν εἰσήγησιν θὰ γίνῃ λόγος «περὶ τοῦ ἱερέως ὡς τελετουργοῦ». Ὅταν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ὅτι τὸ τελετουργικὸν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν ἀποτελεῖ τὴν ψυχὴν καὶ τὴν καρδίαν τῆς χριστιανικῆς ἡμῶν πίστεως καὶ λατρείας, θὰ γίνῃ τότε ἀντιληπτόν, ὅτι πάντοτε τὸ ζήτημα τῆς τελετουργικῆς τοῦ κληρικοῦ ἀποστολῆς, εἶναι ἄξιον πάσης σπουδῆς καὶ μελέτης. Ὑπάρχει μάλιστα καὶ ἡ γνωστὴ ἀσφαλῶς εἰς ὑμᾶς ἀποφίς, ὅτι ἕνας καλὸς τελετουργός, ἄριστα ἀναπληροῖ τὴν ἀπουσίαν τοῦ ἱεροκλήρυκος, καθ' ὅσον μία ἀπταιστος τελουμένη ἱεροτελεστία εἶναι ἕνα ἐπιτυχεστάτον θεῖον κήρυγμα. Πρέπει δὲ νὰ τενισθῇ καὶ δεόντως νὰ ὑπογραμμισθῇ, ὅτι χάνει παρὰ πολὺ ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν εἰς ψυχικὴν τοῦ Χριστεπωνύμου πληρώματος ὠφέλειαν, ἀπὸ ἀπροσεξίας καὶ ἀτασθαλίας λειτουργικῆς, καὶ ἐν γένει τελετουργικῆς, τῶν κληρικῶν μας.

*

Καὶ ταῦτα μὲν εἶναι τὰ θέματα, τὰ ὁποῖα θὰ ἀναπτυχθῶσιν ἐνώπιον τοῦ παρόντος Συνεδρίου τοῦ ἱεροῦ κλήρου τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς, οἱ εἰσηγηταὶ τῶν ὁποίων, εἰμεθα βέβαιοι, ὅτι φιλοτιμῶς εἰργάσθησαν, ἵνα παρουσιάσωσιν αὐτὰ εἰς τὴν ἐντέλειαν, συνεργασθέντες πρὸς τοῦτο μετὰ τῶν φιλοπόνων συνεργατῶν αὐτῶν πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτόν.

Θὰ ἦτο ὁμως ἀσυγχώρητος παράλειψις, ἐκ μέρους ἡμῶν, ἐὰν δὲν ἀναπτύξωμεν εἰς ὑμᾶς, ἀγαπητοὶ μοι συλλειτουργοὶ καὶ συνεργάται, μερικὰς ἀπαραιτήτους σκέψεις καὶ ἀπόψεις γενικωτέρας μορφῆς, καὶ ἐὰν δὲν ἀναφέρωμεν προτροπὰς τινὰς καὶ παραινέσεις κατὰ Ἀρχιερατικὸν ἡμῶν καθήκον.

Αἱ ἀπόψεις δὲ αὗται, ὡς ἀντιλαμβάνεται πᾶς τις ἐξ ὑμῶν, ἀνάγονται εἰς τὴν θέσιν ὑμῶν τῶν κληρικῶν ὡς πνευματικῶν διαχειριστῶν μιᾶς παναμώμου καὶ πανιέρου κληρονομίας, δηλονότι τοῦ τριπλοῦ ἀξιώματος τοῦ Σωτήρος ἡμῶν Χριστοῦ. Ἡ ἱερατικὴ ἐξουσία πρὸς τὴν ὁποῖαν οὐδεμία ἄλλη ἐπὶ τῆς γῆς ἐξουσία δύναται ποτὲ νὰ συγκριθῇ, καὶ ἡ ὁποῖα χωρίζει τοὺς ἱερωμένους ἀπὸ τοὺς μὴ ἱερωμένους, ἦτοι ἀπὸ τοὺς λαϊκοὺς, κατὰ τὸν μὴ ἐπιτρέποντα σύγχυσιν, ἢ ἱερατικὴ αὕτη ἐξουσία διαιρεῖται εἰς τελετουργίαν τῶν θείων τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν Μυστηρίων, εἰς θεῖον κήρυγμα, καὶ εἰς ὑπεύθυνον ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας Του ποιμαντικὴν διοίκησιν.

Ἐντὸς αὐτῆς τῆς τριάδος τῶν ὑψηλῶν σας ἱερατικῶν καθηκόντων πρέπει νὰ κινήσῃ, καὶ τὸ ἱερόν τοῦτο τριπτυχον πρέπει νὰ εἶναι τὸ ἴνδαλμα τῆς ἀποστολῆς καὶ τῆς ὑπόρξεώς σας. Ὅτι εἶναι τὸ θεμέλιον διὰ τὴν οἰκίαν, καὶ ὅτι εἶναι ἡ ῥίζα διὰ τὸ δένδρον καὶ ὅτι εἶναι ἡ κοίτη διὰ τὸν ποταμόν, τοῦτο εἶναι δι' ὑμᾶς ἡ βαθεῖα κατανόησις τῆς ἀποστολῆς ἐν τῇ

Ἐκκλησίᾳ καὶ ἡ ἐνασχόλησίς σας μὲ τὰ καθήκοντά σας, τὰ ὁποῖα ἔχουν θεῖαν τὴν προέλευσιν, ὅπως εἶναι θεῖον καθίδρυμα ἢ ἱερωσύνη, καὶ θεῖα ἢ ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῆς γῆς.

Δὲν εἶναι βεβαίως τῆς παρουσίας στιγμῆς νὰ ἀναπτύξωμεν κατὰ βάθος καὶ ὕψος καὶ πλάτος τὰ ἀναγόμενα εἰς τὴν ἱερωσύνην. Οὔτε εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναφέρωμεν, ἔστω καὶ ὑπὸ τύπον περιεχομένων, τὰ κεφάλαια ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἀπαρτίζουν τὸ σύστημα τῆς Ποιμαντικῆς ἐπιστήμης, ὑπὸ τὴν ὀρθόδοξον αὐτῆς θεώρησιν.

Ταῦτα, ἄλλωστε, ὀφείλουσι νὰ εἶναι γνωστὰ εἰς ὑμᾶς, καὶ δὲν ἀμφιβάλλωμεν ὅτι, εἴτε ἐν τῇ ὀλόγητί των εἴτε κατὰ κεφαλαῖωδῃ τινὰ τρόπον, τὰ γνωρίζετε. Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνον ἀπαραίτητος ἡ γνῶσις τῶν κανόνων τῆς Ποιμαντικῆς. Ἀπαραίτητος εἶναι ἡ ὑπὸ τῆς ἀγάπης διὰ τὸν Χριστὸν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν Του φλεγόμενη ἱερατικὴ καρδιά, τὴν ὁποῖαν ὀφείλομεν νὰ φέρωμεν ἐντὸς τῆς πνευματικῆς ἡμῶν ὑπόρξεως. Αὕτη ἢ φλεγόμενη καρδιά, αὕτη ἢ φωτισμένη ὑπὸ τοῦ πυρός καὶ τοῦ φωτός τῆς Πεντηκοστῆς ἱερατικὴ ψυχὴ, εἶναι ἡ κινήτριος δύναμις πρὸς ἐξάσκησιν τοῦ τριπλοῦ τοῦ Κυρίου ἀξιώματος, περὶ τοῦ ὁποῖου ὠμίλησαμεν προηγουμένως.

Εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην, τόσον εἰς τοὺς ὑψηλοὺς καὶ ὑπερόχους λόγους τοῦ Κυρίου, τοὺς ἀπευθυνόμενους εἰδικῶς πρὸς τοὺς ἁγίους Μαθητὰς καὶ Ἀποστόλους, ὅσον καὶ εἰς τὰς Ποιμαντικὰς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου Ἐπιστολάς, εὐρίσκομεν ἡμεῖς οἱ κληρικοὶ τοὺς κανόνας τῆς δράσεως καὶ συμπεριφορᾶς ἡμῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, κανόνας κύρους θεῖου καὶ αἰωνίου, κανόνας ἀνευ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ὁποίων δὲν εἶναι δυνατὸν ὁ κληρικὸς νὰ εἶναι κληρικὸς ὄνομα καὶ πρᾶγμα. Καὶ ὁ τοιοῦτος κληρικὸς ἔχει μὲν τοῦ κληρικοῦ τὸ ὄνομα καὶ φαίνεται ὅτι ζῆ, ἀλλὰ κατὰ τὸν χαρακτηρισμὸν αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅστις εὐρίσκεται εἰς τὸ βιβλίον τῆς Ἀποκαλύψεως, εἶναι νεκρός. «Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Σάρδεσιν Ἐκκλησίας γράφον—λέγει τὸ ἱερόν τῆς Ἀποκαλύψεως βιβλίον—οἶδα σου τὰ ἔργα, ὅτι ὄνομα ἔχεις, ὅτι ζῆς καὶ νεκρός εἶ. Γίνου γοηροῦν, καὶ στήρισον τὰ λοιπά, ἃ ἐμελλον ἀποθνήσκειν· ὅδ γὰρ εὐρηκά σου τὰ ἔργα πεπληρωμένα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ μου...». (Ἀποκ. 3,1-2).

Πάντοτε ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ εἶχε καὶ σήμερον ἔχει καὶ μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος τούτου θὰ ἔχη ὑψίστην ἐν τῷ κόσμῳ καὶ ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἀποστολήν. Αὕτη εἶναι ἡ ταμιοῦχος τῆς θείας χάριτος. Αὕτη συνεχίζει ἀδιακόπως, ἐπὶ δύο χιλιάδας ἔτη, τὸ σωτήριον τοῦ Χριστοῦ ἔργον μετὰ τῶν ἀνθρώπων. Αὕτη ὑπερίσχυσε πάντων τῶν διωκτῶν αὐτῆς, καὶ αὕτη δὲν ἐπανεσε μέχρι τῆς σήμερον νὰ βάλλεται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων τοῦ Σατανᾶ. Αὕτη τοῦ τῆς Ἐκκλησίας λειτουργοὶ εἰμεθα σήμερον ἡμεῖς, ἐλεθθέντες ὑπὸ τοῦ Κυρίου. Ἡ κατανόησις αὐτῆς τῆς πανιέρου καὶ μοναδικῆς θέσεως ἡμῶν τῶν κληρικῶν, καθιστᾷ ἡμᾶς ἐξόχως ἱκανοὺς, ἵνα ἐπιτελῶμεν εὐδόκως καὶ πιστῶς τὰ ποιμαντικὰ ἡμῶν καθήκοντα, ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ποιμανομένου πληρώματος αὐτῆς, καὶ ἐπὶ μεγίστη καὶ ἀνυπολόγητῳ πνευματικῇ ἡμῶν ὠφελείᾳ ἐπὶ τῆς γῆς,

ἀλλὰ καὶ δὴ καὶ μάλιστα εἰς τὴν οὐράνιον τοῦ Θεοῦ Βασιλείαν.

*

Αὐταὶ ἀκριβῶς αἱ δύο ἢ τρεῖς σκέψεις καὶ αἱ ἀπόψεις, φίλτατοί μοι Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι, τὰς ὁποίας ἐπελέξαμεν ἐκ τοῦ ἀπείρου πλήθους τῶν παρομοίων σκέψεων καὶ ἀπόψεων, κατὰ τρόπον μᾶλλον ἐνδεικτικόν, ἀναγκάζουσιν ἡμᾶς ἵνα, ἐν συν-εχεῖα, ὑπογραμμίσωμεν προτροπὰς τινὰς καὶ παραινέ-σεις, διὰ τῶν ὁποίων καὶ κατακλείομεν τὴν παροῦσαν Εἰσαγωγικὴν ἡμῶν προσφώνησιν.

Ἄς ὑπάρχη πάντοτε ἐντὸς τῆς ψυχῆς καὶ τῆς καρδίας σας ἡ ἐν Κυρίῳ καύχησις, ὅτι ἠξιώθητε—δπως καὶ ὁ ὁμιλῶν— νὰ εἴσθε λειτουργοὶ τῶν ἀχράντων τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ Μυστηρίων, εἰς τὰ ὁποῖα δὲν τολμῶσι νὰ παρακώψωσι καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ ἄγγελοι Τοῦ, καὶ ἠλεήθητε νὰ εἴσθε χειραγωγοὶ τῶν πνευματικῶν σας τέκνων πρὸς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, τὴν παρεχομένην διὰ τῶν Μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας, τῶν ὁποίων εἴσθε οἱ τελετουργοί.

Ἄς διαποτίξῃ τὴν ἐσωτερικὴν σας ὑπαρξίν ἡ ἀγάπη σας καὶ ἡ ἀφοσίωσις σας πρὸς τὸν Σωτῆρα Χριστὸν καὶ πρὸς τὸ λογικόν σας ποιμνιον, τὸ ὁποῖον, (ὁποῖα τιμὴ!), τὸ ἔχει ἐμπιστευθῆ εἰς χεῖράς σας ὁ διὰ τὸ πλανώμενον πρόβατον ἐπὶ τῆς γῆς κατελθὼν Μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Υἱός, χάριν τοῦ ὁποίου ἔχουσε καὶ τὸ τιμώτατον Αἵμά Του.

Ἄς ἀπορροφᾷ πᾶσαν σκέψιν καὶ πᾶσαν ἐνασχό-λησίν σας ὁ ζήλος σας διὰ τὴν δόξαν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἂς ἔχετε ὑπ' ὄψιν ὅτι, μόνον ζηλωτῶν καὶ αὐτοθυσιάζομένων ἀνδρῶν εἶναι ἔργον τὸ διακυβεῖν τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ μερι-μᾶν διὰ τὴν σωτηρίαν ἀνθρωπίνων ψυχῶν.

Ἄς κοπιάζετε μέχρις ἐξαντλήσεως τῶν σωματι-κῶν καὶ αὐτῶν τῶν πνευματικῶν σας δυνάμεων, νόκτα καὶ ἡμέραν ἐργαζόμενοι διὰ τὴν πνευματικὴν καὶ πᾶσαν ἄλλην καλὴν καὶ εὐλογημένην προκοπὴν τοῦ καλοῦ ποιμνίου σας. Πόσον εὐτυχεῖς θὰ εἴμεθα ἡμεῖς οἱ κληρικοί, ὅταν, ἀποχωριζόμενοι τούτου τοῦ προσκαιροῦ κόσμου, ἔχομεν τὸ ἠθικὸν σθένος νὰ ἀναφέρωμεν τὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου: «Τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαί, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα, λοιπὸν ἀπόκειται μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ Κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ δίκαιος κριτής». (Β' Τιμ. 4,7).

Ἄς μελετᾶτε πάντοτε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ ἔργα τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, καὶ πᾶν Ὁρθόδοξον θεολογικὸν καὶ ἐποικοδομητικὸν ἔργον, πρὸς θεολογικὸν σας καὶ μάλιστα πρὸς ψυχικὸν σας πνευματικὸν ἐμπλουτισμόν. Ὁ κληρικὸς ὀφείλει πάν-τοτε ἐκ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας του νὰ ἐξάγῃ καινὰ καὶ παλαιὰ, κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Κυρίου. Λοιπὸν, πηγὴ διαρκῶς ἐξαντλουμένη καὶ μὴ ἔχουσα ὑπόγειον ποταμὸν ὑδατοδοσίας ἀνεξαντλήθη, εἶναι ἐπόμενον καὶ πολὺ φυσικὸν νὰ ἐξαντληθῇ καὶ νὰ ἀποξηρανθῇ. Προσέχετε αὐτὴν τὴν λεπτομέρειαν. Διότι ἡ ἐγκατάλειψις τῆς μελέτης τῆς θείας Γραφῆς καὶ τῶν λοιπῶν θρησκευτικῶν καὶ πατερικῶν βιβλίων, ἔχει ὀδηγήσει τὰς Ἐνορίας εἰς μίαν ἀνευ προηγουμέ-νου πνευματικὴν ξηρασίαν, διὰ τὴν ὁποίαν θὰ εἶναι

ἀναπολόγητος ἐν ἡμέρᾳ Κρίσεως πᾶς ὑπεύθυνος διὰ τὴν κατάστασιν ταύτην κληρικὸς.

Ἄς γνωρίζετε κατὰ βάθος, ὅτι ἡ ἰδιότης τοῦ κληρικοῦ, ἰερά αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν καὶ συνδεδεμένη μὲ τὸ θεῖον τῆς Ἐκκλησίας ἔργον, δὲν ἐπιτρέπει τὴν μετ' αὐτῆς συνύπαρξιν μεριμνῶν καὶ φροντιδῶν καὶ σκέψεων τοῦ κόσμου τούτου. Δὲν εἶναι δυνατόν ἱατρὸς βρογχῶν ἑλκῶν νὰ ἀναλάβῃ τὴν θεραπείαν ἀσθενῶν. Δὲν εἶναι, κατ' ἀναλογίαν, ποτὲ δυνατόν ὁ κληρικὸς νὰ θέλῃ νὰ σώσῃ ψυχὰς δουλευούσας εἰς τοῦ κόσμου τούτου τὰ κάτεργα, ἥτοι εἰς τοῦ κόσμου τούτου τὰς ἀδυναμίας, καθ' ὃν χρόνον αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ κληρικὸς αἰχμαλωτίζεται ὑπὸ τῶν φροντιδῶν καὶ τῶν φρονημάτων τούτου τοῦ κόσμου. Ὁ ἐν προ-κειμένῳ ἀπόλυτος διαχωρισμὸς ἀπολύτως ἐπιβάλλε-ται. Πρέπει μάλιστα νὰ τονισθῇ ὅτι, ἄνευ αὐτοῦ τοῦ θεμελιώδους διαχωρισμοῦ, ὁ κληρικὸς θὰ εἶναι ἐν κρᾶμα ἀντιθέσεων, ἐν ὃν ἄχαρι, καὶ συνάμα ἐπι-κίνδυνος διὰ τὸ πνευματικὸν τῆς Ἐκκλησίας ἔργον.

Ἄς ἔχητε πάντοτε ὑπ' ὄψιν σας, ὅτι τὸ ἱεροτελέ-στικόν σας ἔργον εἶναι ἡ καθημερινὴ σας πρωτίστη πνευματικὴ τροφή καὶ τὸ πρόωτιστον τῶν ἐφημερια-κῶν σας καθηκόντων. Ὅταν ἔχομεν ὑπ' ὄψιν, ὅτι αἱ ἱεραὶ τῆς Ὁρθόδοξου ἡμῶν Ἐκκλησίας Ἀκολουθίαι ἔχουν καθορισθῆ εὐθὺς ἀμέσως μὲ τὴν ἴδρυσιν τῆς Ἐκκλησίας, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ καθημερινὸν καὶ συν-εχῆς αὐτῶν, τότε ἀντιλαμβανόμεθα, ὅτι ἐπιόκειτο γίνεσθαι ἐκεῖνος ὁ κληρικὸς, ὁ ὁποῖος δὲν σχολάζει εἰς τὴν καθημερινὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Ἀκολουθίαν, ἡ ὁποία εἶναι προσευχὴ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἐπικοινωνία τοῦ ἱεροουργοῦ μετὰ τοῦ παναγάθου Θεοῦ, ἐκ τῆς ὁποίας ἐπικοινωνίας ἄπειρα εἶναι τὰ προερχόμενα πνευματικὰ ὀφέλη. Ἄλλωστε, τίποτε τὸ γενναῖον καὶ θαυμαστόν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτελέσῃ ὁ ἀνθρω-πος ἄνευ τῆς θείας βοήθειας καὶ ἀντιλήψεως. Τὸ δὲ ἔργον τοῦ κληρικοῦ, αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ καὶ λόγω τῆς φύσεώς του, εἶναι δύσκολον. Διὸ καὶ χρειάζεται ἡ καθημερινὴ, ἀκόμη καὶ ἡ νυκτερινὴ, κατ' οἶκον προσευχὴ πρὸς ἐνδυνάμωσιν ἀπὸ μέρους τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν ἀπρόσκοπτον καὶ ἐπιτυχῆ τοῦ κληρικοῦ ἐπιτέλεσιν τῶν καθηκόντων καὶ τῆν ἐδοκίμησιν τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ κοινωνίᾳ ἀποστολῆς αὐτοῦ.

Τέλος πρέπει νὰ λάβητε ὑπ' ὄψιν σας, ὅτι εἴσθε κληρικοί τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς τῶν Ἀθηνῶν, τῆς πρωτεύουσας τῆς χώρας ἡμῶν. Ὅθεν ὀφείλετε νὰ εἴσθε ἐν παντὶ ὑποδειγματικοὶ εἰς τε τὰ ἱερατικά σας καθήκοντα καὶ εἰς τὰς σχέσεις σας μὲ τὸ ποι-μνιον σας, τὸ ὁποῖον, ἀκριβῶς διότι ζῆ εἰς τὴν πρω-τεύουσαν, ἔχει ἀνάγκην κάποιας ἰδιαίτερης μεταχει-ρίσεως. Ἐχομεν ἄπειρα ὅσα παραδείγματα, ἐκ τῶν ὁποίων συνάγεται τὸ συμπέρασμα, ὅτι μία καλύτερα ἀπὸ πάσης ἀπόψεως μεταχειρίσις καὶ συμπεριφορὰ τῶν Ἐφημερίων πρὸς τοὺς ἐνορίτας αὐτῶν καὶ πε-ρισσότερον ἐντατικὴ προσοπάθεια πρὸς ἐπιτέλεσιν τῶν καθηκόντων αὐτῶν, θὰ εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα ἀφ' ἐνὸς μὲν νὰ παύσῃ ἡ κατὰ τοῦ ἱεροῦ κλήρον ἀνεξέλεγκτος καὶ ἐν τοῖς πλείστοις ἄδικος κατακραυγὴ τῶν κακῶν ἀνθρώπων, τῶν μὴ ἀγαπώντων κατ' οὐσίαν τὴν Ἐκκλησίαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ ἀποβαῖνῃ τὸ πνευμα-τικὸν σας ἔργον πάντοτε καρποφόρον πρὸς δόξαν

ΤΟ ΕΛΑΙΟΝ ΕΞ ΕΠΟΨΕΩΣ ΤΕΛΕΤΟΥΡΓΙΚΗΣ (*)

Τὸ ἐξοδιαστικὸν ἢ νεκρώσιμον ἔλαιον.

Τὸ ἔλαιον, ἐν συνεχείᾳ, χρησιμοποιεῖται ἐκκλησιαστικῶς κατὰ τὴν «περιστολήν» τῶν ἀποθνησκόντων ἱερέων καὶ κατὰ τὸν ἐνταφιασμὸν τῶν χριστιανῶν γενικῶς, ὡς λεπτομερῶς θὰ ἀναπτυχθῆ κατωτέρω.

Εἶναι γνωστὸν, ὅτι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλησι ἐπεκράτει ἡ συνήθεια τοῦ καλουμένου «δυστυχοῦς λουτροῦ» τοῦ νεκροῦ, τὸ ὁποῖον ἐτελεῖτο δι' ὕδατος ἢ δι' ἀρωματισμένου οἴνου, εὐθὺς ἀμέσως μετὰ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ. Ὁ Σωκράτης εἰς τὸν «Φαῖδωνα» τοῦ Πλάτωνος λέγει περὶ ἑαυτοῦ, πρὸς τὸν θάνατον πορευόμενος, «σχεδὸν τί μοι ὥρα τραπέσθαι πρὸς τὸ λουτρόν» δοκεῖ γὰρ δὴ βέλτιον εἶναι λουσάμενον πιεῖν τὸ φάρμακον καὶ μὴ πράγματα ταῖς γυναίξι παρέχειν νεκρὸν λούειν» (LXIII).

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 31 τοῦ προηγουμένου τεύχους.

τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας Του, καὶ ἐπὶ ἀνυπολογίστῳ ψυχικῇ ὕμῳ ὠφελείᾳ.

Ταύτας τὰς ἀπόψεις καὶ τὰς παραιτήσεις μετὰ πολλῆς τῆς πατρικῆς ἀγάπης ἀνεπτύξαμεν πρὸς ὑμᾶς, βέβαιοι ὄντες, ὅτι καὶ μόνοι σας ἀντιλαμβάνεσθε τὰ ἀκροθιγῶς ἐνταῦθα ἐκτεθέντα, καὶ γνωρίζετε καὶ ὑμεῖς, ὅτι ἀπὸ τὸν ἱερὸν κλῆρον ἢ σημερινῇ κοινονίᾳ πολλὰ ἀπαιτεῖ. Διὸ ἔχετε ὑποχρέωσιν νὰ ἐργάζησθε ἐπ' ἀγαθῷ αὐτῆς, δεδομένου μάλιστα ὅτι σήμερον πολλοὶ ἀξίαι ἔχουν καταπατηθῆ καὶ μόνον τῆς Ἐκκλησίας ὁ θεσμὸς, καίτοι βάλλεται ὑπὸ κακῶν ἀνθρώπων, ἐξακολουθεῖ νὰ μένῃ ἐδραῖος καὶ ἀκλόνητος, διότι ἔχει θεμελιωθῆ ἐπὶ τὴν πέτραν, καὶ πόλις Ἄδου οὐ κατισχύουσι ποτὲ κατὰ τῆς Ἐκκλησίας.

Ἄς εἶναι τοῦ ἐν Τριάδι προσκυνουμένου Θεοῦ ἡμῶν ἢ εὐλογία ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἐπὶ τὴν ἱερὰν ὕμῳ ἀποστολήν, καὶ ἄς ἀποβῆ τὸ Ἱερατικὸν τοῦτο Συνέδριον καρποφόρον ἐν παντί, τῇ χάριτι τοῦ Κυρίου. Ἄ μ ἦ ν».

Ἀκολουθῶς ἔλαβε τὸν λόγον ἐκ μέρους τῶν Συνέδρων ὁ Αἰδεσ. Πρεσβ. κ. Κων/νος Ἀνδρουλάκης, ὅστις καὶ προσεφώνησε τὸν Μακαριώτατον, μετὰ δὲ τὴν ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Πρωτοσυγκέλλου ἀνάγνωσιν τοῦ Κανονισμοῦ λειτουργίας τοῦ Ἱερατικοῦ Συνεδρίου, ὁ Πανος. κ. Χρυσόστομος Γαλιούρης, ἀνέπτυξε τὸ θέμα «Ἡ πνευματικὴ ζωὴ τοῦ Ἱερέως». Ἐν συνεχείᾳ διεξήχθη συζήτησις ἐπὶ τῆς εἰσηγήσεως καὶ ἠκούσθησαν διάφορα γινώμαι, αἵτινες ἀπεκρυσταλλώθησαν εἰς Πορίσματα, ἀναγνωσθέντα εἰς ἐπήκοον πάντων τὴν πρωτὰν τῆς ἐπομένης.

Τὴν ἰδίαν περίπου πορείαν ἠκολούθησε καὶ κατὰ τὰς ἐπομένας ἡμέρας τὸ Συνέδριον, προστεθέντων μόνον Ψηφισματος καὶ Ἀνακοινώσεως.

Εἰσηγῆται κατὰ τὰς ἐπομένας ἡμέρας ἦσαν:

1) Ὁ Αἰδεσ. Κατηχητῆς κ. Ἄγγελος Νησιώτης, με θέμα «Ἡ ἀναστροφή τοῦ ἱερέως ἐν τῷ ποιμνίῳ του».

Σὺν τῷ «δυστυχεῖ» τούτῳ «λουτρῷ», ὅπερ συγγενῆ πρόσωπα ἐτέλουν, καὶ μάλιστα αἱ γυναῖκες, ἐτελεῖτο καὶ ἀλειψις ἢ χρίσις τοῦ νεκροῦ δι' ἀρωμάτων, συνήθεια ἀπαντῶσα οὐ μόνον παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλησι, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις καὶ τοῖς Ἰουδαίοις. Τοῦτο ἐγίνετο πρὸς κάθαρσιν τοῦ νεκροῦ, καθ' ὅσον οὗτος ἐθεωρεῖτο μεμολυμένους. Ὁ Λουκιανὸς εἰς τὸ ἔργον τοῦ «Περὶ πένθους» (κεφ. 11ον) ἀναφέρει, ὅτι οἱ σύγχρονοι του, ἀφοῦ ἔλουν τὸν νεκρὸν, ἀκολούθως ἔχριον αὐτὸν «μύρω τῷ καλλίστῳ». Εἶναι δὲ γνωστὴ ἡ πληροφορία τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου, ὅτι ὁ Νικόδημος, ἀποκαθηλώσας τὸ σῶμα τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ, ἤλειψεν αὐτὸ διὰ «μίγματος σμύρνης καὶ ἀλόης ὡς λίτρας ἑκατὸν» (Ἰωάννου 19,39).

Ἡ συνήθεια λοιπὸν αὐτῆ τῆς λούσεως καὶ ἀλειψέως τῶν νεκρῶν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, τῶν Ῥωμαίων καὶ τῶν Ἰουδαίων μετεδόθη καὶ εἰς τοὺς Χρι-

2) Ὁ Αἰδεσ. Πρωτοπρεσβύτερος κ. Ἰωάννης Ἀδαμόπουλος με θέμα «Ἡ ἐνοριακὴ ποιμαντορικὴ μέριμνα τοῦ ἱερέως». 3) Ὁ Πανος. Ἀρχιμ. κ. Γεώργιος Δελγάς με θέμα «Ὁ ἱερεὺς ἐν τῇ συγχρόνῳ κοινωνίᾳ». 4) Ὁ Πανος. Ἀρχιμ. κ. Παντελεήμων Μπαρδᾶκος με θέμα «Τὸ σύγχρονον κήρυγμα καὶ ἡ κατήχησις» καὶ 5) Ὁ Πανος. Ἀρχιμ. κ. Νικόδημος Βαλληνδρᾶς με θέμα «Ὁ ἱερεὺς ὡς τελετουργός».

Τὴν 13ην Ἰανουαρίου μετὰ τὸ πέρασ τῆς ἡμερησίας συνεδριάσεως ἐτελέσθη ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ τῶν Ταξιαρχῶν τῆς Ἱεράς Μονῆς Πετράκη ἐπιμνημόσυνοι δέησις ὑπὲρ τῶν σφαγιασθέντων καὶ μαρτυρησάντων ἱερέων.

Ἀξίον σημειώσεως εἶναι, ὅτι ὁ Μακαριώτατος συνεγευμάτισε μετὰ τῶν Εὐλαβ. Συνέδρων ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, κατὰ τὸ γεῦμα δὲ ἠγέρθησαν ἐκ μέρους τοῦ Μακαριωτάτου καὶ τῶν Συνέδρων προποσίεις, διάφοροι δὲ ἱερεῖς ἀπήγγειλαν ποιήματα ἢ ἔψαλαν ἐκκλησιαστικῶς ὕμνους.

Τὰς ἐργασίας τοῦ Συνεδρίου παρηκολούθησαν οἱ Σεβ. Μητροπολιταὶ πρῶν Ἡλείας κ. Ἀντώνιος καὶ Σερβίων καὶ Κοζάνης κ. Διονύσιος (ἄπαξ μόνον) καὶ οἱ Θεοφιλέστατοι Ἐπίσκοποι τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Θαυμακοῦ κ. Χρυσόστομος, Κερνίτσης κ. Χρυσόστομος καὶ Ἀχαΐας κ. Παντελεήμων.

Τὸ ἑξαήμερον τοῦτο Συνέδριον ἐπεράτωσε τὰς ἐργασίας του μετὰ λόγον τοῦ Γεν. Διευθυντοῦ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας καὶ Κοσμητοροῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ἀνδρέου Φυτράκη καὶ μετὰ προτροπὰς τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου, εἰς ἀνάμνησιν δὲ ἐδωρήθησαν εἰς τοὺς Συνέδρους ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἔντυπα καὶ βιβλία σχετικὰ μετὰ τὸ ποιμαντορικὸν ἔργον τοῦ ἱερέως.

Αἱ εἰσηγήσεις, τὰ πορίσματα, αἱ προσφωνήσεις, τὸ ψήφισμα κ.λ.π., ἐκδοθήσονται προσεχῶς εἰς ἰδιαίτερον βιβλίον.

στιανούς, συνεχιζόμενη, υπό διαφόρους παραλλαγάς, όσον αφορά εις κληρικούς και λαϊκούς, μέχρι τής σήμερον. Παλαιότατα Κλήμης ο 'Αλεξανδρεὺς ἀναφέρει εις τὸν «Παιδαγωγόν» του (Βιβλίον Β', κεφ. 7 καὶ 8), ὅτι οἱ νεκροὶ ἐμυρίζοντο, γινομένων μάλιστα κατὰ τὰς κηδείας αὐτῶν ὑπερμέτρων χρίσεων τῶν μύρων. Τὰ αὐτὰ ἀναφέρουν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, ὁ ἱερεὺς Χρυσόστομος, καὶ ἄλλοι τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν Πατέρες⁷³.

Κατὰ τὴν ἸΒ' ἑκατονταετηρίδα, ὁ Πατριάρχης Ἀντιοχείας Θεόδωρος ὁ Βαλαμών († μετὰ τὸ 1195), κατακρίνει Παλαιὸν ἔθιμον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀλεξανδρείας, κατὰ τὸ ὁποῖον οἱ ἀποθνήσκοντες ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς καὶ ἄλλοι τινές, πρὸ τοῦ ἐνταφιασμοῦ τῶν, ἐχρίοντο δι' ἁγίου Μύρου. Ἀπεφάνητο μάλιστα ὅτι, οἱ οὕτω πῶς ἐνταφιάζοντες τοὺς ἀνωτέρω εἶναι ἄξιοι μεγάλης κολάσεως, διότι πράττοντες οὕτως, εἶναι ὡς νὰ βαπτίζωσι δύο φορές τὸν ἀποθάνοντα, πρῶτα ἄτοπον καὶ ἀπαράδεκτον. «Οἱ γοῦν—λέγει εις τὴν Ἀπόκρισίν του τῆς ΚΕ' Ἐρωτήσεως—διὰ μύρου χρίοντες τοὺς τελευτώντας ἱερεῖς, καὶ ἀρχιερεῖς ἢ ἑτέρους τινάς, καὶ οὕτως ἐνταφιάζοντες, μεγάλης εἰσι κολάσεως ἄξιοι, ἢ ὡς καταγινώσκοντες τῶν βαπτισάντων ὀρθοδόξων αὐτοὺς ἢ ὡς μὴ πληροφορίαν ἔχοντες ἐντελεῖν τοῖς ὀρθοδόξοις εἶναι τούτους κοινωνοὺς, καὶ πρὸ κατακρίσεως κατακρίναντες»⁷⁴.

Ἀνεξαρτήτως ὁμοῦ τῆς ὡς ἄνω περιέργου τοπικῆς, ἥδη δὲ ἐκλειψάσης, συνηθείας τῆς χρίσεως τῶν νεκρῶν, ἱερωμένων καὶ λαϊκῶν, δι' ἁγίου Μύρου, ὑπενθυμιζούσης καὶ ἄλλην ἄτοπον συνήθειαν τῆς ἐνθέσεως εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀρχιερέων Ἀγίου Ἄρτου «πρὸς ἀποτροπὴν τῶν δαιμόνων καὶ ἵνα δι' αὐτοῦ ἐφοδιάζηται πρὸς οὐρανὸν ὁ τοῦ μεγάλου καὶ ἀποστολικοῦ καταξιωθεὶς ἐπαγγέλματος», ὡς σημειοὶ ὁ αὐτὸς Θεόδωρος Βαλαμών εἰς τὴν ἐρμηγεῖαν τοῦ 83ου Κανόνος τῆς ἐν Τρούλλῳ Σ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου⁷⁵, εἰς τὸ Μέγα Εὐχολόγιον τῆς Μητρὸς

ἡμῶν Ἐκκλησίας χρήσις ἐλαίου κατὰ τὴν τελευτὴν κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, τὸ ὁποῖον ἐλαίον ὀνομάζω δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἐξ ὀδιστικῶν ἢ νεκρῶσιμον ἐλαίον, γίνεται εἰς τὰς ἐξῆς περιπτώσεις : 1) Κατὰ τὴν «περιστολήν» ἦτοι περιποίησιν τοῦ νεκροῦ τοῦ ἀποθάνοντος ἱερέως. Περὶ τοῦ νεκροῦ τοῦ ἀρχιερέως δὲν ἀναγράφεται τι σχετικὸν εἰς τὸ Μ. Εὐχολόγιον. Φρονῶ ὅτι πρέπει νὰ ἰσχύη καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ὅτι γίνεται κατὰ τὴν «περιστολήν» τοῦ νεκροῦ τοῦ ἀποθάνοντος ἱερέως. 2) Κατὰ τὸν ἐνταφιασμὸν τῶν ἀρχιερέων, τῶν ἱερέων, τῶν διακόνων, τῶν μοναχῶν καὶ ἀπάντων τῶν χριστιανῶν, καθ' ὅν, ἅμα τῇ ἀποθέσει αὐτῶν ἐντὸς τοῦ μνήματος, ὁ τελετουργὸς κληρικὸς ἐπιχέει ἐπ' αὐτῶν τὴν «κανδήλαν» τοῦ ἐλαίου, οὐχὶ βεβαίως τοῦ Εὐχελαίου, ἀλλὰ τὴν κανδήλαν τοῦ ναοῦ, ἢ ὅπως ἀναγράφεται εἰς μίαν ὑποσημείωσιν τοῦ Μ. Εὐχολογίου (Βενετία, 1854, σελ. 461): «τοῖς τεθνεῶσιν ἐν Χριστῷ ἀδελφοῖς ἐπιχέομεν ἐλαίον, πλὴν οὐ τὸ διδόμενον ἅγιον Ἐλαίον τοῖς ζῶσιν, ὅ φησιν ὡς Θεάδελφος, ἀλλ' ἐκ τῆς Λυχίας τοῦ Ναοῦ, καὶ μᾶλλον τοῦ θυσιαστηρίου... καὶ ἐν τοῖς κοσμικοῖς δὲ κατὰ Χριστὸν ἀδελφοῖς τελετήσασι γοῦν τοῦ θυμιατηρίου σταυροειδῶς ἐπιβάλλομεν...».

Εἰδικώτερον αἰ ὡς ἄνω περιπτώσεις καταχωρίζονται ὡς ἀκολουθῶς εἰς τὸ Μέγα Εὐχολόγιον:

1. Εἰς τὴν «Ἀκολουθίαν Νεκρώσιμον εἰς Ἱερεῖς» ἐν ἀρχῇ σημειοῦνται ταῦτα: «Ἐπειδὴν τις τῶν ἱερέων ἐκδημήσῃ πρὸς Κύριον, ἀπέρχονται τρεῖς ἱερεῖς, καὶ καταβιβάζουσιν αὐτὸν τῆς κλίνης, καὶ τιθέασιν ἐπὶ τῆς γῆς ἐν ψαθίῳ καὶ ἐπει οὐ δεῖ λούεσθαι, γυμνούμενον παρὰ τῶν ἱερέων, ἀποσπογγίζουσιν αὐτὸν μετὰ ἐλαίου καθαροῦ· εἶτα ἐνδύουσιν αὐτὸν τὰ ἐξ ἔθους ἱμάτια, καὶ τὴν Ἱερατικὴν στολὴν ἅπασαν καὶ σκεπάσαντες τὸ πρόσωπον αὐτοῦ μετὰ τοῦ Ἄερος, τιθέασι τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον ἐπάνω αὐτοῦ κ.λ.π.»⁷⁶.

73. Χαράλαμπος Ι. Βουλοδήμου, Δοκίμιον περὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, τόμος Β', Ἀθήναι 1903, σελ. 364 καὶ ἐξῆς.— Φαίδωνος Κουκουλέ, Βυζαντινῶν βίος καὶ πολιτισμὸς, τόμος Δ', Ἀθήναι 1951, σελ. 154-157.— Κων. Ν. Καλλινίκου, Ὁ Χριστιανικὸς ναὸς καὶ τὰ τελούμενα ἐν αὐτῷ, Ἀλεξάνδρεια 1921, σελ. 696-697.— Νικοδήμου Ἀγιορείτου, Πηδάλιον, Ἀθήναι 1841, σελ. 279, σμ. 1.— Ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος μελετήματος, καὶ δὴ εἰς τὰ ἀφορώντα εἰς τὴν «ἐλαίαν παρ' ἀρχαίους Ἑλλησι», ἀναφέρω συνήθειαν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, κατὰ τὴν ὁποῖαν οὗτοι ἐκάλυπτον τοὺς νεκροὺς τῶν διὰ φύλλον ἐλαίας εἰς πλείστας Ἑλληνικὰς πόλεις, καθ' ὅσον τὸ δένδρον τῆς ἐλαίας ἐθεωρεῖτο, πρὸς τοὺς ἄλλοις, καὶ ὡς ἐμβλημα τῆς καθάρσεως. Ὡσαύτως εἰς τὴν παράγραφον «Ἡ χρῆσις τοῦ ἐλαίου παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλησι», ἀναφέρω, ὡς γνωστὸν, ὅτι τὸ ἐλαίον παρ' αὐτοῖς, πρὸς τοὺς ἄλλοις, ἐχρησιμοποιεῖτο εἰς τὰς χοὰς ἢ τὰς νεκρικὰς σπονδάς.

74. Γ. Ράλλη — Μ. Ποτλή, Σύνταγμα θεῶν καὶ ἱερῶν κανόνων, τόμος Δ', Ἀθήναι 1854, σελ. 467.— Φαίδωνος Κουκουλέ, ἐνθα ἀνωτέρω, τόμος Δ', Ἀθήναι 1951, σελ. 155.— Μανουὴλ Ι. Γεδεών, Περὶ τοῦ ἁγίου Μύρου γνήσεις χρήσιμοι τοῖς πιστοῖς, Κωνσταντινούπολις, 1912, σελ. 16-17.— Κων. Ν. Καλλινίκου, ἐνθα ἀνωτέρω, σελ. 503.

75. Γ. Ράλλη — Μ. Ποτλή, Σύνταγμα θεῶν καὶ ἱερῶν κανόνων, τόμος Β', Ἀθήναι 1852, σελ. 496.

76. Εὐχολόγιον τὸ Μέγα, Βενετία 1854, σελ. 426.— Σημειωτέον ὅτι ὁ Πλάτων ἠθέλε τὴν ταφὴν τῶν ἱερέων διάφορον τῆς ταφῆς τῶν ἄλλων πολιτῶν, λέγων: «λευκὴν τὴν [νεκρικὴν] στολὴν ἔχειν πᾶσαν...» (Νόμοι, Βιβλίον ΙΒ'), παρὰ Χαράλ. Ι. Βουλοδήμου, Δοκίμιον περὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, τόμος Β', Ἀθήναι 1903, σελ. 366.— Πρὸς τοῦτοις σημειωτέον, ὅτι εἰς τὸ Τυπικὸν τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, Γ. Βιολάκη, (ἐκδόσεως Μ. Ι. Σαλιβέρου, Ἀθήναι, σελ. 439) καθορίζεται ὅτι ἡ «Νεκρώσιμος Ἀκολουθία εἰς κοιμηθέντας» «ψάλλεται εἰς ἅπαντας τοὺς κοιμηθέντας, καὶ εἰς Βασιλεῖς, Πατριάρχας, Ἀρχιερεῖς καὶ Ἱερεῖς, καὶ εἰς ἄνδρας καὶ γυναῖκας, μικροὺς τε καὶ μεγάλους, καὶ εἰς αὐτὰ ἐτι τὰ βρέφη, εἰς ὅν τὴν Ἀκολουθίαν ἀφαιροῦνται τὰ κατ' ἕχον Ἰδιόμελα, λέγεται δὲ καὶ ἡ διὰ τὰ βρέφη ἐν τῷ Εὐχολογίῳ σημειουμένη Εὐχή, ὡς καὶ τὸ Εὐαγγέλιον». Δικαιολογεῖ δὲ τὴν γενικεὺσιν ταύτην τὸ Τυπικὸν στηριζόμενον εἰς τὸ τοῦ Παύλου «πάντες γὰρ ὁμεῖς εἰς ἐστὲ ἐν Κυρίῳ» (Γαλάτας 3,28). Παρὰ ταῦτα ὁμοῦ, εἶναι ἀξιοπρόσεκτα καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Κων. Ν. Καλλινίκου (μὴ συμφωνούντος πρὸς τὴν διάταξιν ταύτην τοῦ Τυπικοῦ) εἰς τὸ ἔργον του «Ὁ Χριστιανικὸς ναὸς καὶ τὰ τελούμενα ἐν αὐτῷ» (Ἀλεξάνδρεια 1921, σελ. 707-708) σημειούμενα ἐν προκειμένῳ: «Ἄν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ κοινωνικαὶ καταστάσεις δὲν ὀφίστανται, καὶ ἐντεθῆν ὅτε βασιλεὺς καὶ ἰδιώτης, τῶν αὐτῶν νεκρικῶν ψαλμωδιῶν ἄξιοντα, ὀφί-

2. Ἀφοῦ τὸ λείψανον μεταφερθῆ εἰς τὸ «Κοιμητήριον» καὶ ἀποτεθῆ ἐν τῷ μνήματι, «ὁ Ἱερεὺς χοῦν λαβὼν μετὰ τοῦ πτύου, ἐπιρρίπτει τῷ λειψάνῳ σταυροειδῶς, λέγων Τοῦ Κυρίου ἡ γῆ· καὶ ἐπιχέει καὶ κανδῆλαν, λέγων τὸ παρὸν Τροπάριον: Τῷ τύπῳ τοῦ Σταυροῦ σου φιλάνθρωπε, ὁ θάνατος νενέκρωται, καὶ ὁ ἄδης ἐσκύλευται, καὶ οἱ πάλοι θανέντες, ἀναστάντες ὕμνον σοι προσέφερον. Διὸ βοῶμεν σοι, Χριστέ ὁ Θεός, τὸν μεταστάντα ἐξ ἡμῶν ἀνάπαυσον, ἐνθα πάντων ἐστὶν εὐφραινομένην ἡ κατοικία ἐν σοί, δοξάζειν σου τὴν Θεότητα»⁷⁷.

3. Εἰς τὴν «Ἀκολουθίαν τοῦ ἐξοδιαστικοῦ τῶν Μοναχῶν» ἐν ἀρχῇ σημειοῦται, ὅτι τὸ λείψανον τοῦ πρὸς Κύριον ἐκδημήσαντος μοναχοῦ «ἀποσπογγίζεται μετὰ χλιαροῦ ὕδατος ἐν σπόγγῳ» ὑπὸ τοῦ πρὸς τοῦτο τεταγμένου μοναχοῦ. Πρόκειται περὶ τοῦ «δυστυχοῦς λουτροῦ». Δὲν διατάσσεται ἐνταῦθα ὅτι καὶ ἐν τῇ ἀνωτέρω περιπτώσει τῆς μεταστάσεως ἱερέως πρὸς Κύριον, ἦτοι ἀποσπόγγις τοῦ λειψάνου αὐτοῦ «μετὰ ἐλαίου καθαροῦ». Εἰς τὸ τέλος ὁμοῦ τῆς ὡς ἄνω «Ἀκολουθίας τοῦ ἐξοδιαστικοῦ τῶν Μοναχῶν», καὶ δὴ ἀφοῦ τὸ λείψανον τοῦ μοναχοῦ ἀποτεθῆ ἐντὸς τοῦ μνήματος, γίνεται ὑπὸ τοῦ Ἱερέως ἡ ρίψις τοῦ χοός, καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ λειψάνου ἐπίχυσις τῆς κανδήλας, κατὰ τὰ προηγουμένως λεπτομερῶς καταχωρισθέντα εἰς τὴν «Ἀκολουθίαν Νεκρώσιμον εἰς Ἱερεῖς»⁷⁸.

4. Ἐν τῇ «Ἀκολουθίᾳ Νεκρώσιμῳ εἰς κοσμικοῦς» καὶ δὴ εἰς τὸ τέλος αὐτῆς, ἀναγράφεται ὅτι, ἀφοῦ τὸ λείψανον τοῦ κοιμηθέντος ἀδελφοῦ τεθῆ ἐν τῷ μνήματι, «ὁ Ἱερεὺς, ἄρας χοῦν μετὰ τοῦ πτύου, σταυροειδῶς ἐπιρρίπτει ἐπάνω τοῦ λειψάνου, λέγων· Τοῦ Κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς, ἡ οἰκουμένη καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐτῇ. Καὶ μετὰ τοῦτο ἐπιχέει ἐπὶ τῷ λειψάνῳ κανδῆλαν, ἢ τὴν τέφραν τοῦ θυμιατηρίου»⁷⁹.

5. Εἰς τὴν «Ἀκολουθίαν Νεκρώσιμον εἰς κοσμι-

στάντα ὁμοῦ διαφοραὶ ἠθικαί, δι' ἃς δὲν εἶναι πρέπον τὰ αὐτὰ πανομοιότυπῳς νὰ λέγωνται καὶ διὰ τοὺς ἐνήλικας καὶ διὰ τὰ ἄκακα καὶ τρυφερά βρέφη, καὶ διὰ τοὺς τὴν ἡμερὴν ζῶν ἀφαιρεσιζομένους μοναστάς, καὶ διὰ τοὺς ἐν τῇ βιωτικῇ τύρβῃ παλαισάντας μιγάδας, καὶ διὰ τοὺς ἱερωμένους καὶ διὰ τοὺς λαϊκοῦς».

77. Εὐχολόγιον τὸ Μέγα, Βενετία 1854, σελ. 425, ἐνθα ἡ «Ἀκολουθία Νεκρώσιμος εἰς Μοναχοῦς», εἰς τὴν ὁποίαν γίνεται παραπομπή, ἐν τῷ σημείῳ τοῦτο, ἐκ τῆς «Ἀκολουθίας Νεκρώσιμῳ εἰς Ἱερεῖς».

78. Εὐχολόγιον τὸ Μέγα, ἐνθα ἀνωτέρω, σελ. 425.

79. Εὐχολόγιον τὸ Μέγα, ἐνθα ἀνωτέρω, σελ. 410.—Σημειώτεον ὅτι τινὲς κληρικοὶ ἐπιχέοντες ἐπὶ τοῦ λειψάνου τὴν κανδήλαν, λέγουσι τὸν 9ον στίχον τοῦ Ν' Ψαλμοῦ: «Ῥαντιεῖς με ὕσσωπῳ, καὶ καθαρισθήσομαι· πλυνεῖς με, καὶ ὑπὲρ χιόνα λευκανθήσομαι». Σημειώτεον, ὡσαύτως, ὅτι εἰς τὴν γενετήριάν μου Ἰστανίαν τῆς Εὐβοίας, ἀσφαλῶς δὲ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς νήσου, ἴσως δὲ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος, ὑπάρχει ἡ συνήθεια, ἵνα μετὰ τὴν ἐκταφὴν τῶν ὁσίων τῶν κεκοιμημένων πλύνονται ταῦτα δι' ὕδατος καὶ οἴνου καὶ μετὰ τὴν ἐπ' αὐτῶν ἀνάγνωσιν τοῦ Νεκρώσιμου Τρισαγίου ριπτήται ἐπάνω αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Ἱερέως κανδήλα ἐκ τοῦ εἰκονοστασίου τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ Νεκροταφείου, κατὰ τὴν ἐπίχυσιν τῆς ὁποίας ὁ Ἱερεὺς λέγει τὸ: «Ῥαντιεῖς με ὕσσωπῳ καὶ καθαρισθήσομαι· πλυνεῖς με, καὶ ὑπὲρ χιόνα λευκανθήσομαι».

κοῦς ἄνδρας» ὑπάρχουσιν αἱ ἐξῆς διατάξεις αἱ εἰς ἔλαιον ἀφορώσαι: «Μετὰ τὸν ἀσπασμόν [τοῦ λειψάνου], Τρισάγιον, καὶ χρίεται ὁ κοιμηθεὶς παρὰ τοῦ Ἱερέως, λέγοντος· Ὁ πιστεύων εἰς Πατέρα, Υἱὸν καὶ Ἅγιον Πνεῦμα. Εἶτα τίθεται ἐν τῷ μνήματι· καὶ λαβὼν ὁ Ἱερεὺς ἔλαιον, ποιεῖ Σταυροὺς γ' ἐπάνω αὐτοῦ, ψάλλων τὸ Ἀλληλοῦϊα καὶ τοὺς Εἰρμούς τοῦ Μεγάλου Κανόνος καὶ τό, Ὁ Θεός τῶν πνευμάτων. Εἶτα μικρὰ Αἵτησις· Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεός. Μετὰ δὲ τὴν Ἐκφώνησιν· Ὁ ἀναστάς ἐκ νεκρῶν. Καὶ γίνεται τελεία Ἀπόλυσις»⁸⁰.

Δέον ὁμοῦς νὰ σημειωθῆ, ὅτι αὐτὴ ἡ Εὐχολογικὴ διάταξις δὲν χρησιμοποιεῖται παρ' ἡμῖν. Ἄλλωστε, ὡς σημειοῦται ἐν ἀρχῇ τῆς «Ἀκολουθίας» ταύτης, φαίνεται ὅτι ὑπῆρχεν ἄλλοτε ἐν χρήσει «Ἀκολουθία τοῦ Εὐχελαίου γινομένη εἰς Κεκοιμημένους ὑπὸ ἐπιτά Ἱερέων», οὕσα ἀσυνήθης ἤδη ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Συμεῶν τοῦ Θεσσαλονίκης (1410-1429), ὅστις λέγει ὅτι «...καὶ τοῖς τεθνεῶσιν ἐν Χριστῷ ἀδελφοῖς ἐπιχέομεν ἔλαιον· πλὴν οὐ τὸ διδόμενον ἄγιον Ἐλαῖον τοῖς ζῶσιν, ὅ φησιν ὁ Θεάδελφος, ἀλλ' ἐκ τῆς Λυχνίας τοῦ Ναοῦ καὶ μᾶλλον τοῦ θυσιαστηρίου... καὶ ἐν τοῖς κοσμικοῖς δὲ κατὰ Χριστὸν ἀδελφοῖς τελευτήσασιν χοῦν τοῦ θυμιατηρίου σταυροειδῶς ἐπιβάλλομεν... Ἐνταῦθα καὶ τινες τελετὴν ποιοῦσιν Ἐλαίου ὑπὲρ τῶν ἐν Χριστῷ κοιμηθέντων, ἦν καὶ τῶν Ἀρχιερέων τινες μὲν κωλύουσι γίνεσθαι, ὡς μὴ παραδεδομένην οὖσαν ἐν τῇ Γραφῇ, τινὲς δὲ οὐ, ὡς ὑπὲρ ψυχῶν γινομένην...»⁸¹.

«Κατάλυσις οἴνου καὶ ἐλαίου».

Ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ χρήσει τοῦ ἐλαίου ἀναμφισβητῶς ὑπάγεται καὶ ἡ «κατάλυσις» αὐτοῦ, ὁμοῦ μετὰ τοῦ οἴνου, ὡς ἀναγινώσκομεν εἰς τὴν στερεότυπον ἐκκλησιαστικολεειτουργικὴν φράσιν «κατάλυσις οἴνου καὶ ἐλαίου», τὴν ὁποίαν πλειστάκις συναντῶμεν εἰς τὸ ἐν τῷ Μεγάλῳ Ὁρολογίῳ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν κατακεχωρισμένον Μηνολόγιον (Σεπτέμβριος-Αὐγούστος), ἐνιαχοῦ τῶν Μηναιῶν, τοῦ Τυπικοῦ καὶ τοῦ Τριψιδίου.

Ἡ διάταξις αὕτη περὶ καταλύσεως οἴνου καὶ ἐλαίου ἀνάγεται εἰς τὸ ζήτημα τῆς νηστείας, ἡ ἱστορία τῆς ὁποίας ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ ἡμῶν Ἐκκλησίᾳ εἶναι μακρὰ καὶ ἀξιοσπουδαῖος, μὴ περιλαμβανομένη ὁμοῦς, ὡς εἶναι φυσικόν, εἰς τὰ διαφέροντα τοῦ παρόντος μελετήματος⁸². Ὁ τύπος αὐτῆς τῆς διατάξεως («κατάλυσις οἴνου καὶ ἐλαίου»), ὅστις ἀπαντᾷ ἐν τῷ Μεγάλῳ Ὁρολογίῳ, ἀνάγεται εἰς ἀρχαῖον ἐσωτερικὸν κανονισμόν ἐργασίας καὶ διαίτης καὶ ἀργίας τῶν μοναχῶν, καὶ ἔχει ληφθῆ ἐκ τοῦ ἀρχαίου καὶ πανορθοδόξου διαδόσεως Τυπικοῦ τῆς

80. Εὐχολόγιον τὸ Μέγα, ἐνθα ἀνωτέρω, σελ. 468.

81. Εὐχολόγιον τὸ Μέγα, ἐνθα ἀνωτέρω, σελ. 461, ἐν ὑποσημειώσει.

82. Εἰδικὴν μελέτην περὶ τῆς νηστείας, ἐξ ἀπόψεως Ὁρθοδόξου, ἐδημοσίευσεν ὁ Χρῆστος Μ. Ἐνισλείδης, ἐν Ἀθήναις (1958-1959), ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ θεσμός τῆς νηστείας-πίστις καὶ βίωμα τῆς Ἐκκλησίας».

ἐν Παλαιστίνῃ περικλεοῦς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Σάββα, εἰς τὸ ὁποῖον τυπικὸν ὑπάρχει εἰδικὴ παράγραφος ὑπὸ τὸν τίτλον: «Εἰδησις, ἐν ποίαις ἡμέραις ποιοῦσιν ἀργίαν οἱ μοναχοί, καὶ ἐν ποίαις λύουσι τὴν νηστείαν τοῦ ὄλου ἐνιαυτοῦ»⁸³.

Ἐν τῷ Μεγάλῳ Ὁρολογίῳ⁸⁴ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν ἀναγράφεται «κατάλυσις οἴνου καὶ ἐλαίου» εἰς τὰς κάτωθι 62 περιπτώσεις ἑορτῶν καὶ μνημῶν ἁγίων τοῦ ὄλου ἐνιαυτοῦ, σημειουμένης ἐνίοτε ἐν αὐτῷ καὶ τῆς ἀργίας, κατὰ ὀρισμένους ἑορτάς.

1. Σεπτέμβριος: Τῆ Α', Γ', Θ', Π', Κ', ΚΓ', καὶ ΚΤ'.
2. Ὀκτώβριος: Τῆ Γ', ΙΗ', ΚΓ', καὶ ΚΤ'.
3. Νοέμβριος: Τῆ Α', Η', ΙΒ', ΙΓ', ΙΔ', ΚΕ', καὶ Λ'.
4. Δεκέμβριος: Τῆ Δ', Ε', Γ', Θ', ΙΒ', ΙΕ', ΙΖ', καὶ Κ'.
5. Ἰανουάριος: Τῆ ΙΑ', ΙΓ', ΙΖ', ΙΗ', Κ', ΚΒ', ΚΕ', ΚΖ', καὶ Λ'.
6. Φεβρουάριος: Τῆ Η', Γ', ΙΑ', ΙΖ', καὶ ΚΔ'.
7. Μάρτιος: Τῆ Θ', καὶ ΚΤ'.
8. Ἀπρίλιος: Τῆ ΚΓ', ΚΕ', καὶ Λ'.
9. Μάιος: Τῆ Β', Η', ΙΕ', ΚΑ', καὶ ΚΕ'.
10. Ἰούνιος: Τῆ Η', ΙΑ', καὶ Λ'.
11. Ἰούλιος: Τῆ Α', Β', ΙΖ', Κ', ΚΒ', ΚΕ', ΚΤ', καὶ ΚΖ'.
12. Αὐγούστος: Τῆ ΛΑ'⁸⁵.

Σημειωτέον πρὸς τούτους, ὅτι περὶ καταλύσεως οἴνου καὶ ἐλαίου παρὰ τοῖς μοναχοῖς κάνει λόγον ὁ

83. «Τυπικόν... τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Σάββα Ἐνετίσιν. αχγ» [=1603], σελ. ρλς' καὶ ἐξῆς. — Σημειωτέον ὅτι δὲν συμπίπτουσιν ἀπολύτως αἱ περιπτώσεις καταλύσεως οἴνου καὶ ἐλαίου αἱ ἀναγραφόμεναι εἰς τὸ τυπικὸν τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Σάββα πρὸς τὰς τοιαύτας τὰς καταχωριζόμενας εἰς τὸ ἐν χρήσει Ὁρολόγιον τὸ Μέγα.

84. Ὁρολόγιον τὸ Μέγα, ἐκδοσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθῆναι 1952.

85. Ἴσως δὲν θὰ παρεῖλκεν ἡ ἐνταῦθα ἀναγραφή καὶ τῶν λοιπῶν ἐν τῷ Μεγάλῳ Ὁρολογίῳ σημειώσεων, τῶν σχετιζομένων μετὰ κατάλυσιν νηστείας ἢ μετὰ τήρησιν νηστείας καὶ ἀργίας. Σεπτεμβρίου Η'. «Ἀργία καὶ ἰχθύος κατάλυσις». — ΙΔ'. «Ἀργία καὶ νηστεία, ἐν ἣ ἂν ἡμέρα τύχη». — Νοεμβρίου ΙΔ'. «Ἀργία καὶ ἰχθύος κατάλυσις». — ΚΑ'. «Ἀργία καὶ ἰχθύος κατάλυσις». — Δεκεμβρίου ΚΕ'. «Πάσχα, ἀργία τριήμερος, καὶ κατάλυσις εἰς πάντα ἀπὸ τῆς σήμερον μέχρι τῆς παραμονῆς τῶν Θεοφανείων». — Ἰανουαρίου Α'. «Ἀργία καὶ κατάλυσις εἰς πάντα». — Ε'. «Νηστεία ἐν ἣ ἂν ἡμέρα τύχη». — Ζ'. «Ἀργία καὶ κατάλυσις εἰς πάντα». — Ζ'. «Ἀργία καὶ ἰχθύος κατάλυσις». — Φεβρουαρίου Β'. «Ἀργία καὶ ἰχθύος κατάλυσις». — Μαρτίου ΚΕ'. «Ἀργία καὶ ἰχθύος κατάλυσις». — Ἰουνίου ΚΔ'. «Ἀργία καὶ ἰχθύος κατάλυσις». — ΚΘ'. «Ἀργία καὶ ἰχθύος κατάλυσις». — Αὐγούστου Γ'. «Ἀργία καὶ ἰχθύος κατάλυσις». — ΙΕ'. «Ἀργία καὶ ἰχθύος κατάλυσις». — ΚΘ'. «Ἀργία καὶ νηστεία».

Τῆ μετὰ τὴν Κυριακὴν τοῦ Τελώνου καὶ τοῦ Φαρισαίου ἑβδομάδι «κατάλυσις εἰς πάντα». — Τῆ ἑβδομάδι τῆς Τυροφάγου «καταλύομεν ἐπίσης Τετάρτην καὶ Παρασκευὴν εἰς τυρὸν καὶ ὄα, ὡς καὶ τὰς λοιπὰς τῆς αὐτῆς ἑβδομάδος». — «Ἐν ὅλῃ τῇ Διακαινησίμῳ ἑβδομάδι, ἥτις ὡς μία λαμπροφύρος ἡμέρα λογίζεται, καταλύομεν εἰς πάντα». — «Καθ' ὅλην τὴν ἑβδομάδα τῆς Πεντηκοστῆς καταλύομεν εἰς πάντα».

ἐν ὁμολογηταῖς Νικηφόρος, Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, καταχωρίζων εἰς τὸν 16ον Κανόνα αὐτοῦ τὰ ἐξῆς: «Οὐ χρή τοὺς μοναχοὺς τῇ Μεγάλῃ Παρασκευῇ ἔργα γεωργικὰ μετιέναι, καὶ προφάσει τούτων εἰς οἶνον καταλύειν καὶ εἰς ἔλαιον ταῦτα γὰρ γαστριμαργίας εἰσιν ἐπιτηδεύματα». Καὶ περαιτέρω: «Οὐ χρή ἐν τῇ ἁγίᾳ Τεσσαρακοστῇ τοὺς Μοναχοὺς ἔργασίαν ποιεῖν, καὶ, προφάσει τοῦ ἔργου, καταλύειν εἰς οἶνον καὶ εἰς ἔλαιον ταῦτα γὰρ γαστριμαργίας ἐπιτηδεύματα»⁸⁶.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Τὸ περὶ τοῦ ἐλαίου ἐξ ἐπόψεως τελετουργικῆς μελέτημα τοῦτο, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνεπτύχθησαν ἐν δυνατῇ συντομίᾳ τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν ἐξόχως ποικίλην ἀγιαστικὴν, τελετουργικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν αὐτοῦ χρήσιν, κατακλείεται διὰ τῶν ἐν εἴδει ἐπιμέτρου δύο πληροφοριῶν τοῦ παρόντος Ἐπιλόγου, αἵτινες σχετίζονται πρὸς τὸ ἔλαιον, οὐχὶ ὁμως ἐν αὐστηρᾷ τελετουργικῇ ἐννοίᾳ, καὶ δῆ.

1) Εἰς τὸ Μέγα Εὐχολόγιον τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν ὑπάρχει κατακεχωρισμένη «Τάξις γινομένη, εἰ συμβῆ τι μιαιρόν, ἢ ἀκάθαρτον προσφάτως ἐμπεσεῖν εἰς ἀγγεῖον οἴνου, ἢ μέλιτος ἢ ἄλλου τινός», εἰς τὰς εἰδήσεις τῆς ὁποίας ἀναγράφεται καὶ ἡ περίπτωσις τοῦ ἐλαίου.

Κατὰ τὴν εἰρημένην «Τάξιν», «χρή τὸ ἐμπεσὸν ἀκάθαρτον παραχρήμα αἵρεσθαι, καὶ ρίπτεσθαι ἔξω, καὶ εἰς ἕτερον ἀγγεῖον βαλεῖν τὸν οἶνον ἢ τὸ ἔλαιον· τὸ δὲ κενωθὲν ἀγγεῖον πλύνεσθαι ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν· καὶ οὕτω τὸν Ἱερέα, λαβόντα θυμιατόν, θυμιάσαι τὸ πλυθὲν ἀγγεῖον, ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν, καὶ βαλεῖν ἐν αὐτῷ ὕδωρ ἀπὸ τῶν ἁγίων Θεοφανείων, ποιοῦντα Σταυροῦ τύπον, τρίτον εἶτα, βαλεῖν ἐν αὐτῷ τὸν οἶνον ἢ τὸ ἔλαιον, καὶ ἄπαντα κηρόν, καὶ θυμιάσαντα, ἐπεύχεσθαι οὕτω: Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ἁγίε Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τῇ σῆ εὐσπλάγγνῳ ἐπὶ γῆς ἐπιδημία πᾶσαν ἀκαθαρσίαν τοῦ ἔθρου καταργήσας... αὐτὸς ἐλόγησον τὸν οἶνον τούτον (ἢ τὸ ἔλαιον), τῇ σῆ χάριτι, διὰ τῆς ἐπιχύσεως τοῦ ἁγίου ὕδατος τούτου, καὶ πάντα μολυσμόν, ἢ δισταγμόν, ἐκ τοῦ ἐν αὐτῷ ἐμπεσόντος ἐρπετοῦ κατὰ μεθοδεῖαν τοῦ πονηροῦ, ἀπέλασον ἐκ τῆς διανοίας τῶν δούλων σου, εἰς τὸ γενέσθαι πᾶσι τοῖς πίνουσιν αὐτὸ (ἢ ἐσθίουσι) εἰς εὐφροσύνην, διδούς πᾶσι τοῖς ἐξ αὐτῶν μεταλαμβάνουσιν ἐν ἀγιασμῷ, καὶ ἐν καθαρᾷ συνειδήσει προσιέναι τοῖς ἀχράντοις σου Μυστηρίοις... κ.λ.π. Εἶτα ἀπογεύεται πρῶτον ὁ Ἱερεὺς ἐξ αὐτοῦ, καὶ ἀποδίδωσι καὶ τοῖς τῶ οἴκου κυρίοις. Εἰδὲ γε συμβῆ τὸ ἐμπεσὸν ἀκάθαρτον, χρονίσαν ἐν τῷ ἀγγεῖῳ τοῦ οἴνου, ἢ τοῦ ἐλαίου, σαπῆναι, χρή ἐκχέεσθαι ταῦτα (τὸν οἶνον, ἢ τὸ ἔλαιον) καὶ μηδένα τούτων ἄπτεσθαι»⁸⁷.

2) Τόσον ἢ ἐλαία, ὅσον καὶ τὸ ἔλαιον, ἀπετέλε-

86. Γ. Ράλλη—Μ. Ποτλῆ, Σύνταγμα θεῶν καὶ ἱερῶν Κανόνων, τόμος Δ', Ἀθῆναι 1854, σελ. 428, καὶ σελ. 431 α'—β'.

87. Εὐχολόγιον τὸ Μέγα, Βενετία 1854, σελ. 481-482.

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑ *

ΣΤ'.

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΜΕΤΑΝΑΣΤΟΥ

'Αναμφιβόλως αἱ ἀρμόδια Κρατικά 'Αρχαί ἀπὸ τῆς ἰδικῆς των πλευρᾶς τεχνικῶς προπαρασκευάζουν τοὺς ὑποψηφίους πρὸς ἀποδημίαν. Ἡ συμβολὴ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι πολὺ εὐρύτερα. Θὰ τοὺς ἀποκαλύψῃ μὲ χρώματα ζωηρὰ τὴν ξενητείαν εἰς ὅλας τὰς διαστάσεις τῆς, χωρὶς νὰ τοὺς ἀποκρύψῃ τίποτε. Θὰ τοὺς εἴπῃ πόσον πικρὴ εἶναι ἡ ξενητεία καὶ τί πρόκειται ν' ἀντικρύσουν. Τὰ εὐχάριστα καὶ τὰ δυσάρεστα. Τὰ καλὰ καὶ τὰ κακὰ. Τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν πραγματικότητά. Τὰς στερήσεις καὶ τὰς θυσίας, διὰ νὰ θερίσῃ ἀργότερον τοὺς γλυκεῖς καρπούς. Τοὺς δύο μεγάλους δρόμους ἐκείνους τῆς Ἑλληνικῆς μυθολογίας. Ὡς ἄλλος Ἡρακλῆς θὰ εὐρεθῇ ὁ ἀπόδημος ἀργὰ ἢ γρήγορα πρὸ διλημάτων. Τί νὰ ἐκλέξῃ; Τὸ εὐκολὸν καὶ παράνομον ἢ τὸ δύσκολον καὶ τίμιον; Ἄρετὴν ἢ κακίαν; Χρήματα χωρὶς κόπους ἢ χρήματα μὲ τὸν τίμιον ἰδρώτα καὶ διὰ τοῦτο ἀκριβῶς εὐλογημένα;

Δὲν θὰ περιορισθῶμεν εἰς τὴν ἀπαρίθμησιν πτωχῶν, πού ἀνῆλθον λόγῳ εἰδικῶν περιστάσεων εἰς ὑψὸς πλούτου καὶ ἔγιναν Κροῖσοι μερικοὶ ἀπὸ αὐτούς. Δι' ἡμᾶς τοὺς Χριστιανούς ἔχει μεγάλην σημασίαν τὸ μέσον τῆς ἀναδείξεως καὶ ὄχι ὁ σκοπός. Πολλὰ

* Συνέχεια ἀπὸ σελ. 33 τοῦ προηγούμενου τεύχους.

σαν ἐπωνυμίας ἢ πρῶτα συνθετικὰ ἐπωνυμιῶν τῆς Θεοτόκου, καὶ ἀσφαλῶς καὶ ἄλλων Ἁγίων, ὡς εἰκάσω. Οὕτω εἰς τὴν νήσον Σύμην τῆς Δωδεκανήσου, ὑπάρχει εἰκὼν τῆς Θεοτόκου ὀνομαζομένη Ἑ λ α ί α. Εἰς τὴν ἐν Ἁγίῳ Ὁρει Ἱερὰν Μονὴν τοῦ Βατοπεδίου, εἰκὼν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, ἀριστερὸθεν βρεφοκρατούσης, ἐπωνομάζεται Ἑ λ α ι ο β ρ ὺ τ ι ς, καθ' ὅσον, ὡς ἡ παράδοσις ἀναφέρει, ὁ τοῦ ἐλαίου καμψάκης, ἦτοι τὸ ἐλαιοδόχον ἀγγεῖον (τὸ ρότι), ἐξέλιπε καὶ τὰ πάντα ἦσαν στενά, ὁπότε ὅλας ἀπροσδοκῆτως ὁ καμψάκης εὐρέθη πεπληρωμένος καὶ ὑπερεξεχείλιζε, τοῦ θαύματος ἀποδοθέντος εἰς τὴν Παναγίαν, ἡ εἰκὼν τῆς ὁποίας φυλάσσεται ἐν ἰδίῳ Δοχείῳ καὶ καλεῖται καὶ Δοχειάρισσα. Ἐπίσης εἰκὼν τῆς Ἐλαιοβρύτιδος εὐρίσκειται καὶ εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν τῆς Μεγίστης Λαύρας τοῦ Ἁγίου Ὁρους, λεγομένη Οἰκονόμισσα⁸⁸.

(Τέλος) † Ὁ Θαυμακοῦ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

88. Ἱεροσολύμων Τιμοθέου (Θέμελη), «Αἱ ἐπωνυμίας τῆς Παναγίας», ἐν τῷ περιοδικῷ Νέα Σιῶν (Ἱεροσολύμων), τόμος ΜΕ' (1953), σελ. 148-149. — Ἴσως θὰ ἔπρεπε νὰ σημειωθῇ ἐνταῦθα καὶ τὸ πρὸς τὴν ἐλαίαν σχετιζόμενον ὄνομα τοῦ μάρτυρος Θ α λ λ ε λ α ί ο υ (Κ' Μαΐου). — Τέλος σημειωτέον, ὅτι τὸ ἐλαίον μὲ ἡγιασμένον ὕδωρ καὶ ἄλας χρησιμοποιοῦν οἱ Δυτικοὶ διὰ τὸ βάπτισμα τῶν κωδῶνων τῶν ναῶν, ἀπονέμοντες εἰς τοὺς βαπτιζομένους κώδωνας διάφορα ὀνόματα. (Ὅρα Κων. Ν. Καλλινίκου, Ὁ Χριστιανικός ναὸς καὶ τὰ τελοῦμενα ἐν αὐτῷ, Ἀλεξάνδρεια, 1921, σελ. 77 καὶ σελ. 80, ἐνθα ἀναφέρεται τὸ ὄνομα «Ἀνάληψις», ὅπερ φέρει παμμέγιστος κώδων ἐν Μόσχῃ τῆς Ρωσίας).

ἀπὸ τὰ πλούτη αὐτὰ ἐσβυσαν καὶ θὰ σβύσουν γρήγορα, ἀκριβῶς διότι ἠθικαὶ ἀρχαὶ κατεπατήθησαν. Ὁ χρηματισμὸς δὲν πρέπει νὰ γίνῃ τὸ μόνον καὶ τὸ κύριον ἰδανικόν του.

Ὅταν ὁ ἀποδημῶν φλέγεται ἀπὸ μίαν μόνον ἰδέαν, τὸ πῶς νὰ πλουτίσῃ καὶ δὲν συνοδεύεται μὲ ἠθικὸν ὄπλισμὸν ἀνάλογον, ὁ πλοῦτός του εἰς οὐδὲν θὰ ὠφελήσῃ οὔτε τὴν πατρίδα του, οὐδὲ τοὺς συγγενεῖς του. Θὰ μιμηθῇ ὁ,τι ἀνόητον καὶ ἐξεζητημένον, συχνάζων εἰς κύκλους κοσμοπολιτικούς καὶ ἀποφεύγων συστηματικῶς τὴν Παροικίαν του. Ξένος πλέον δι' ἡμᾶς, συγχρόνως ὅμως καὶ ξένος ἀκόμη διὰ τοὺς ξένους. Θὰ εἶναι δυστυχῆς ἐν τῇ εὐτυχίᾳ του. Ἐκ τῶν προτέρων πρέπει νὰ γνωρίζῃ τὸ τοῦ Δημοσθένους: «Χαλεπώτερον τὸ φυλάξασθαι ἢ τὸ κτήσασθαι τὰ ἀγαθὰ!»

*

Κατ' ἀρχὴν ἡ ἀποδημία εἶναι μία παρέκβασις καὶ κοινωνικὴ ἀνωμαλία. Ὀλίγοι εἰς τὴν πραγματικότητα θέλουν νὰ ἐγκαταλείψουν τὸν τόπον τους. Καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς εὐστοχεῖ ὁ χαρακτηρισμὸς ὅτι ἀποτελεῖ ἐθνικὴν αἱμορραγίαν. Ἀλλὰ μέχρις ὅτου οἱ ἰθύνοντες δημιουργήσουν τὰς ἀπαραίτητους προϋποθέσεις, ὥστε οὐδεὶς νὰ μὲν ἄνεργος ἢ φυτοζωῶν καὶ ἕως ὅτου ἡ βοήθεια πρὸς τὰς ὑποναπτύκτους χώρας σταθεροποιήσῃ τὴν ἐθνικὴν οικονομίαν, ἡ Μετανάστευσις θ' ἀποτελῇ ἀναπότρεπτον κακόν.

Εὐρισκόμεθα ἀκόμη πολὺ μακρὰν μίαν ἱκανοποιητικῆς μορφῆς ζωῆς καὶ εἰσοδήματος τοῦ γεωργοῦ ἢ τοῦ ἐργάτου. Τότε ὁ ὑποφέρων ἔχει ὅλα τὰ δικαιώματα νὰ φύγῃ πρὸς ἀναζήτησιν ἄλλου καλυπτόμενον ὄρων ζωῆς. Δικαίωμα ἀναγνωρισθῆν διεθνῶς.

Ὡς ἐκ τῆς ἀποστολῆς τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ἡ Ἐκκλησία δὲν δύναται νὰ παραμείνῃ ἀνάληγτος ἐνώπιον ἐνὸς κόσμου δυστυχοῦντος. Οὐδὲ νὰ κωφεύσῃ εἰς τὰς διαμαρτυρίας τοῦ ἀνέργου, ματαίως ζητούντος ἐργασίαν διὰ νὰ ζήσῃ αὐτὸς καὶ ἡ οἰκογένειά του. Ἡ ἐργασία ἔχει μεγίστην ἠθικὴν ἀξίαν. Εἶναι μέσον ἀγιασμοῦ, διότι ἐπιτρέπει εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ διατηρήσῃ καὶ νὰ τελειοποιήσῃ τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ ἐντός του. Ἄφ' ἑτέρου, ὁ ἐργαζόμενος κατορθώνει νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς ἀναριθμήτους ὑποχρεώσεις του πρὸς τὴν Πατρίδα, πρὸς τὴν οἰκογένειαν του καὶ πρὸς τὴν νέαν θετὴν του πατρίδα.

Z'

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΕΩΣ

Εἶναι εἰκὼν τοῦ Θεοῦ. Ἀντιπροσωπεύει τὸν Χριστόν. Πᾶν ὅ,τι γίνεται δι' αὐτὸν ἀντανάκλαξ εἰς τὸν Κύριον του. Οἰκαιοποιεῖται τὰς πρὸς αὐτὸν περιποιήσεις ὡσάν νὰ ἔγιναν δι' αὐτὸν τὸν ἴδιον. «Ξένος ἦμην καὶ συναγάγετέ με... Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τῶν ἀδελφῶν μου τούτων τῶν ἐλαχίστων ἐμοὶ ἐποιήσατε» (Ματθ. κε', 40-41)

Ὅλοι εἴμεθα τέκνα Θεοῦ. Ἐπομένως καὶ αὐτοὶ

ἀδελφοί μας νεώτεροι. Ἄς μὴ βυθισθῆ δὲ ὁ συναντῶν δυσκολίας εἰς τὴν ἀρχὴν εἰς παράπονα, τὰ ὅποια θὰ δηλητηριάσουν τὸν ἐνθουσιασμόν του. Αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἐξενιτεύθη. Ἦτο ξένος. Σχετικῶς εἶναι πολὺ διδακτικὸς ὁ ὕμνος τῆς Μ. Παρασκευῆς, ὁ ὅποιος κατὰ δραματικὸν τρόπον παρουσιάζει τὸν βουλευτὴν Ἰωσήφ ζητοῦντα ἀπὸ τὸν Πιλάτον τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. Εἰς τὸν διάλογον τοῦτον ἐναλλάσσεται ἡ λέξις «ξένος»:

«Δὸς μοι τοῦτον τὸν ξένον τὸν ἐκ βρέφους ὡς ξένον ξενωθέντα, ἐβόα· δὸς μοι τοῦτον τὸν ξένον, ὃν ὀμόφυλοι μισοῦντες θανατοῦσιν ὡς ξένον· δὸς μοι τοῦτον τὸν ξένον, ὃν ξενίζομαι βλέπων τοῦ θανάτου τὸ ξένον· δὸς μοι τοῦτον τὸν ξένον, ὅστις οἶδε ξενίζειν τοὺς πτωχοὺς καὶ ξένους· δὸς μοι τοῦτον τὸν ξένον, ὃν Ἑβραῖοι τῷ φθόνῳ ἀπεξένωσαν κόσμῳ· δὸς μοι τοῦτον τὸν ξένον, ἵνα κρύψω ἐν τάφῳ, ὅς ὡς ξένος οὐκ ἔχει τὴν κεφαλὴν ποῦ κλίνει· δὸς μοι τοῦτον τὸν ξένον, ὃν ἡ μήτηρ ὀρώσα νεκρωθέντα ἐβόα· Ὡ Ἰῆε καὶ Θεέ μου, εἰ καὶ τὰ σπλάγχνα τιτρώσκομαι καὶ καρδίαν σπαράττομαι νεκρόν σε καθορώσα, ἀλλὰ τῇ σῆ ἀναστάσει θαυροῦσα μεγαλύνω. Καὶ τούτοις τοίνυν τοῖς λόγοις δυσωπῶν τὸν Πιλάτον ὁ εὐσχήμων λαμβάνει τοῦ Σωτῆρος τὸ σῶμα, ὃ καὶ φόβῳ ἐν σινδόνι ἀνειλήσας καὶ σμύρνην, κατέθετο ἐν τάφῳ τὸν παρέχοντα πᾶσι ζωὴν αἰώνιον καὶ τὸ μέγα ἔλεος.»

Ἡ στάσις τῶν παλαιῶν δὲν δύναται νὰ εἶναι διάφορος ἀπὸ ἐκείνην, τὴν ὁποίαν ἐκθέτει ἡ Γραφή, ὑπενθυμίζουσα εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ὅτι καὶ αὐτοὶ κάποτε ὑπῆρξαν χειρώνακτες ἐν Αἰγύπτῳ.

«Προσῆλυτον ξένον οὐ κακώσατε, οὐδὲ μὴ θλίψητε αὐτόν· ἦτε γὰρ προσῆλυτοι ἐν γῆ Αἰγύπτῳ...» (Ἐξόδ. κβ' 21 καὶ κγ' 9).

«Προσῆλυτον οὐ θλίψετε· ὑμεῖς γὰρ οἴδατε τὴν ψυχὴν τοῦ προσηλύτου· ξένου. Αὐτοὶ γὰρ προσῆλυτοι ἦτε ἐν γῆ Αἰγύπτῳ».

(Δευτ. ι', 14-19).

Ἡ ἀνθρωπότης ἀποτελεῖ μίαν ὀργανικὴν οἰκογένειαν. Τὸ ὅτι ἀποτελεῖται ἀπὸ διαφορότητα ἐθνῶν, τοῦτο δὲν ἀναιρεῖ τὴν ἐνότητα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Διαφοραὶ γλωσσῶν καὶ ἐθίμων δὲν προώρισται νὰ θραύσουν τὴν ἐνότητα, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ τὴν πλουτίσουν καὶ νὰ τῆς δώσουν ὀραιότητα ἐν τῇ ποιικιλίᾳ.

Ἡ ἀποδημία δὲν εἶναι τυχοδιωκτισμὸς καὶ ἄρνησις πρὸς τὴν πατρίδα. Ἄλλ' οὔτε εἶναι πατριωτισμὸς γνήσιος ἢ ἀφαίρεσις τοῦ δικαιώματος τοῦ ζῆν εἰς ἄλλους. Αὐτὸς ὁ Κύριος ἔδωκε τὸ παράδειγμα ἀγάπης πρὸς τὸ πάτριον ἔδαφος, ὅταν ἐκλαυσεν ἐπὶ τῶν μελλοντικῶν ἐρειπίων τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἡ ἀγάπη ἡμῶς πρὸς τὴν πατρίδα, ὅσονδήποτε δικαία καὶ ἂν εἶναι, δὲν θὰ πρέπη νὰ μᾶς κάμῃ νὰ λησμονῶμεν τὰς στερήσεις τῶν γειτόνων μας, τὸν διεθνήν χαρακτῆρα τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης.

Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς τὰ ἄκρα εἶναι καταδικα-

στέα. Ἡ ἀδελφότης τῶν λαῶν καὶ ἐθνῶν δὲν σημαίνει τὴν ἐξάλειψιν καὶ διάλυσιν τῶν χαρακτηριστικῶν στοιχείων ἰδιαιτέρας ἐθνικότητος. Ἡ Ἐκκλησία ὀρθώτατα προσπαθεῖ ὡς στοιχεῖον τῆς ἀποστολῆς τῆς μεταξὺ ἄλλων νὰ διατηρήσῃ τὰς παραδόσεις καὶ τὰ ἐθνικὰ ἰδανικὰ τοῦ Γένους μας μεταξὺ τῶν ἀποδήμων.

Δὲν ἔχομεν δικαίωμα νὰ σβήσωμεν τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν προσωπικότητα τοῦ ἀποδήμου. Μόνον ἀνεδαφικὰ ἢ ὕλιστικὰ καθεστῶτα λησμονοῦν τὰς ἱεράς ἀξίας ἐρριζωμένας καὶ ἐκλαμβάνουν τὸν ἐργάτην ὡς μίαν ἀπρόσωπον μονάδα, ἐν ἐργαλεῖον. Θὰ διατηρήσωμεν λοιπὸν ἀκεραίαν τὴν προσωπικότητά του. Θὰ ἀποφύγωμεν πᾶν τὸ δυνάμενον νὰ διχάσῃ ἢ νὰ ἀπορροφήσῃ αὐτὸν εἰς τὴν χόανην τῆς ξένης (depersonalisation). Ἀκόμη καὶ εἰς τὴν νέαν του πατρίδα αἱ Ἀρχαὶ ὑποχρεοῦνται νὰ σεβασθοῦν τὸν προσωπικὸν χαρακτῆρα τοῦ ξένου καὶ νὰ μὴ δυσκολεύουν αὐτὸν εἰς τὴν ἐξάσκησιν τῶν θρησκευτικῶν καὶ ἐθνικῶν του παραδόσεων.

Ὁ Χριστὸς, καίτοι Θεός, δὲν ἔπαυσε νὰ εἶναι καὶ γνήσιος πατριώτης. Ἐζῆσε καὶ ὡς τέλειος ἄνθρωπος καὶ εἶχε τὰ κύρια ἐκεῖνα σημεῖα ὡς Ἰσραηλίτου. Τοῦτ' αὐτὸ καὶ ἡ Ἐκκλησία. Φέρει μεθ' ἑαυτῆς ὅ,τι γνήσιον ὑπάρχει εἰς τὰ ἀνθρώπινα θέσμιμα καὶ τὰ ἐξυψώνει ὥστε ν' ἀποτελέσουν πηγὴν ὑπερφυσικῆς δυνάμεως.

Αὐτὸν τὸν ἐπίγειον χαρακτῆρα τῆς Ἐκκλησίας ὑπογραμμίζει καὶ ὁ Αὐγουστίνος: «Ἡ Ἐκκλησία συναθροίται τοὺς πολίτας τῆς ἐκ μέσου ὄλων τῶν λαῶν καὶ σχηματίζει τὴν ἐπίγειον κοινότητά τῆς ἐξ ὄλων τῶν γλωσσῶν. Ὀλίγον ἀνησυχεῖ δι' ὅ,τι διαφέρει εἰς τὴν περιβολήν, τοὺς νόμους, θεσμούς. Οὐδὲν περιφρονεῖ καὶ οὐδὲν καταστρέφει. Ἀντιθέτως τὰ διατηρεῖ καὶ τὰ προστατεύει. Ἐπίσης ὅ,τι ὑπάρχει διάφορον εἰς τὰ διάφορα ἔθνη, προωθεῖται εἰς τὸν ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν σκοπὸν τῆς ἐπὶ γῆς εἰρήνης, ἐφ' ὅσον δὲν ἐμποδίζει εἰς τὴν θρησκείαν τοῦ μόνου κραταιοῦ καὶ ἀληθοῦς Θεοῦ».

Η'

ΕΠΙ ΤΟΥ ΞΕΝΟΥ ΕΛΑΦΟΥΣ

Δὲν ἀρκεῖ μία θεωρητικὴ συμπάθεια καὶ μία πλουσία ἀνθοδέσμη εὐκόλων εὐχῶν. Οὐδεμία φθάνει εὐγένεια στιγμιαία καὶ προσποιητὴ διὰ τοὺς νεοαφιχθέντας. Χρειάζεται ἀγάπη πραγματικὴ καὶ συνεχῆς συμπαραστάσις. Ἀγάπη θερμὴ μὲ ἔργα χειροπιαστά. Ὅμοια ἐκείνης τῆς πρώτης Χριστιανικῆς κοινότητος, ἱκανῆς νὰ σπάσῃ τὰς κατὰ συνθήκην ταξικὰς διαφορὰς καὶ κοινωνικὰς ἀποστάσεις, ὥστε ὁ νεοαφιχθεὶς ἀπὸ τὴν πρώτην στιγμὴν νὰ αἰσθανθῆ τὴν θαλπωρὴν καὶ νὰ μεθέξῃ εἰς τὰ πνευματικὰ ἀγαθὰ τῶν ἄλλων μελῶν. Καὶ πρὸς τοῦτο θὰ χρειασθοῦν εἰδικὰ Κέντρα ὑποδοχῆς Centres d' accueil, ὅπου ἐπὶ μίαν ἐβδομάδα θὰ ἀκούσουν σειρὰν εἰδικῶν φροντιστηρίων. Ἦδη εἰς τὴν Π.Δ. παρηγγέλλοντο οἱ Ἰουδαῖοι νὰ φέρωνται εἰς τοὺς ξένους μὲ στοργὴν (Λευ. ιθ' 33-34)

«Ἐὰν τις προσέλθῃ ὑμῖν προσῆλυτος, ἐν τῇ γῆ

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ 35ΕΤΙΑΝ

1923 - 1957 (*)

ΜΕΡΟΣ Β' (1938-1957)

ΤΜΗΜΑ Α'

Οι αρχιεπίσκοποι Χρυσάνθος, Δαμασκηνός, Σπυρίδων, Δωρόθεος Γ' και Θεόκλητος Β'.

α'. Τὰ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀρχιεπισκόπου Χρυσοστόμου.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀρχιεπισκόπου Χρυσοστόμου ἡ κυβέρνησις ἐδημοσίευσεν νέον νόμον¹, ἕνα ἡ ἐκλογή τοῦ νέου προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος γίνῃ ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας καὶ ὄχι ὑπὸ τῆς Διαρκoῦς Ἱερᾶς Συνόδου, ὅπως ἐγένετο εἰς ὅλας τὰς προηγουμένας ἐκλογάς. Οὕτω τὸ Σάββατον 5 Νοεμβρίου 1938 συνήλθεν ἡ Ἱεραρχία ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ καὶ κατὰ τὰς τρεῖς γενομένας ψηφοφορίας τὸ αὐτὸ ἐξήχθη ἀποτέλεσμα: ἦτοι ἔλαβον ὁ μὲν Κορινθίας Δαμασκηνός 31 ψήφους, ὁ δὲ Τραπεζοῦντος Χρυσάνθος 30. Κατὰ ταῦτα ἀρχιεπίσκοπος ἐξελέγη ὁ Κορινθίας Δαμασκηνός Παπανδρέου καὶ ἐτελέσθη εὐθὺς ἀμέσως τὸ μικρὸν καὶ τὸ μέγα μῆνυμα. Μετ' ὀλίγας ὅμως ἡμέρας ὑπεβλήθη ὑπὸ τριῶν μητροπολιτῶν, τῶν Φθιώτιδος Ἀμβροσίου, Μυτιλήνης Ἰακώβου καὶ Σάμου Εἰρηναίου, καὶ ἄλλων πολιτῶν προσφυγῆ εἰς τὸ Συμβούλιον Ἐπικρατείας κατὰ τοῦ κύρους τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι τῆς ἐκλογικῆς συνελύσεως μετέσχε ἀρχιερεὺς ὑπόδικος ἐνώπιον τοῦ δευτεροβαθμίου δι' ἀρχιερεῖς συνοδικoῦ δικαστηρίου, ὁ Δρυϊνουπόλεως καὶ Κονίτσης Ἰωάννης Βασιλικός. Τῆς προσφυγῆς ταύτης γενομένης δεκτῆς καὶ συνεξ-

ετασθείσης μετὰ τῆς ἐν τῷ μεταξύ ὑποβληθείσης παρεμβάσεως τῶν μητροπολιτῶν Ὑδρας καὶ Σπετσῶν Προκοπίου, Θηβῶν καὶ Λεβαδείας Συνεσίου, Ἄρτης Σπυρίδωνος, Καρυστίας καὶ Σκύρου Παντελεήμονος, Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως Προκοπίου καὶ τινος ἰδιώτου ὑπὲρ τοῦ κύρους τῆς ἐκλογῆς, τὸ Συμβούλιον Ἐπικρατείας διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 936 ἀπὸ 16 Νοεμβρίου 1938 ἀποφάσεώς του ἠκύρωσε τὴν γενομένην ἐκλογήν. Τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἐδέχθη διὰ πράξεώς της ἡ Διαρκῆς Ἱερὰ Σύνοδος (1 Δεκεμβρίου 1938) καὶ οὕτως ὁ ἀρχιεπισκοπικὸς θρόνος ἐθεωρήθη πάλιν χηρεύων. Κατόπιν τούτου ἡ κυβέρνησις μετέβαλε τὸν νόμον καὶ ἐπανέφερε τὸ προηγουμένον καθεστῶς τῆς ὑπὸ τῆς Διαρκoῦς Ἱερᾶς Συνόδου ἐκλογῆς τοῦ ἀρχιεπισκόπου². Τοιοῦτοτρόπως τῇ 10ῃ Δεκεμβρίου 1938 ἡ Δ. Ἱ. Σύνοδος προέτεινε εἰς τὸν βασιλέα Γεώργιον Β' τρεῖς ἀρχιερεῖς ὡς ὑποψηφίους διὰ τὴν πλήρωσιν τοῦ κενοῦ θρόνου, ἦτοι τοὺς μητροπολίτας Τραπεζοῦντος Χρυσάνθον Φιλιππίδην, Δράμας Βασίλειον Κομβόπουλον καὶ Λήμνου Στέφανον Δανηλίδην, ἐξ ὧν προεκρίθη ὁ Τραπεζοῦντος Χρυσάνθος.

Ἡ ἀναγνώρισις αὐτοῦ ὑπὸ τῆς πολιτείας ἐγένετο διὰ τοῦ ἀπὸ 13 Δεκεμβρίου 1939 Β.Δ. καὶ ἡ ἐνθρόνισις ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ Ἀθηνῶν τῇ 18 Δεκεμβρίου 1938. Ὁ ἀπὸ Κορινθίας Δαμασκηνός μὴ ἀναγνώρισας τὴν ἀπόφασιν τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας καὶ θεωρῶν ἑαυτὸν ὡς τὸν κανονικὸν ἀρχιεπίσκοπον περιωρίσθη εἰς τὴν Μοῦνην Φανερωμένης Σαλαμῖνος³.

β'. Χρυσάνθος Φιλιππίδης ὁ ἀπὸ Τραπεζοῦντος (1938-1941).

Βιογραφία: Ὁ Χρυσάνθος Φιλιππίδης ἐγεννήθη ἐν Κομοτινῇ τὸ 1881. Σπουδᾶσας εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν Χάλκης ἐχειροτονήθη τὸ 1903 διάκονος καὶ προσελήφθη ὡς ἀρχιδιάκονος τοῦ τότε μητροπολίτου Τραπεζοῦντος Κωνίνου Καρατζοπούλου. Τὸ 1907 μετέβη χάριν εὐρύτερων σπουδῶν εἰς Ἑλβετίαν καὶ Γερμανίαν. Ἐπανελθὼν τὸ 1911 εἰς ΚΠολιν διωρίσθη ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἰωακείμ Γ' ἀρχιεποφύλαξ τοῦ πατριαρχείου καὶ διευθυντῆς τῆς «Ἐκκλ. Ἀληθείας». Τὸν Μάϊον τοῦ 1913 ἐξελέγη μητροπολίτης Τραπεζοῦντος. Διαρκoῦντος τοῦ α' παγκοσμίου πολέμου, ὅτε ἡ πόλις κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ρώσων καὶ ἐν συνεχείᾳ ἀνακατελήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων τοῦ ἀνετέθη ἡ προστασία αὐτῆς. Μετὰ τὴν ἀνακωχὴν ἀπεστάλη εἰς Παρισίους, Λονδίνον καὶ Ρώμην διὰ τὰ ἐθνικὰ δίκαια τοῦ ὑποδούλου Ἑλληνισμοῦ. Ἐπίσης μετέβη εἰς Τυφλίδα καὶ Ἐριβάν πρὸς συνενόησιν μετὰ τῶν Ἀρμενίων καὶ εἰργάσθη διὰ τὴν στερέωσιν τῆς νεοϊδρυθείσης αὐτοκεφαλῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Γεωργίας. Μετὰ τὴν μικρα-

(*) Συνέχεια ἀπὸ σελ. 35 τοῦ προηγουμένου τεύχους.

1. Α.Ν. 1457 τῆς 1 Νοεμβρίου 1938 «περὶ συμπληρώσεως τοῦ ἀρθροῦ 12 τοῦ κωδικοποιηθέντος Νόμου 5438» κλπ. (Φ.Ε.Κ. 414).

ὑμῶν, οὐ θλίψετε αὐτόν. Ὡς ὁ αὐτόχθων ἐν ὑμῖν ἔσται ὁ προσήλυτος, ὁ προσπορευόμενος πρὸς ὑμᾶς καὶ ἀγαπήσεις αὐτόν ὡς σεαυτόν, ὅτι προσήλυτοι ἐγεννήθητε ἐν γῆ Αἰγύπτῳ»

Ἡ ΡΚαθολικὴ Ἐκκλησία ἐξέδωκεν ἰδιαιτέραν ἐγκύκλιον τῷ 1952 Exsul Familia, διὰ τῆς ὁποίας δίδει λεπτομερεῖς ὁδηγίας πῶς νὰ ἐναγκαλισθοῦν ὁ Κληρὸς καὶ οἱ ἐγκατεστημένοι ἥδη πιστοὶ τοὺς νέους Μετανάστας, ὥστε ὅσον εἶναι δυνατόν ὀλιγώτερον νὰ αἰσθανθοῦν τὴν πικρίαν τῆς ξενητείας. Ζητεῖ τὴν μόρφωσιν ἐδιδευμένων Κληρικῶν διὰ τὰ Μεταναστευτικὰ προβλήματα. Οὗτοι δέον νὰ γνωρίζουν πλεῖστα ὅσα, ἀλλ' ὅλας ἰδιαιτέρως θὰ κατέχουν τὴν Cura animarum εἰς ὅλας τὰς διαστάσεις τῆς¹.

(Συνεχίζεται) † Ὁ Μελὸς ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ

1. Acta Apostolicae Sedis 19, 649-704.

2. Α.Ν. 1493 τῆς 3 Δεκεμβρίου 1938 «περὶ ἐκλογῆς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ τῶν Μητροπολιτῶν τοῦ Βασιλείου» (Φ.Ε.Κ. 455).

3. Βιβλιογρ. I. Παναγοπούλου, Τὸ ἀρχιεπισκοπικὸν ζήτημα, Ἀθῆναι 1946. II. Παναγιωτάκου, Ἡ ἐκλογή τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ τῶν ἐπισκόπων ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος, 1946. Κ. Ξενογιάννη, Ἡ ἐκλογή τῶν ἀρχιεπισκόπων Δαμασκηνοῦ καὶ Χρυσάνθου ἐξ ἐπόψεως κανονικῆς Ἀ' Ἐπετηρῆς ΦΘΣ» 1957 καὶ 1958, Ἀθῆναι, 1959, σ. 77-97.

σιατικήν καταστροφήν ἐγκατεστάθη ἐν Ἀθήναις καὶ ἀπὸ τοῦ 1926-1938 διετέλεσε ἀποκρισάριος τοῦ Οἴκου. Πατριαρχεῖον, παρὰ τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος. Κατὰ τὸ 1926-7 ἀπεστάλη εἰς Ἀλβανίαν διὰ τὴν διευθέτησιν τοῦ ἐκεῖ ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος. Τὸ 1928 εἰς τὸ Ἅγ. Ὄρος. Τὸ 1929 εἰς Βελιγράδιον, Βουκουρέστιον καὶ Βαρσοβίαν πρὸς ἐνημέρωσιν τοῦ αὐτόθι Ἐκκλησιῶν. Τὸ 1930 καὶ πάλιν εἰς τὸ Ἅγ. Ὄρος, ἀντιπροσώπευσε τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον εἰς τὴν ἐκεῖ συνελθοῦσαν πανορθόδοξον προσύνοδον. Τὸ 1931 εἰς τὴν Συρίαν, ὅπου ἐπέτυχεν τὴν διευθέτησιν τοῦ πατριαρχικοῦ ζητήματος διὰ τῆς γενικῆς ἀναγνώσεως τοῦ πατρ. Ἀλεξάνδρου Γ'. Τὸ 1935 καὶ πάλιν εἰς Ἅγιον Ὄρος διὰ τὴν διευθέτησιν τῆς μονῆς Χιλιανδαρίου. Λόγιος ἱεράρχης ἐδημοσίευσεν πλείστας μελέτας. Μνημειώδης τυγχάνει ἡ ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας Τραπεζοῦντος (1933) βραβευθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, καὶ τῆς ἐν Παρισίοις Ἐταιρείας πρὸς Ἐνθάρρυνσιν τῶν Ἑλληνικῶν Σπουδῶν. Τὸ 1916-17 ἐξέδωκε τὸ περιοδικὸν «Οἱ Κοιμηνοί». Ἐπίσης διετέλεσε πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς Ποντίων, ἧτις ἐξέδωκε τὸ «Ἀρχεῖον Πόντου» (1930). Τὸ 1937 ἀνηγορεύθη ἐπίτιμος διδάκτωρ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ τὸ 1940 ἐξελέγη ἀκαδημαϊκός.

Ἡ σύντομος παραμονὴ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Χρυσάνθου εἰς τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον τῶν Ἀθηνῶν ὑπῆρξε γόνιμος καὶ δημιουργικὴ.

Σύντονος ὑπῆρξεν ἡ προσπάθεια τοῦ Χρυσάνθου, ὅπως ἐκλέγη τοὺς καταλλήλους συνεργάτας. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἡ' Ἰ. Συνόδου καὶ ἡ' Ἀρχιεπισκοπῆς ἐπληρώθησαν διὰ κληρικῶν κύρους. Ἠθέλησε δὲ νὰ ἐπιβάλλῃ πειθαρχίαν εἰς τοὺς ἀτακτοῦντας καὶ μὴ συμμορφούμενους πρὸς τὰ νόμιμα κληρικούς. Νέοι ἀρχιερεῖς ἐξελέγησαν κατὰ τὴν ἀρχιεπισκοπεῖαν του οἱ ἐξῆς: Ἀργολίδος Ἰωάννης Παπασαράντος († 1942), Κορινθίας Μιχαὴλ Κωνσταντινίδης, μετέπειτα ἀρχιεπ. Ἀμερικῆς († 1958), Λευκάδος Δωρόθεος Παλλαδινός, Μαρωνείας Βασίλειος Κωνσταντίνου († 1952). Ἐπίσης ἠθέλησε νὰ ρυθμίσῃ νομοθετικῶς τὰ διάφορα ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του ἐξεδόθησαν ὁ Α. Ν. 2200/1940 (περὶ Ἰ. Ναῶν καὶ Ἐφημερίων), ὅστις ἰσχύει καὶ σήμερον μὲ μερικὰς τροποποιήσεις, ὁ β' νόμος περὶ Ἀποστολικῆς Διακονίας (Α. Ν. 2169/1940) καὶ ἄλλοι νόμοι τροποποιοῦντες τοὺς μέχρι τότε ἰσχύοντες.

Κατὰ τὸν ἐκτραγέοντα ἑλληνοϊταλικὸν πόλεμον διωργάνωσε τὴν «Πρόνοιαν Στρατευομένων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν», ἧτις κατάρθωσε νὰ κινητοποιήσῃ πολυάριθμον προσωπικὸν ἐκ 2000 περίπου συνεργατῶν καὶ παρέσχε ἀξιολόγους ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἑλληνικὴν κοινωνίαν τῆς πρωτευούσης, τοῦ Πειραιῶς καὶ τῶν περιχώρων⁴. Ἐνταῦθα δέον νὰ ἀναφερθῆ καὶ ἡ ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τοῦ ἀρχιεπισκόπου συμβολὴ τοῦ ὀρθοδόξου ἑλληνικοῦ κλήρου κατὰ τὸν πόλεμον 1940-41⁵.

Σθεναρὰ ὑπῆρξεν ἡ στάσις τοῦ Χρυσάνθου ἐναντι τῶν κατακτητῶν Γερμανῶν καὶ τῆς ὑπ' αὐτῶν ἐγκαθιδρυθείσης κυβερνήσεως τοῦ στρατηγοῦ Γ. Τσο-

λάκογλου, τὴν ὁποίαν προσκληθεὶς ἠρνήθη νὰ ὀρκίσῃ⁶.

γ'. Δαμασκηνὸς Παπανδρέου ὁ ἀπὸ Κορινθίας (1941-1949)

Βιογραφία: Ὁ κτὰ κόσμον Δημήτριος Παπανδρέου ἐγεννήθη τὸ 1890 ἐν Δορβιτσᾷ τῆς Νικαυακτίας. Μετὰ τὴν ἐγκύκλιον μόρφωσιν ἐσοῦδασε θεολογίαν καὶ νομικὴν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν. Χειροτονηθεὶς διάκονος καὶ ἐν συνεχείᾳ πρεσβύτερος προχειρίσθη εἰς ἀρχιμανδοίτην. Κατ' ἀρχὰς διηύθυνε τὰ γραφεῖα τῆς ἱ. μητροπόλεως Ἀθηνῶν καὶ εἶτα διωρίσθη ἡγούμενος τῆς ἱ. μονῆς Πεντέλης. Τὸ 1918 ἀπεστάλη εἰς Ἅγ. Ὄρος διὰ τὴν διευθέτησιν τῶν ἐκεῖ ζητημάτων. Εἰς Ἀθήνας ἴδρυσεν τὴν «Παγκληρικὴν Ἐνωσιν» διατελέσας καὶ πρόεδρος αὐτῆς. Τὸ 1922 ἐξελέγη μητροπολίτης Κορινθίας καὶ ὡς τοιοῦτος ἐπεδείξατο κατὰ τοὺς ἐρεπώσαντας τὴν Κόρινθον σεισμοῦ (1928) τεραστίαν δραστηριότητα. Τὸ 1930 ἀπεστάλη ὡς πατριαρχικὸς ἐξαρχος εἰς Ἀμερικὴν κατορθώσας νὰ ρυθμίσῃ τὸ ἐκεῖ ἀρχιεπισκοπικὸν ζήτημα καὶ νὰ συμφιλίωσῃ τὴν ὁμογένειαν. Τὸ 1936 ἀνέλαβε τὰ καθήκοντα τοῦ οικονομικοῦ ἐπιτρόπου τῆς Ἐκκλησίας, διατηρήσας αὐτὰ μέχρι τῆς ἐκλογῆς του εἰς ἀρχιεπίσκοπον, ἧτις μέχρι τῆς 5.11.1938.

Ἡ κατοχικὴ κυβέρνησις τοῦ στρατηγοῦ Γ. Τσολάκογλου ἠθέλησε νὰ ἀποκαταστήσῃ τὸν ἐξόριστον Δαμασκηνὸν εἰς τὸν θρόνον. Πρὸς τοῦτο διωρίσθη ἐπίτροπος τῆς ἐπικρατείας παρὰ τῇ Ἰ. Συνόδῳ ὁ καὶ προηγουμένως χρηματίσας τοιοῦτος Δημ. Πετρακῆκος, ὅστις διὰ τοῦ ἀρμοδίου ὑπουργοῦ (Κ. Λογοθετοπούλου) εἰσηγήθη τὴν διὰ Μείζονος Συνόδου λύσιν τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ ζητήματος (Ν.Δ. 188 τῆς 17 Ἰουνίου 1941). Οὕτω τὴν 2 Ἰουλίου 1941 συνῆλθεν ἡ Μείζων Ἱερά Σύνοδος, εἰς ἣν παρέστησαν 23 ἱεράρχαι ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ μητροπολίτου Μαντινείας καὶ Κυνουρίας Γερμανοῦ Μεταξᾶ, ἧτις ἀπεφάσισε συμφώνως πρὸς τὰ πρὸς αὐτὴν διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 43191 τῆς 27 Ἰουνίου 1941 ἐγγράφου τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας τεθέντα ἐρωτήματα: α') ὅτι «ἡ ἐκλογὴ τοῦ ἀρχιεπισκόπου... εἶναι πράξις θρησκευτικοῦ χαρακτῆρος». Ὡς τοιαύτη αὐτὴν ὑπόκειται εἰς ἐκκλησίαν ἐνώπιον κοσμικῶν ἀρχόντων καὶ κριτηρίων, ἀλλὰ μόνον ὑπὸ σώματος ἀρχιερέων ἰσοβάθμου ἢ μείζονος κατὰ βαθμὸν εἶναι συγκεχωρημένον νὰ κριθῆ καὶ νὰ ἐπανορθωθῆ, β') ὅτι «ἡ γενομένη τῇ 5 Νοεμβρίου 1938 ἐκλογὴ ἀρχιεπισκόπου διεξήχθη κανονικῶς», γ') ὅτι κατὰ ταῦτα «κανονικὸς ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος εἶναι ὁ κ. Δαμασκηνὸς ὁ ἀπὸ Κορινθίας», δ') ὅτι ἀναρμοδίως τὸ κοσμικὸν δικαστήριον ἐπελήφθη τῆς ἐξετάσεως τοῦ θέματος, ὅτι αἱ ἐκκλησιαστικαὶ πράξεις τῆς Δ. Ἱεραῆς Συνόδου περὶ ἀκυρώσεως τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἀρχιεπισκόπου καὶ τῆς ἀναδείξεως καὶ ἐγκαθιδρύσεως νέου τυγχάνουν ἄκυροι καὶ ὅτι ὁ Α. Ν. 1493/1938, δι' οὗ ἐξελέγη ὁ ἀπὸ Τραπεζοῦντος Χρυσάνθος καὶ τὸ Β.Δ. τῆς 13 Δεκεμβρίου 1938 περὶ ἀναγνώσεως καὶ καταστάσεώς του εἶναι πράξεις ἀντίθετοι πρὸς τὸ δόγμα καὶ ἀντισυνταγματικά.

4. Ἰ. Κοτσώνη, Ἡ πρόνοια τῶν στρατευομένων, «Ἀκτίνες» ἸΘ' 1956, 78-82.

5. Περὶ ταύτης βλέπε μελέτην τοῦ ἀρχιμ. Τίτου Ματθαίου (νῦν μητροπολίτου Παραμυθίας), Ἡ συμβολὴ τοῦ Ὁρθ. Ἑλλ. Κλήρου εἰς τὸν ἀμυντικὸν πόλεμον 1940-41, «Ἐκκλησία» ΛΔ' 1957, 423-7 καὶ ἀνάπτυον.

6. Ἀρχιμ. Γερβ. Παρασκευοπούλου, Ὁ Χρυσάνθος καὶ ἡ ἀποδοχὴ τῶν Γερμανῶν, «Ἀνάπλις», 1954, σ. 328.

Σ. Κανονίδης, Χρυσάνθος, αὐτόθι σ. 314, τοῦ αὐτοῦ, Χρυσάνθος, εἰς Ἐγκυκλ. Λεξικὸν Ἠλίου τ. 18, 759-760.

Ούτως αποκατέστη εἰς τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον ὁ ἀπὸ Κορινθίας Δαμασκηνὸς ἐνθρονισθεὶς τῇ 6 Ἰουλίου 1941, ἐνῶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Χρῦσανθος ἀπεσύρθη εἰς τὴν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σουμελᾶ παρὰ τὴν Κυψέλην οἰκίαν του ἐφηγουράζων καὶ ἀσχολούμενος μέχρι τοῦ θανάτου του (28 Σεπτεμβρίου 1949) τόσον μὲ τὰ γενικώτερα ἐθνικὰ θέματα ὅσον καὶ μὲ τὰς προσφιλεῖς εἰς αὐτὸν μελέτας⁷. Ἡ ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Δαμασκηνοῦ διακυβέρνησις τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἀθηνῶν δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς τρεῖς περιόδους: α) τῆς κατοχῆς β) τῆς Ἀντιβασιλείας καὶ γ) τῆς μετὰ τὴν Ἀντιβασιλείαν.

Α'. Περίοδος κατοχῆς. Ἐν μέσῳ τῆς φρικτῆς ξενικῆς κατοχῆς ὁ ἀρχιεπίσκοπος Δαμασκηνὸς ἀνέπτυξε ποικίλην δράσιν κοινωνικὴν καὶ μάλιστα ἐθνικὴν. Ἐν πρώτοις μεταξύ τῶν ἐπιτευγμάτων του εἶναι ἡ κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην δημιουργία τοῦ ΕΟΧΑ (Ἐθνικοῦ Ὄργανισμοῦ Χριστιανικῆς Ἀλληλεγγύης), ὅστις διεδέχθη τὴν ὑπὸ τοῦ προκατόχου ἀρχιεπισκόπου διοργανωθεῖσαν Πρόνοιαν τῶν στρατευομένων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Ἐπίσης ἐκ τῶν πρώτων μελημάτων τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἦτο ἡ δημοσίευσίς νέου καταστατικοῦ νόμου, ὁ ὁποῖος θὰ ἐρρῦθμιζε τὰ τῆς ἐκλογῆς ἐπισκόπων καὶ ἀρχιεπισκόπου, περὶ τοῦ τρόπου καταρτισμοῦ τῆς διαρκοῦς Ἱ. Συνόδου κ.τ.δ. Οὕτω μέχρι τῆς δημοσιεύσεως τοῦ μέχρι πρό τινος ἰσχύοντος καταστατικοῦ νόμου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Ν. 671/1943, ἐδημοσιεύθησαν ἀλλεπάλληλα σχετικὰ νομοθετήματα (ΝΔ 334/1941, 585/1941, 1044/1942, 1578/1942, 1785/1942, 2028/1942) καὶ μετὰ τὴν δημοσίευσιν αὐτοῦ ἐπηκολούθησαν νέα ἀτελεύτητοι τροποποιήσεις⁸. Διὰ τοῦ καταστατικοῦ ἐκείνου νόμου ἡ Ἐκκλησία τείνει πρὸς χειραφέτησιν ἀπὸ τῆς πολιτείας. Αἱ ἐκλογαὶ τῶν ἐπισκόπων (μητροπολιτῶν καὶ βοηθῶν ἐπισκόπων) ἐνηργούντο ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου καὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου ὑπὸ τῆς Ἱεραρχίας ἄνευ οὐσιαστικῆς ἀναμίξεως τῆς πολιτείας. Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὡς ἄνω νομοθετημάτων ἐπληρώθησαν αἱ κενωθεῖσαι μητροπολιτικαὶ ἔδραι.

Λόγω τῆς παντελοῦς ἐλλείψεως οἰασθήποτε ἡγεσίας τοῦ λαοῦ ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἀπέβη ὁ φυσικὸς προστάτης τῶν καταδυναστευομένων καὶ καταδικαζομένων ὑπὸ τῶν γερμανικῶν στρατοδικείων ἰδρύσας τὴν Ὑπηρεσίαν Προστασίας Ἀπόρων Κρατομένων (ΥΠΑΚ) καὶ τὴν Ὑπηρεσίαν Προστασίας Ἀπορφανιζομένων Οἰκογενειῶν Ἐκτελουμένων ὑπὸ τῶν ἀρχῶν κατοχῆς (ΥΠΟΕ), οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐθνικὸς ἡγέτης, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐστρέφετο ἡ προσοχὴ τοῦ λαοῦ. Τοῦτο ἔχοντες πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ οἱ κατακτητῆαι περιώρισαν αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν του ἀπὸ Μαΐου μέχρι Σεπτεμβρίου 1944. Εὐθὺς δὲ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν (12-10-1944) οὗτος ἀπετέλεσε τὴν ἰσχυροτέραν φυ-

7. Πρβλ. Σ. Κανονίδη, Χρῦσανθος ἐ.ἀ. καὶ Διονυσίου, μητρ. Λημνου, Ὁ Ἀθηνῶν Χρῦσανθος, «Ἀνάπλασις» 1954 σ. 351. Ὅριστικῶς ἀνεγνωρίσθη ὁ Χρῦσανθος ὡς ἀρχιεπίσκοπος πρ. Ἀθηνῶν ὑπὸ τῆς Ἱεραρ. Συνόδου κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἀρχιεπισκοπικῆς Σπυριδωνοῦ τοῦ ἀπὸ Ἰωαννίνων.

8. Κατάλογον τῶν σπουδαιότερων βλέπε ἐν Ἀ.μ. Ἀλιβιζάτου, Οἱ Ἱεροὶ κανόνες, 1949², σ. 541-3.

σιογνωμίαν τῆς χώρας οὕτως ὥστε κατὰ τὸ Δεκεμβριανὸν Κίνημα (3.12.1944 — 12.1.1945) ἠναγκάσθη ὁ βασιλεὺς Γεώργιος νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς τοῦτον τὴν ἀντιβασιλείαν.

Β'. Περίοδος Ἀντιβασιλείας. Ὡς ἀντιβασιλεὺς ὠρίσθη ὁ Δαμασκηνὸς τῇ 31 Δεκεμβρίου 1944 καὶ κατὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἄσκησιν τῆς ἐξουσίας ἐγένετο ἀντιληπτὸν τὸ πολιτικὸν αὐτοῦ τάλαντον. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀντιβασιλείας του ὑπῆρξαν αἱ κυβερνήσεις Ν. Πλαστήρα (ἡμερομηνία σχηματισμοῦ: 3-1-1945), Π. Βούλγαρη (8-4-1945 καὶ ἀνασχηματισμὸς 11-8-1945), τοῦ ἰδίου τοῦ ἀρχιεπισκόπου Δαμασκηνοῦ (17-10-1945), Π. Κανελλοπούλου (1-11-1945), Θεμ. Σοφούλη (23-11-1945), Π. Πουλίτσα (4-4-1946) καὶ Κ. Τσαλδάρη (18-4-1946), ἧτις καὶ ἐνήργησε τὸ δημοψήφισμα (1-9-1946), κατόπιν τοῦ ὁποῖου ἐπέστρεψεν ὁ βασιλεὺς Γεώργιος Β' (27-9-1946) καὶ ἔληξεν ἡ ἐντολὴ τῆς ἀντιβασιλείας.

Παρὰ τὴν πολιτικὴν αὐτὴν δράσιν δὲν παρημελήθη ἡ προώθησις τῶν φλεγόντων ἐκκλησιαστικῶν προβλημάτων. Τὸ πρῶτον, τὸ ὁποῖον δύναται τις νὰ σημειώσῃ, εἶναι ἡ πληρωσις τῶν χρευσουσῶν μητροπολιτικῶν ἐδρῶν, κατόπιν δὲ ἡ δημοσίευσίς ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως Π. Βούλγαρη 2 νόμου, τοῦ Α.Ν. 536/1945 «Περὶ ρυθμίσεως τῶν ἀποδοχῶν τοῦ Ὁρθοδόξου Ἐφημεριακοῦ Κλήρου τῆς Ἑλλάδος, τοῦ τρόπου πληρωμῆς αὐτῶν καὶ περὶ καλύψεως τῆς σχετικῆς δαπάνης», διὰ τοῦ ὁποῖου ἐτέθη τὸ ἀ' βῆμα λύσεως τοῦ ἀπὸ ἐκατονταετίας ἀπασχολήσαντος τὴν Ἐκκλησίαν ζητήματος τῆς μισθοδοσίας τοῦ ἐφημεριακοῦ κλήρου διὰ τῆς ἀναλήψεως ταύτης ὑπὸ τοῦ κράτους καὶ τῆς διαιρέσεως τῶν ἐφημερίων εἰς 4 κατηγορίας⁹ καὶ τοῦ Α.Ν. 540/1945 «Περὶ Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως», δι' οὗ ἐγένετο ἀναδιοργάνωσις τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Σχολῶν καὶ Φροντιστηρίων¹⁰.

Τέλος ἐδημοσιεύθη ὁ νέος περὶ Ἀποστολικῆς Δικονίας Α.Ν. 978/1946¹¹, διὰ τοῦ ὁποῖου ἀναδιωργανώθη ὁ θεσμὸς οὗτος¹², τεθεὶς ὅμως εἰς ἐφαρμογὴν μόλις τὴν 27 Μαρτίου 1947.

Ἐτερον γεγονός τῆς περιόδου ταύτης ἀποτελεῖ ἡ Γ' ἐκτακτὸς σύγκλησις τῆς Ἱεραρχίας (22 Ἰουλίου-5 Αὐγούστου 1946), καθ' ἣν ἐπεκυρώθη ἡ ἀπόφασίς τῆς Μεζζονοῦ Συνόδου καὶ ἔληξεν ὀριστικῶς τὸ ἀρχιεπισκοπικὸν ζήτημα καὶ ἐξητάσθησαν τὰ ἑξῆς ζητήματα: 1) Ἡ θέσις τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷ νέῳ συντάγματι 2) Ἡ οἰκονομικὴ ἀνασυγκρότησις τῆς Ἐκκλησίας 3) Ἡ ἀναδιοργάνωσις τῆς ἐκκλησιαστι-

9. Τὸ κείμενον τοῦ νόμου βλέπε ἐν Φ.Ε.Κ. 226 τῆς 5.9.1945 καὶ ἐν «Ἐκκλησίᾳ» ΚΒ' 1945, σ. 99-103, πρβλ. καὶ σ. 114-121 καὶ Ἀγγ. Ἰ. Καμβύση, Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Δαμασκηνὸς καὶ ὁ ἐφημεριακὸς κλήρος, «Ἐνορία» Γ' 1955.

10. Φ.Ε.Κ. 230 τῆς 7 Σεπτεμβρίου 1945 καὶ ἐν «Ἐκκλησίᾳ» ΚΓ' 1946, 26-32. Τροποποιήσεις τοῦ νόμου τούτου ἀποτελοῦν ὁ Α.Ν. 807/1945, (Φ.Ε.Κ. 323, «Ἐκκλησία» ἐ.ἀ. σ. 33-4) καὶ τὸ Ν.Δ. 415/1947 (Φ.Ε.Κ. 217). Πρβλ. καὶ Ἰω. Καρμίρη, Προστίθειαι πρὸς μέρφωσιν τοῦ Ὁρθοδόξου Ἑλληνικοῦ Κλήρου, Ἀθήνα 1949.

11. Φ.Ε.Κ. 58 τῆς 21 Φεβρ. 1946 καὶ ἐν «Ἐκκλησίᾳ» ΚΔ' 1947, 99-104.

12. Ἄρθρα τῶν καθηγητῶν Β. Βέλλα, Ἰω. Καρμίρη, Γρ. Παπαμιχαήλ καὶ Α. Φυτρόκη ἐν «Ἐκκλησίᾳ» ΚΔ' 1947, 9-10, 17-20, 34-5, 181-2.

κῆς διοικήσεως 4) 'Η μόρφωσις τοῦ ἱεροῦ κλήρου 5) 'Η ἠθικοθησκευτικὴ διάπλασις τῆς νεολαίας. 6) 'Η φιλανθρωπικὴ δράσις τῆς 'Εκκλησίας¹³.

Γ'. Περίοδος μετὰ τὴν 'Αντιβασιλείαν. Μετὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ βασιλέως Γεωργίου Β' ἐπανῆλθεν ὁ ἀρχιεπίσκοπος Δαμασκηνὸς εἰς τὰ καθαρῶς ἐκκλησιαστικά του καθήκοντα καὶ μετὴν γνωστὴν του ζέσιν ἠθέλησε νὰ προωθήσῃ τὰ ἐκκρεμῆ ἐκκλησιαστικά ζητήματα παρὰ τὴν ἤδη σοβαρῶς κλονισμένην ὑγείαν του. Οὕτω τὸ τῆς μισθοδοσίας τῶν ἐφημερίων προωθήθη ἀκόμη περισσότερο χωρὶς νὰ ἀχθῆ εἰς πέρασ λόγῳ τοῦ παρεμπροσθέντος θανάτου του, ἐτέθη εἰς ἐφαρμογὴν μετὰ τινὰς διαταγμῶν ὁ νέος νόμος περὶ 'Απ. Διακονίας καὶ ἰδρύθη ἡ Σχολὴ 'Ιεροκηρύκων-'Εξομολόγων-Κατηχητῶν¹⁴.

'Επίσης ἐπικειμένης τῆς ψήφισεως τοῦ νέου συντάγματος συνῆλθεν ἡ 'Ιεραρχία εἰς τὸν ΙΑ' ἔκτακτον σύγκλησιν αὐτῆς ἀπὸ 5-15 'Ιουλίου 1948, συνέταξε καὶ υπέβαλε πρὸς τὴν Δ' 'Αναθεωρητικὴν Βουλὴν τῶν 'Ελλήνων τὰς ἀπόψεις τῆς ἐπὶ τῶν ὑπ' ἀριθ. 1 καὶ 2 ἄρθρων τοῦ σχεδίου τοῦ συντάγματος περὶ τῶν σχέσεων 'Εκκλησίας καὶ Πολιτείας¹⁵, καὶ ἐπὶ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 143 ἄρθρου σχετικῶς πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν περιουσίαν¹⁶.

Τέλος ἀπησχόλησε τὴν 'Εκκλησίαν τὸ παλαιολογικόν. Οἱ παλαιολογολογῖται ἀνέπτυξαν ἀρκετὴν δράσιν ὑποστηριζόμενοι ὑπὸ διαφόρων πολιτικῶν. Διεφημίθη λ.χ. ἡ πανηγυρικὴ τέλεσις τῆς τελετῆς τοῦ Τιμίου Σταυροῦ εἰς Π. Φάληρον, εἰς ἣν παρέστησαν ὑπουργοὶ καὶ ἄλλα ἐπίσημα πρόσωπα. Τινὲς δὲ τῆς παρατάξεως Ματθαίου, ὅστις, ὡς εἴδομεν, εἶχεν ἀποσχισθῆ τῶν πρ. Φλωρίνης Χρυσοστόμου, Πολυκ. Λιώση, Χριστοφ. Χατζῆ ἔχειροτονήθησαν ἀντικανονικῶς ὡς ἐπίσκοποι παρέχοντες πράγματα τῇ 'Εκκλησίᾳ. 'Ενῶ δὲ ἀντηλλάσσοντο διάφοροι σκέψεις περὶ τῆς ἀντιμετωπίσεως τοῦ θέματος αἰφνιδίως εἰς ἡλικίαν μόλις 57 ἐτῶν μετέστη πρὸς Κύριον ὁ αἰδιμὸς Δαμασκηνός, ἀποθανὼν τῇ 20ῇ Μαΐου 1949 ἐκ συγκοπῆς καρδίας.

(Συνεχίζεται)

ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΡ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

13. «'Εκκλησία» ΚΓ' 1946, 1-11.

14. Πρόγραμμα τῶν μαθημάτων τῆς Σχολῆς βλέπε ἐν «'Εκκλησία» ΚΔ' 1947, 283 καὶ τοὺς σκοποὺς τοὺς ἐπιδιωχθέντας ὑπ' αὐτῆς εἰς τὴν Εἰσηγητικὴν ἔκθεσιν ἐπὶ τοῦ προγράμματος αὐτῆς ὑπὸ τοῦ τότε Γεν. Διευθυντοῦ τῆς 'Απ. Διακονίας καθηγητοῦ κ. Βέλλα, αὐτόθι σ. 290.

15. «'Εκκλησία» ΚΕ' 1948, 218-231

16. Αὐτόθι σ. 232-325.

ΕΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕΩΝ

Η ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

Νέα ἔκδοσις τῆς ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, εἰς σχῆμα μικρὸν (τσέπης) ἐπὶ ἀρίστου χάρτου δι' ἐρυθρῶν καὶ μαύρων γραμμάτων.

'Απαραίτητον βοήθημα διὰ πάντα ἐκκλησιαζόμενον. Τιμὰται δρχ. 1.50.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

'Ο ἔρανος ὑπὲρ τοῦ Παναγίου Τάφου.

'Ο Πανελλήνιος ἔρανος ὑπὲρ τοῦ Παναγίου Τάφου εἶρε μεγάλην ἀνταπόκρισιν εἰς τὴν ψυχὴν τῶν Ἑλλήνων. Καὶ τοῦτο συνέβη, διότι οὗτοι γνωρίζουν, ὅτι πλησίον τῶν ἱερῶν Προσκυνημάτων, τὰ ὁποῖα ἠγάσασεν ὁ Θεάνθρωπος, συντηρεῖται, πρὸς τοὺς ἄλλοις, ἀρχαίων καὶ ἐνδοξῶν Τάγμα Ἑλλήνων Μοναχῶν, ὑπὸ τὸ ὄνομα «'Αγιοταφικὴ Ἀδελφότης, ἥτις διὰ τῶν αἰῶνων, ὑφισταμένην τεραστίας θυσίας χρημάτων καὶ αἵματος, ἔχει πάντοτε τὴν ἀνάγκην τῆς ἐνισχύσεως ἐκ μέρους πάντων τῶν Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν.

'Η πρόθυμος συμμετοχὴ τῶν Ἑλλήνων εἰς τὸν ἔρανον αὐτὸν πάλιν κατὰ τὴν 30ῃν 'Ιανουαρίου ὑπεγορεύθη ἐκ τῆς συναισθήσεως, ὅτι αἱ ἀνάγκαι τῆς Ἀγιοταφικῆς Ἀδελφότητος ἐπολλαπλασιάσθησαν σήμερον, ὁ ὀβολὸς δὲ παντὸς Ἑλλήνου πρὸς θεραπείαν τῶν ποικίλων ἀναγκῶν τῶν ἁγίων Προσκυνημάτων ἀποτελεῖ ἐπιταγὴν ἱερὰν καὶ ἐθνικὴν, διότι τὸ Πατριαρχεῖον ἔσωσε τὴν Ὁρθοδοξίαν εἰς τὴν Ἁγίαν Γῆν, διαρκῶς παλαίον καὶ σθεναρῶς ἀγωνιζόμενον.

'Ωραία χειρονομία.

Κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πολλὰ ἑκατοντάδες ἀντιτύπων τοῦ «'Ημερολογίου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τοῦ ἔτους 1961» προσεφέρθησαν ὑπὸ αὐτῆς δωρεὰν εἰς τοὺς τριτοετείς καὶ τεταρτοετείς φοιτητὰς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ὡς καὶ εἰς τοὺς τελειοφοίτους σπουδαστὰς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν μας Σχολῶν.

'Ὡς τογγάνει τοῖς πᾶσι φανερόν, ἡ ὥραία αὕτη χειρονομία τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, ἥτις ἀποδεικνύει, ὅτι οἱ ἰθύνοντες ταύτην ἔχουν πεφωτισμένας προοπτικὰς καὶ ἐγγενεῖς δραματισμοὺς, ἀποτελεῖ σπουδαίαν ἐξοπηρέτησιν πρὸς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν, διότι, ὡς ἀνεκοινώθη καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, καθ' ὃ ἐγένετο παρομοία δωρεὰ, «σκοπὸς τῆς ἀποστολῆς τῶν Ἡμερολογίων τούτων εἶναι, ἵνα οἱ ἦδη καὶ οἱ μέλλοντες ἐργάται τῆς Ἐκκλησίας κατατοπισθοῦν πληρέστερον δι' αὐτῶν εἰς τὴν ἐν χρήσει τυπικὴν διάταξιν τῶν Ἀκολουθιῶν τῆς Ἐκκλησίας μας, πληροφορηθοῦν ἀκολούθως ὅτι ἀφορᾷ εἰς τὴν διοικητικὴν διάρθρωσιν καὶ ὀργάνωσιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὡς καὶ τῆς ἀπὸ τὴν Οἰκουμένην Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀντιληρῶσι δὲ οὕτω σαφέστερον τὴν οἰκουμενικότητα τῆς Ὁρθοδοξίας».

Οὐδόλως γίνεται εὐρέως γνωστὴ.

'Η ἑορτὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν ὡς τῶν Προστατῶν τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας καὶ τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων καὶ ὡς σπουδαίων συντελεστῶν

της δημιουργίας του υγιούς ελληνοχριστιανικού πνεύματος εωρτάσθη και κατά το τρέχον έτος δεόντως εις τὰ Ἀνώτατα Ἐκπαιδευτικά μας Ἰδρύματα και εις τὰ πάσης φύσεως σχολεία της πατρίδος μας.

Ἄλλ' ἐνῶ δικαίως ἐξαίρεται κατ' ἔτος ἡ συμβολή του πνεύματος τῶν μεγάλων πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας εις τὴν ἑλληνοχριστιανικὴν παιδείαν, ὅμως ἡ διδασκαλία αὐτῶν οὐδὲν ὀλίγον γίνεται εὐρέως γνωστὴ εις τοὺς Ἑλληνοπαιδας. Εἶναι ἐπὶ τέλους καιρὸς νὰ ἀντιληφθῶμεν, ὅτι ἐν τοῖς Ἀναγνωστικοῖς και τοῖς Ἐγχειριδίοις Ἐκλογῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης ἀντὶ πολλῶν ἄλλων ἀνοσιῶν και κεινῶν παντὸς περιεχομένου κειμένων θὰ ἰδόνετο νὰ περιλαμβάνονται θαυμάσιαι περικοπαι τοῦ Χρυσοστόμου ἢ τοῦ Μ. Βασιλείου ἢ ἄλλων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας.

Και ἐν αὐταῖς ταῖς κομμουνιστικαῖς χώραις.

Εἶναι ἄξιον παρατηρήσεως τὸ γεγονός, ὅτι οἱ θησαυροὶ τῆς βυζαντινῆς τέχνης και ἡ ἀπαράμιλλος ἀξία αὐτῆς προβάλλονται και ἐξαίρονται ἐσχάτως και ἐν αὐταῖς ταῖς κομμουνιστικαῖς χώραις. Οὕτως εις τὸ παράδειγμα τῆς Γιουγκοσλαβίας προστίθεται τὸ παράδειγμα και αὐτῆς τῆς Ρωσίας.

Λίαν χαρακτηριστικὸν εἶναι, ὅτι ἐπιφανὲς μέλος τῆς ἐν Μόσχα Ρωσικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν, ὁ διεθνὸς φήμης Βυζαντινολόγος κ. Βίκτωρ Λάζαρεφ, διὰ πολλῶν δημοσιευμάτων αὐτοῦ και ἰδίᾳ διὰ τοῦ κατὰ τὸ 1960 ἐκδοθέντος ἔργου αὐτοῦ περὶ «Βυζαντινῆς Τέχνης», ἐξαίρει τὴν σπουδαιότητα και τὴν ἀπαράμιλλον πνευματικὴν και αἰσθητικὴν ἀξίαν ταύτης.

Τούτων οὕτω: ἐχόντων, καθίσταται προφανὲς τὸ καθήκον τῶν ἀρμοδίων ἐν Ἑλλάδι, ἦτις εἶναι ἡ ἄμεσος κληρονόμος τῶν πνευματικῶν θησαυρῶν τοῦ Βυζαντίου. Οὗτοι δὲν πρέπει νὰ περιορισθοῦν εις μίαν ἀναιμικὴν προσπάθειαν πρὸς ἀνάδειξιν τῶν θησαυρῶν τούτων, ἀλλὰ πρέπει νὰ οργανώσουν ἀληθῆ σταυροφορίαν πρὸς προβολὴν και ἀξιοποίησιν των.

Θὰ ἀπετέλει ἄριστον προσανατολισμόν.

Ὁφείλονται θερμὰ συγχαρητήρια εις τὸν ἀκαταπόνητον ἐρευνητὴν κ. Τάσον Γκρισόπουλον, ὅστις ὑπερνηκήσας ἀνυπερβλήτους ἐκδοτικὰς δυσχερείας, παρέδωκεν εις τὴν δημοσιότητα ὀγκώδη τόμον, ἀναφερόμενον εις τὴν ἐπὶ χίλια ἔτη προσφέρουσαν τὰς ἐπιτηρείας τῆς ἐν Πελοποννήσῳ Ἱερᾶν Μονῆν τοῦ Φιλοσόφου.

Ὁ τόμος οὗτος, ἀποτελούμενος ἐξ ὑπερπεντακοσίων σελίδων και περιέχων πολλοὺς πίνακας εἰκόνων, παρουσιάζει μετὰ μεγίστης ἐπιμελείας τὴν ἐπὶ ἑκατονταετίας πνευματικὴν ἀνὰ τὸ Πανελλήνιον και τὰς λοιπὰς ὀρθοδόξους περιοχὰς ἀκτινοβολίαν τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς, ἐξ ἧς ἐξῆλθον πλείστοι λαμπρῶν ἀνδρες τὴν Ἐκκλησίαν Πατριάρχαι και Ἀρχιερεῖς.

Ὡς σημειοὶ ὁ συγγραφεὺς ἐν τῷ Προλόγῳ, «διὰ τοῦ μελετήματος τούτου παρακολουθεῖ κανεὶς τὴν ἱστορικὴν πορείαν τοῦ μοναστηρίου, διὰ μέσου

τῶν γνωστῶν πηγῶν». Ἀλλὰ τμήμα εὐρὸν καταλαμβάνει εις αὐτὸ και ἡ διαπραγμάτευσις τοῦ βίου και τῆς δράσεως τῶν πνευματικῶν τέκνων τῆς μονῆς, πού διεσπάρησαν ὡς ἀνώτατοι κληρικοὶ ἀνὰ τὸ πανελλήνιον και ἔγραψαν σελίδας λαμπρὰς τῆς ἐθνικῆς και ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας. Περὶ τούτων πολὺ ὀλίγα ἦσαν γνωστά. Καὶ εἶχον τὴν θέσιν των τὰ κατ' αὐτοὺς εις τὴν παροῦσαν συγγραφὴν. Διότι ὡσὰν ἀπὸ μικροῦ πνευματικῆν ἀφειτηρίαν ἐξεκίνησαν ἀπ' ἐκεῖ μικροὶ καλογερόπαιδες οἱ περισσότεροι τῆς πλειάδος ἐκείνης τῶν ἱερομένων ἀνδρῶν και μ' ἐφόδον τὴν πίστιν και τὴν αὐτοθυσίαν ἀνῆλθον εις τὰ ὑψατα ἀξιώματα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας».

Θὰ ἦτο εὐχῆς ἔργον ἀν' ἐβλεπον τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος παρόμοιαι ἐργασίαι, ἀναφερόμεναι εις πάσας τὰς Ἱερὰς Μονὰς τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδοξίας. Τοῦτο οὐ μόνον θὰ ἐβοήθει εις τὸ νὰ συνειδητοποιήσωμεν τὰς ὑπηρεσίας, τὰς ὁποίας προσέφεραν αὐταὶ κατὰ τὸ παρελθόν, ἀλλὰ και θὰ ἀπετέλει ἄριστον προσανατολισμόν εις τὴν δεοντολογίαν τῆς προσπάθειας πρὸς ἀναγέννησιν τοῦ ἔργου αὐτῶν ἐν τοῖς κατ' ἡμᾶς χρόνοις.

«Νὰ διαφωτίξη και ὄχι νὰ συσκοτίξη».

Ἐναντίον τῶν δημοσιογράφων, οἵτινες γράφουν και διαδίδουν ἀνεξελέγκτους και ψευδεῖς εἰδήσεις εις βάρος τῆς Ἐκκλησίας, ὀρθῶς ὁ διακεκριμένος λογοτέχνης και δημοσιογράφος κ. Μπαστιάς ἔγραψε προσφάτως τὰ ἑξῆς :

«Ὁ προσορισμὸς τοῦ Τύπου εἶναι νὰ διαφωτίξη και ὄχι νὰ συσκοτίξη. Ἡ εἰδησις εἶναι ἡ θεμελιακὴ προσφορά τοῦ Τύπου. Εἰδήσεις προσφέρει ὁ δημοσιογράφος και μὲ βάσιν τὴν εἰδησίαν οικοδομεῖ τὰ ἀρθρογραφικὰ του σχόλια. Ἐφ' ὅσον ὅμως ἡ εἰδησις εἶναι τὸ θεμέλιον τῆς δημοσιογραφικῆς οἰκοδομῆς, ἡ πρώτη προϋπόθεσις, πού τίθεται, εἶναι μία και μόνη: Ἡ εἰδησις νὰ εἶναι ἀληθής. Νὰ παρουσιάζεται μὲ ὅλα ἐκεῖνα τὰ στοιχεῖα, πού τὴν καθιστοῦν αὐταπόδεικτον. Εἰδήσεις ψευδῆς ἢ εἰδησις, πού ἐμφανίζεται μὲ ἠθελημένην ἢ ἀθέλητον παραποίησην, καθιστᾷ τὸν Τύπον ἀπὸ δύναμιν διαφωτίσεως, δύναμιν κακοποιῶν. Ὁ δημοσιογράφος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ λάβῃ τὴν οἰανδήποτε θέσιν θέλει ἐναντι τῆς εἰδήσεως, φθάσει ἢ ἀφειτηρία, ἀπὸ τὴν ὅποیان ἐκκινεῖ διὰ νὰ συνθέσῃ τὰ σχόλιά του, ἢ εἰδησις νὰ εἶναι ὀλοκληρωμένη και ἀληθής».

Ἐὰν πάντες οἱ δημοσιογράφοι ἐφῆρμοζον τὴν ἀρχὴν ταύτην, ἀσφαλῶς ἡ πνευματικὴ κατάστασις τοῦ τόπου μας θὰ ἦτο πολὺ καλοτέρα και ὑγιεστερα.

Ἀδιάσειστα ἱστορικὰ γεγονότα.

Βεβαίως εἶναι ἄξιον ἐξάφσεως, ὅτι ὁ ἐκλεκτὸς ἀρθρογράφος τῶν «Εἰκόνων» κ. Παπικωνσταντίνου ἐξαίρει τὸ ὅτι «σήμερον οὐδεὶς ἐπιστήμων, ἄξιος τοῦ ὀνόματος, ἀρνεῖται τὰ βασικὰ στοιχεῖα τῆς διηγήσεως τῶν Ἐθαγγελίων και τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ὑπῆρξε και ἐκῆρξεν ὅσα τοῦ ἀποδίδει ἡ Καινὴ Διαθήκη».

Παρὰ ταῦτα, ἡ «Ἐκκλησία» διαφωνεῖ διὰ τὸν

τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον ὁ κ. Παπακωνσταντίνου ὁμιλεῖ περὶ τοῦ ἐν τῷ Χριστῷ θείου στοιχείου. «Τὰ θαύματα του, λέγει, ἡ θεία φύσις του καὶ ἡ Ἀνάστασις του κείνται ἔξω τοῦ ἐλέγχου τῆς ἐπιστήμης. Ἀποτελοῦν ἀντικείμενον πίστεως καὶ ζοῦν εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, πὸν πάντοτε αἰσθάνονται τὴν ἔλξιν τοῦ ὑπερβατικοῦ».

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι ἡ παραδοχὴ τοῦ πληρώματος τοῦ ἐν Χριστῷ μυστηρίου εἶναι πρὸ πάντων ζήτημα πίστεως καὶ οὐχὶ λογικοῦ στοχασμοῦ. Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου μέχρι τοῦ ὅς ἄνω ἰσχυρισμοῦ ὑπάρχει μεγάλη ἀπόστασις. Ἡ θεία προσωπικότης τοῦ Κυρίου καὶ ἰδίᾳ τὰ θαύματα καὶ ἡ Ἀνάστασις Αὐτοῦ εἶναι μὲν αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ ἀκατάληπτα καὶ ἐπέκεινα τῶν ὁρίων τῆς ἀνθρωπίνης ἐμπειρίας καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς κατανοήσεως, ἀλλ' ὅμως οὐδόλως κείνται παντελῶς «ἔξω τοῦ ἐλέγχου τῆς ἐπιστήμης». Ἡ αὐτοσυνειδήσις, τὰ θαύματα καὶ ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου ἔχουν τόσον πολλὰς συναρτήσεις μετὰ τῆς ἐντὸς τόπου καὶ χρόνου πραγματικότητος, ἥτις εἶναι προσιτὴ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἔρευναν καὶ ἱστορικὴν ἢ ψυχολογικὴν ἐπιστήμην, καὶ συνδέονται τόσον πολὺ μετὰ τῶν ἀμέσων βιωμάτων αὐτοπτῶν καὶ αὐτηκόων μαρτύρων, ὑπογραφάντων διὰ τοῦ αἵματός των τὴν μαρτυρίαν των, ὥστε ταῦτα δὲν «ζοῦν ἀπλῶς εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, πὸν πάντοτε αἰσθάνονται τὴν ἔλξιν τοῦ ὑπερβατικοῦ», ἀλλ' εἶναι ἀδιάσειστα ἱστορικὰ γεγονότα, ἅτινα ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δύναται νὰ κλονίσῃ ἢ ἀντικειμενικῆ καὶ ἀπροκατάληπτος ἱστορικὴ καὶ ψυχολογικὴ ἔρευνα.

Συχνάκις κατολισθαίνει.

Εἶναι λίαν λυπηρὸν τὸ γεγονός, ὅτι εἰς χρονογράφημα σοβαρωτάτης ἑλληνικῆς ἐφημερίδος ἐτινίσθη μεταξὺ ἄλλων, ὅτι «ὁ πανταχοῦ παρὼν ἑλληνικὸς κινηματογράφος δίδει τὰ ἀθλιότερα μαθήματα συμπεριφορᾶς, ὕφους καὶ λεξιλογίου, πὸν μπορεῖ νὰ φαντασθῇ ὁ χειρότερός μας ἐχθρός. Τὸ νάζι, ἡ σάχλα, ἡ ἀθάδεια, ἡ ἀναίδεια κυριαρχοῦν. Τὸ ἐλαφρὸ θέατρο καὶ ἡ ἐπιθεώρησις πλέουν σὲ ὠκεανὸς προσοχηῶς, βαρεῖας προσοχηῶς, χωρὶς τὸ ἐλάχιστο ἐλαφροντικὸ πηγαιὸν πνεύματος».

Ὅσον καὶ ἐὰν ἡ ἐν τῷ χρονογραφήματι τούτῳ περιληφθεῖσα γνώμη αὕτη φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως ὑπερβολικὴ, τοσοῦτῳ μᾶλλον ὅσω ὑπάρχουν καὶ αἱ ἐκλεκταὶ ἀναλαμπαὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ κινηματογραφικῇ καὶ θεατρικῇ παραγωγῇ, δὲν εἶναι δυνατόν παρὰ νὰ παραδεχθῇ τις, ὅτι συχνάκις ἡ παραγωγὴ αὕτη παρουσιάζει ἐκδηλὰ τὰ συμπτώματα τῆς πνευματικῆς σήψεως καὶ καταπτώσεως καὶ κατολισθαίνει εἰς ὄλωσ ἀπαραδέκτους σκηνας, προσβαλλούσας τὴν δημοσίαν αἰδῶ καὶ πληττούσας καιρίως τὸ γνήσιον ἑλληνορθόδοξον πνεῦμα.

Συκοφαντικὸς ἰσχυρισμός.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι εἶναι ψευδὴς καὶ ὄλωσ συκοφαντικὸς διὰ τὴν πατρίδα μας ὁ ἰσχυρισμὸς τῆς ἀγγλίδος κυρίας Σούζαν Γκάρθ, ὅτι «τὰ πλέον δημο-

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐπὶ Σύνδοδος

Ἡ Ἱ. Σύνοδος ἐπανέλαβε τῇ 18ῃ Ἰανουαρίου τὰς ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς διακοπεῖσας ἐργασίας αὐτῆς.

Ἀποστολικὴ Διακονία. Ἐν τῇ μεγάλῃ Αἰθούσῃ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας συνεχίζονται κανονικῶς τὰ μαθήματα τοῦ Φροντιστηρίου ὑποψηφίων Κατηχητῶν καθ' ἕκαστον Σάββατον 4-6 μ. μ. Εἰς τὸ ἐν λόγῳ Φροντιστήριον ἐνεγράφησαν περὶ τοὺς 250 νέοι καὶ νεάνιδες, οἵτινες παρακολουθοῦν μετὰ πολλοῦ ζήλου τὰ σχετικὰ μαθήματα.

— Ἀποφάσει τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἀπεστάλη, ὡς καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, τὸ Ἡμερολόγιον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος 1961 πρὸς τοὺς Προκαθημένους καὶ Ἀρχιερεῖς ἀπασῶν τῶν Ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν ὡς καὶ πρὸς τοὺς Καθηγητὰς ἀπασῶν τῶν Ὀρθόδοξων Θεολογικῶν Σχολῶν.

Τὸ αὐτὸ ὡς ἄνω Ἡμερολόγιον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος διενεμήθη ὡσαύτως δωρεὰν καὶ εἰς τοὺς τριτοετείς καὶ τεταρτοετείς φοιτητὰς τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης, ὡς καὶ εἰς τοὺς τελειοφοίτους τῶν ἀνωτέρων Ἐκκλησιαστικῶν Φροντιστηρίων καὶ τῶν Ἱερατικῶν Σχολῶν τῆς Χώρας, «ἵνα, ὡς ἐν τῷ σχετικῷ ἐγγράφῳ σημειοῦται, οἱ ἤδη καὶ οἱ μέλλοντες ἐργάται τῆς Ἐκκλησίας κατατοπισθοῦν πληρέστερον δι' αὐτῶν εἰς τὴν ἐν χρήσει τυπικὴν διάταξιν τῶν Ἀκολουθιῶν τῆς Ἐκκλησίας μας, πληροφορηθοῦν ἀκολουθῶς ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὴν διοικητικὴν διάρθρωσιν καὶ ὄργανωσιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὡς καὶ τῆς ἀνὰ τὴν οἰκουμενικὴν Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας, ἀντιληφθῶσι δὲ οὕτω σαφέστερον τὴν Οἰκουμενικότητα τῆς Ὀρθοδοξίας».

— Ἐν τοῖς Κεντρικοῖς Γραφείοις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἐγένετο σύσκεψις τοῦ Γεν. Διευθυντοῦ αὐτῆς Καθηγητοῦ κ. Α. Φυτράκη μετὰ Κληρικῶν καὶ λαϊκῶν Θεολόγων, ὡς καὶ ἐκπροσώπων τῶν Ἐργαστηρίων Ὀργανώσεων πρὸς μελέτην τοῦ θέματος τῆς ἀρτιωτέρας διοργανώσεως καὶ ἐπεκτάσεως τοῦ πνευματικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας μεταξὺ τῶν Ἐργαζομένων Νέων. Κατ' αὐτὴν διεπισημώθη καὶ πάλιν ἡ ἀνάγκη τῆς ἰδρύσεως εἰς τὰς ἐνορίας Ἐκκλησιαστικῶν Κέντρων διὰ τὴν ἐργαζομένην Νεότητα ἵνα καταστήθῃ δυνατὴ ἢ ἐν τοῖς Κέντροις τοῦτοις συνεχῆς καὶ ἀδιάλειπτος χειραγωγίσις τῆς νεότητος ὑπὸ τῶν ἐντεταλμένων ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας προσώπων.

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Θεόκλητος, ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ Αὐτοῦ ὅπως ἐνισχύσῃ τὴν προσπάθειαν ταύτην, ἀπέστειλε πρὸς τοὺς Ἱερατ. Προϊσταμένους τῶν Ἱ. Ναῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπικῆς ἐγκύκλιον δι' ἧς συνιστᾷ ὅπως καταβληθῇ παρὰ πάντων τῶν Αἰδερ. Ἐφημερίων πάσα προσπάθεια, ἵνα δημιουργηθῶσι σὺν τῷ χρόνῳ, εἰ δυνατόν δὲ εἰς πάσας τὰς Ἐνορίας, τοιαῦτα «Ἐνοριακὰ Κέντρα Νε-

φιλῆ ἔντυπα, τὰ ὁποῖα προσφέρονται πρὸς ἀνάγνωσιν εἰς τὰς Ἀθήνας, εἶναι καθαρῶς φθηνὰ πορνογραφικὰ περιοδικὰ».

Ἐπὶ τῇ ἐπιθυμίᾳ Αὐτοῦ ὅπως ἐνισχύσῃ τὴν προσπάθειαν ταύτην, ἀπέστειλε πρὸς τοὺς Ἱερατ. Προϊσταμένους τῶν Ἱ. Ναῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπικῆς ἐγκύκλιον δι' ἧς συνιστᾷ ὅπως καταβληθῇ παρὰ πάντων τῶν Αἰδερ. Ἐφημερίων πάσα προσπάθεια, ἵνα δημιουργηθῶσι σὺν τῷ χρόνῳ, εἰ δυνατόν δὲ εἰς πάσας τὰς Ἐνορίας, τοιαῦτα «Ἐνοριακὰ Κέντρα Νε-

φιλῆ ἔντυπα, τὰ ὁποῖα προσφέρονται πρὸς ἀνάγνωσιν εἰς τὰς Ἀθήνας, εἶναι καθαρῶς φθηνὰ πορνογραφικὰ περιοδικὰ».

Ἐπὶ τῇ ἐπιθυμίᾳ Αὐτοῦ ὅπως ἐνισχύσῃ τὴν προσπάθειαν ταύτην, ἀπέστειλε πρὸς τοὺς Ἱερατ. Προϊσταμένους τῶν Ἱ. Ναῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπικῆς ἐγκύκλιον δι' ἧς συνιστᾷ ὅπως καταβληθῇ παρὰ πάντων τῶν Αἰδερ. Ἐφημερίων πάσα προσπάθεια, ἵνα δημιουργηθῶσι σὺν τῷ χρόνῳ, εἰ δυνατόν δὲ εἰς πάσας τὰς Ἐνορίας, τοιαῦτα «Ἐνοριακὰ Κέντρα Νε-

φιλῆ ἔντυπα, τὰ ὁποῖα προσφέρονται πρὸς ἀνάγνωσιν εἰς τὰς Ἀθήνας, εἶναι καθαρῶς φθηνὰ πορνογραφικὰ περιοδικὰ».

ότητος», περιλαμβάνοντα κατάλληλως αΐθουσαν μετά των αναγκαίων μέσων και επίπλων, εν τῇ ὁποία θὰ ἀπασχολῶνται οἱ νέοι κατὰ τὰς ἐλευθέρως ὥρας αὐτῶν και θὰ ἰκανοποιῶν οὗτοι τὰς πνευματικὰς και ψυχικὰς ἀνάγκας των, διὰ τῆς ἀγνῆς ψυχαγωγίας, διὰ τῶν παιγνιδίων, διὰ τῶν μουσικῶν ἢ λογοτεχνικῶν ἐσπερίδων, διὰ τῶν ἀγνῶν θεαμάτων, διὰ τῆς ἐν αὐτοῖς ὑπαρχούσης ἐνοριακῆς βιβλιοθήκης, διὰ τῆς ἐπισκέψεως μουσείων ἢ μνημείων, ἐχόντων σχέσιν πρὸς τὴν λατρείαν και τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ κοινωνικοῦ ἐνδιαφέροντος, καλλιεργούμενου δι' ἐπισκέψεων εἰς νοσοκομεία, φυλακὰς κλπ., ὡς και διὰ τῆς ὀργανώσεως ἐκδρομῶν.

— Ἐτερον ἔγγραφο ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου κ. Θεοκλήτου πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Παιδείας και Ὁρθοσκευμάτων (Δ/νσιν Ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαιδεύσεως) ὅπως ἐπιτραπῆ ἵνα, μερίμνη και ἐπιπτεία τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, ἀποστέλλωνται καθ' ἐκάστην ἐβδομάδα εἰς τὰς Νυκτερινὰς Ἐπαγγελματικὰς Σχολὰς Ἀθηνῶν και Πειραιῶς Θεολόγοι Κληρικοί, οἵτινες θὰ ὁμιλῶσιν ἐπὶ 15 λεπτά τῆς ὥρας πρὸς τοὺς μαθητὰς τῶν ὡς ἄνω Σχολῶν ἐπὶ θεμάτων ἀνταποκρινομένων πρὸς τὰς εἰδικὰς πνευματικὰς ἀνάγκας αὐτῶν, ὡς ἐργαζομένων νέων, και ἀποβλεπόντων εἰς τὴν ἠθικοθρησκευτικὴν οἰκοδομὴν τούτων.

— Ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἐκυκλοφόρησε βιβλίον εἰς φιλόκαλον ἐκδοσιν ὑπὸ τὸν τίτλον «Πτενὶνὰ τοῦ οὐρανοῦ», ἐκ σελ. 228, περιέχον σειρὰ ἀφηγημάτων καταλλήλων διὰ τὴν Νεότητα. Τιμᾶται ἀντὶ δρχ. 20.

Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν και πάσης Ἑλλάδος κ. Θεόκλητος, κατὰ τὸ διαρρῦσαν 15ήμερον ἐδέχθη εἰς συνεργασίαν τοὺς παρ' αὐτῷ Θεοφ. Βοηθούς Ἐπισκόπους και τοὺς διευθυντὰς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ὑπηρεσιῶν. Ὡσαύτως προήδρευσε συνεδριῶν τῶν Διοικητικῶν Συμβουλίων τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. και τοῦ Ο.Δ.Ε.Π.

— Τῇ 17ῃ Ἰανουαρίου ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος ἐδέχθη τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Κορυτσᾶς κ. Εὐλόγιον. Αὐθημερὸν ἐδέχθη ὡσαύτως τὸν Βουλευτὴν κ. Μίχαν.

— Τῇ 18ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ὁ Μακαριώτατος ἐδέχθη τὸν Βουλευτὴν κ. Παπαηλιού.

— Τῇ 19ῃ Ἰανουαρίου ἐδέχθη τὸν δημοσιογράφον και τ. Βουλευτὴν κ. Π. Τσιμιπιδάρον και τὸν Βουλευτὴν κ. Παπαρηγόπουλον.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς αὐτῆς ἡμέρας προήδρευσε συνεδρία τοῦ Δ. Συμβουλίου τῆς Σιβιτανιδείου Ἐπαγγελματικῆς Σχολῆς.

— Τῇ 22α τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος παρέστη εἰς τὴν τελετὴν τῆς ἐγκαταστάσεως τοῦ νέου Πρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Βασιλείου Βέλλα και τῶν λοιπῶν Πανεπιστημιακῶν ἀρχῶν.

— Τῇ 23ῃ Ἰανουαρίου ὁ Μακαριώτατος ἐδέχθη τὸν Βουλευτὴν κ. Κεφαλογιάννην και τὸν Ἐπίσκοπον τῶν ἐν Ἑλλάδι Ἀρμενίων.

— Τῇ 24ῃ ἢ Α. Μακαριότης ἐδέχθη τὸν ἀρχηγὸν τοῦ Κόμματος τῶν Φιλελευθέρων κ. Σοφοκλῆν Βενιζέλον. Αὐθημερὸν ἐδέχθη ὡσαύτως τὸν Ἀρχιρραβῖνον τῆς Γαλλίας.

— Τῇ 25ῃ Ἰανουαρίου ἐδέχθη τὸν βουλευτὴν κ. Σαββόπουλον.

— Τῇ 16ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ὁ Μακαριώτατος ἐδέχθη τὸν Βουλευτὴν κ. Τσιριμῶκον, τὸν Κοσμήτορα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Ἰω. Τράκαν και τὸν Βουλευτὴν κ. Ἀγγ. Καμβύσην.

— Τῇ 28ῃ Ἰανουαρίου ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος ἐδέχθη τὸν βουλευτὴν και Ἀκαδημαϊκὸν κ. Ἀθανασιάδην Νόβαν. Ἐν συνεχείᾳ προήδρευσε συνεδρία τοῦ Συμβουλίου τοῦ Δημοτριαδεῖου Κληροδοτήματος.

— Τῇ 30ῃ Ἰανουαρίου παρέστη ἐν τῇ Μ. Αἰθούσῃ τῶν τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν εἰς τὴν τελετὴν ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν και παρηκολούθησε τὴν ὁμιλίαν τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπ. Ἀθηνῶν κ. Ἰωάννου Καρμίρη, ἀναπτύξαντος τὸ θέμα «Ἡ Ἐκκλησιολογία τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν».

Ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Θαυμακοῦ κ. Χρυσόστομος κατὰ τὸν παρελθόντα μῆνα Ἰανουαρίου, ἐν Κυριακαῖς και Ἑορταῖς ἐχοροστάτησεν, ἐλειτούργησε και ὠμίλησεν εἰς ἱεροὺς ναοὺς τοῦ Πειραιῶς.

— Τῇ 1ῃ ἐχοροστάτησε κατὰ τὴν Δοξολογίαν, τὴν τελεσθεῖσαν ἐν τῷ ἐν Πειραιεὶ ἱερῷ Ναῷ τῶν Ἁγίων Κωνσταντίνου και Ἐλένης ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τοῦ νέου ἔτους. Ἐν συνεχείᾳ παρέστη εἰς τὸ Φουαγιὲ τοῦ Δημοτικοῦ Θεάτρου Πειραιῶς κατὰ τὴν κοπὴν τῆς πίτας τοῦ Δήμου Πειραιῶς και διεβίβασε τὰς εὐχὰς τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Θεοκλήτου ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τοῦ νέου ἔτους, πρὸς τὸν κ. Δήμαρχον και τοὺς προσκεκλημένους τοῦ Πειραιῆς.

— Τῇ 3ῃ, κατ' ἀπόφασιν τοῦ εἰς ὃ μετέχει, Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς ἐν Ἀθήναις «Ἐταιρείας Εὐβοϊκῶν Σπουδῶν», ἐτέλεσεν, εἰς τὸν ἐν Ἀθήναις ἱερὸν ναὸν τῶν Παμμ. Ταξιαρχῶν (Πύλης Ἀγορᾶς τῶν Ἀθηνῶν), Ἐπιμνημόσυνον Τρισάγιον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀειμνήστου Σκιαθίτου διηγηματογράφου Ἀλεξάνδρου Παπαδιαμαντη, και ἀνέπτυξε, μετ' αὐτό, δι' ὀλίγων, τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν θρησκευτικὴν προσωπικότητα και τὸ ἐξοχὸν ἔργον αὐτοῦ. Τὸ Ἐπιμνημόσυνον Τρισάγιον ἐτέλεσθη ἐπὶ τῇ συμπληρώσει πεντηκονταετίας ἀπὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ.

— Τῇ 6ῃ μετέσχε μετὰ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Θεοκλήτου και τοῦ Θεοφιλ. Ἐπισκόπου Κερνίτσης κ. Χρυσοστόμου, τῆς ἐν Πειραιεὶ γενομένης τελετῆς τῆς καταδύσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, παρουσίᾳ τοῦ Βασιλέως, τῆς Κυβερνήσεως και τῶν λοιπῶν Ἀρχῶν.

— Ἀπὸ τῆς 9-14, πλὴν τῆς 11, παρηκολούθησε τὰς ἐργασίας τοῦ Β' Ἱερατικοῦ Συνεδρίου τοῦ ἱεροῦ Κλήρου τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Ἀποστολικὴν Διακονίαν, τὰς γενομένας ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Θεοκλήτου.

— Τῇ 11ῃ, προέστη τοῦ Μνημοσύνου τῶν ἐν Πειραιεὶ τῇ 11-1-1944 φονευθέντων κατὰ τὸν βομβαρδισμόν τῆς πόλεως ταύτης. Τὸ μνημόσυνον ἐτέλεσθη προνοίᾳ τοῦ Δήμου Πειραιῶς, ἐν τῷ ἐν Πειραιεὶ Νεκροταφείῳ, κατὰ καθιερωθεῖσαν πρᾶξιν.

— Τῇ 12ῃ ἐπεσκέφθη τὸν, κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, καταρρέσαντα παλαιὸν ἐνοριακὸν ἱερὸν ναὸν τῆς «Παναγίτσας» Νικαίας (Γενέσιον τῆς Θεοτόκου) και ἠσκολήθη διὰ τὴν ρύθμισιν τοῦ προκύψαντος προβλήματος τοῦ ἐκκλησιασμοῦ τῶν ἐνοριτῶν.

— Τῇ 16ῃ παρηκολούθησε συνεδρίασιν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς «Παμπεριαικῆς Ἐνώσεως ἀνεγέρσεως τοῦ ἱεροῦ ναοῦ Ἁγίας Τριάδος Πειραιῶς» και ἀπηύθυνε τὰ συγχαρητήρια τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Θεοκλήτου και τὴν εὐαρέσκειαν αὐτοῦ πρὸς τὰ ἀποχωρήσαντα νομίμως μέλη τοῦ Ἐκκλησ. Συμβουλίου τοῦ εἰρημένου ἱεροῦ ναοῦ, ὡς και πρὸς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς «Παμπεριαικῆς Ἐνώσεως» διὰ τὸ ὑπ' αὐτῆς συντελούμενον ἔργον.

— Τῇ 27ῃ μετέσχε συνεδρίασεως τοῦ Γνωμοδοτικοῦ Συμβουλίου περὶ Ἐράνων παρὰ τῇ Νομαρχίᾳ Ἀττικῆς. Τοῦ αὐτοῦ συμβουλίου μετέσχε κατὰ τὴν 12ην και 19ην Δεκεμβρίου π. ἔ.

— Τῇ 30ῃ παρηκολούθησεν ἑορταστικὴν ἐκδήλωσιν τῆς Ἐνώσεως Λειτουργῶν Μέσης Ἐκπαιδεύσεως Πειραιῶς, γενομένην εἰς τὸ Δημοτικὸν Θεᾶτρον Πειραιῶς ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν.

Ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Κερνίτσης κ. Χρυσόστομος κατὰ τὸν λήξαντα μῆνα Ἰανουαρίου ἐλειτούργησε και ὠμίλησεν εἰς διαφόρους ναοὺς τῶν Ἀθηνῶν.

Ἀπὸ 9-14 Ἰανουαρίου παρέστη εἰς τὰς συνεδρίας τοῦ Ἱερατικοῦ Συνεδρίου.

Τῇ 25ῃ Ἰανουαρίου προήδρευσε συνεδρία τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου.

Τῇ 29ῃ Ἰανουαρίου παρέστη ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Μακαριωτάτου εἰς τὴν ἐν τῷ «Παρασσῶ» μουσικοφιλολογικὴν ἑορτὴν τοῦ Συλλόγου φίλων Βυζαντινῆς Μουσικῆς.

— Τῇ 30ῃ Ἰανουαρίου παρέστη ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Μακαριωτάτου εἰς τὴν ἐν τῷ «Παρασσῶ» ἑορτῇ τῶν Γραμμάτων τοῦ Συλλόγου Δημοδιδασκάλων Α' ἐκπαιδευτικῆς περιφερείας Ἀθηνῶν.

Ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Ἀχαΐας κ. Παντε-

λεήμων κατά τὸν μῆνα Ἰανουάριον ἐλειτούργησε καὶ ὠμίλησεν εἰς διαφόρους ἱερούς Ναοὺς τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς.

— Τῆ 3ῃ Ἰανουαρίου ἐκπροσωπῶν τὸν Μακαριώτατον προέστη τῆς κηδείας τοῦ Θωμᾶ Ἀτσάλη.

— Τῆ ἰδίᾳ ἡμέρᾳ ἐξεπροσώπησε τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον εἰς τὴν παρουσίᾳ τῶν Α. Α. Μ. τῶν Βασιλέων, γενομένην δεξίωσιν ἐπὶ τῷ Νέῳ ἔτει εἰς τὴν Ἐθνικὴν Ἑστίαν.

— Τῆ 4ῃ Ἰανουαρίου προήδρευσε τοῦ Συμβουλίου τοῦ Ὀρφανοτροφειακοῦ Ναοῦ Ταξιαρχῶν Πύλης Ἀγορᾶς.

— Τῆ 11ῃ Ἰανουαρίου ὠμίλησε εἰς τὴν κηδείαν, ἧς προέστη, τοῦ πρὸς Κύριον ἐκδημήσαντος ἱερέως Θεοδώρου Τσελίκα.

— Τῆ 21ῃ τοῦ ἰδίου μηνὸς κατ' ἐντολὴν τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου προέστη ἐν τῷ ἱερῷ Ναῷ Ἁγ. Εἰρήνης τοῦ 40θ-μέρου Μνημοσύνου τοῦ Πρωτοπρεσβυτέρου Ἐμμανουὴλ Μυτιληναίου.

— Τῆ ἰδίᾳ ἡμέρᾳ ἐξεπροσώπησε τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπον, εἰς τὴν παρουσίᾳ τοῦ κ. Ὑπουργοῦ Ἐμπορίου γενομένην ἐναρξιν τῶν Σεμιναρίων Μετεκπαιδύσεως στελεχῶν ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων, ἐν τῷ Ἑλλην. Κέντρῳ Παραγωγικότητος.

— Τῆ 22ᾳ Ἰανουαρίου ἐξεπροσώπησε τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπον εἰς τὰ ἐγκαίνια τῆς Βασιλικῆς Ἀεροστάσης Ἀθηνῶν, γενομένην παρουσίᾳ τῆς Α.Υ. τοῦ Διαδόχου.

— Τῆ ἰδίᾳ ἡμέρᾳ ἐξεπροσώπησε τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπον εἰς τὴν ἐν τῇ αἰθούσῃ «Παρνασσὸς» γενομένην Διάλεξιν περὶ Χανσενικῶν ὑπὸ τοῦ Γάλλου Ἀκαδημαϊκοῦ καὶ Ἱεραποστόλου Ραούλ Φολερώ.

— Τῆ 26ῃ Ἰανουαρίου ἐξεπροσώπησε τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπον εἰς δεξίωσιν δοθείσαν ἐν τῇ Ἰνδικῇ Πρεσβείᾳ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐορτῆς τῆς Ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας τῶν Ἰνδιῶν.

— Τῆ 29ῃ τοῦ ἰδίου μηνὸς ἐξεπροσώπησε τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπον εἰς ἐορτὴν τῆς Πανελληνίου Ὁμοσπονδίας Ἀναπήρων.

— Τῆ 30ῃ Ἰανουαρίου ἐκπροσωπῶν τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπον ἐπὶ τῇ ἐορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν ἐλειτούργησεν ἐν τῷ Πανεπιστημιακῷ Ναῷ Εἰσοδ. Θεοτόκου (Καπνικαρέας)

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΡΩΣΙΑΣ

Τὸ ὑπ' ἀρ. 8 τεύχος τοῦ μηνὸς Αὐγούστου 1960 τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας γράφει, ὅτι ὁ Μακαριώτατος Καθολικός Πατριάρχης πάσης Γεωργίας κ. Ἐφραίμ ἀφίκετο τὴν 19 Ἰουλίου 1960 εἰς τὴν Μόσχαν πρὸς ἐπίσκεψιν εἰς τὸν Πατριάρχην Μόσχας κ. Ἀλέξιον, ὅτι ὁ γενικός γραμματεὺς τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν κ. Βίσερετ Τούφτ ἀπήλυθε συγχαρητήριον τηλεγράφημα πρὸς τὸν ἀρχιμανδριτὴν Νικόδημον ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ του ὡς ἐπισκόπου Ποντόσκ, ὅτι ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας ἀπεφάσισεν εἰς τὴν συνεδρίαν τῆς 30 Ἰουνίου 1960 τὴν ἰδρυσιν εἰς τὴν κεντρικὴν Εὐρώπην Ἐξαρχίας τῆς Ρωσικῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας καὶ τὸν διρισμὸν τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Ἰωάννου, τῆς ἀντιπροσώπου τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας παρὰ τῆ Ἐκκλησίᾳ Ἀντιοχείας, ὡς Ἐξάρχου τῆς ἐν λόγῳ Ἐξαρχίας, ὅτι δι' ἀποφάσεως τοῦ Πατριάρχου Μόσχας κ. Ἀλεξίου προήχθη εἰς ἀρχιεπίσκοπον ὁ ἐπίσκοπος Βρυξελλῶν καὶ Βελγίου κ. Βασίλειος καὶ ὅτι τὴν 11 Ἰουλίου 1960 ἀνεχώρησεν ἐκ Μόσχας διὰ τὴν Λωζάνην ὡμὰς παρατηρητῶν τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν οἰκουμενικὴν συνέλευσιν τῆς εὐρωπαϊκῆς Νεολαίας.

— Ἀκολουθῶς τὸ περιοδικὸν δημοσιεύει τὸν λόγον τοῦ Πατριάρχου Μόσχας, τὸν ὅποιον εἶπε τὴν 10ῃν Ἰουλίου 1960 μετὰ τὴν χειροτονίαν τοῦ ἀρχιμανδριτοῦ κ. Νικόδημου, προϊσταμένου τοῦ Γραφείου τῶν Ἐξωτερικῶν Ἐκκλησιαστικῶν σχέσεων τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας, εἰς ἐπίσκοπον Ποντόσκ. Ἐν συνεχείᾳ δὲ παρατίθενται βιγραφικὰ στοιχεῖα τοῦ νέου ἐπισκόπου, εἰς τὴν χειροτονίαν τοῦ ὁποίου ἔλαβε μέρος καὶ ὁ Μητροπολίτης Ὀρους Λιβάνου κ. Ἠλίας (Κοράμ).

Ὁ ἐπίσκοπος Νικόδημος, κατὰ κόσμον Μπόρις Γεωργκιέβιτς Ρότφφ, ἐγεννήθη τὸ 1929 ἐπὶ τῷ χωρίῳ Φρόλοβο τῆς περιοχῆς Ριαζάν. Μετὰ τὴν ἀπεπεράτωσιν τῶν γυμνασιακῶν του σπουδῶν ἐνεγράφη εἰς τὸ Παιδαγωγικὸν Ἰνστιτούτον τοῦ Ριαζάν. Τὸ 1947 ἠσπάσθη τὸ μοναχικὸν σχῆμα, λαβὼν τὸ ὄνομα Νικόδημος. Ὡς ἱερομόναχος ὑπηρέτησεν εἰς διαφόρους ἐνορίας. Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1952 διωρίσθη ἐφημέριος τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τοῦ Γιαροσλάβ καὶ γραμ-

ματεὺς τοῦ ἀρχιεπισκόπου Γιαροσλάβ καὶ Ροστώφ. Τὸ 1955 ἐτελείωσε τὴν Θεολογικὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Λένινγκραντ. Τὴν 25 Φεβρουαρίου 1956 ὁ ἱερομόναχος Νικόδημος διωρίσθη μέλος τῆς ἐν Ἱερουσαλὴμ Ρωσικῆς Πνευματικῆς Ἀποστολῆς, τὴν δὲ 25 Σεπτεμβρίου 1957 ἀρχηγὸς τῆς Ἀποστολῆς. Τὸν Μάρτιον τοῦ 1959 ἐπανήλθεν ἐξ Ἱερουσαλὴμ εἰς τὴν Μόσχαν, διορισθεὶς βοηθὸς τοῦ Προϊσταμένου τοῦ Γραφείου Ἐξωτερικῶν ἐκκλησιαστικῶν σχέσεων, τὴν δὲ 21 Ἰουνίου 1960 ἐξελέγη ἐπίσκοπος Ποντόσκ καὶ προϊστάμενος τοῦ Γραφείου Ἐξωτερικῶν ἐκκλησιαστικῶν σχέσεων. Ὁ ἐπίσκοπος Ποντόσκ κ. Νικόδημος συνώδευσε τὸν Πατριάρχην Μόσχας κατὰ τὴν πρόσφατον ἐπίσκεψίν του εἰς τὰ Πατριαρχεῖα Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων καὶ Κων/πόλεως καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Ἑλλάδος.

— Ὁ Μητροπολίτης Ὀρους Λιβάνου κ. Ἠλίας ἐπισκέφθη τὸν παρελθόντα Ἰούλιον τὴν Ρωσικὴν Ἐκκλησίαν. Παρακληθεὶς ὑπὸ συνεργάτου τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας νὰ εἴπῃ τί φρονεῖ διὰ τὴν συγκληθησομένην οἰκουμενικὴν σύνοδον τῆ πρωτοβουλία τοῦ Πάπα Ρώμης Ἰωάννου ΚΓ' καὶ τὴν προσεχῆ συνέλευσιν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, ὁ Μητροπολίτης κ. Ἠλίας ἐδήλωσεν ὅτι οὗτος, ὡς καὶ ἄπαντες οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοί, προσεύχεται καθημερινῶς ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Μητροπολίτης κ. Ἠλίας συνητήθη καὶ συνομίλησε πλειστάκις μετὰ τὸν Πάπαν Ἰωάννη ΚΓ', ὅταν ὁ τελευταῖος ἦτο ἀποστολικὸς νούντιος εἰς τὴν ἐγγὺς Ἀντολίην. Εἰς τὸν Μητροπολίτην ἐδημοῦργησε τὴν ἐντύπωσιν εὐσεβοῦς ἀνθρώπου, κατανοοῦντος καὶ σεβομένου τὴν Ἁγίαν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ εὐλικρινῶς ἐπιθυμοῦντος τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἔνωσιν. Τὸ Βατικανὸν ἀκόμη δὲν ἀπήλυθε πρόσκλησιν πρὸς τὸν Πατριάρχην Ἀντιοχείας καὶ πάσης Ἀνατολῆς. Ὁ Μητροπολίτης ὑπεγράμμισεν, ὅτι εἰς τὸ ζήτημα ἡ Ἐκκλησία Ἀντιοχείας θὰ λάβῃ θέσιν ἐν συμφωνίᾳ μετὰ τῶν ἄλλων Αὐτοκεφάλων Ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν.

Ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἐπικειμένης τακτικῆς συνελεύσεως τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, ὁ Μητροπολίτης κ. Ἠλίας ἐδήλωσεν ὅτι, ἀφοῦ εἰς τὴν οἰκουμενικὴν κίνησιν λαμβάνουν μέρος ποικιλώταται θρησκευτικὰ ὁμολογία, πλείστα τῶν ὁποίων δὲν δύναται ν' ἀποκληθῶν ἐκκλησία, ὁ οἰκουμενισμὸς δύναται νὰ ἀποτελέσῃ μόνον ἐξωτερικὴν τυπικὴν ἔνωσιν διαφόρων σχηματισμῶν κατὰ τὴν οὐσίαν μὴ δυναμένων νὰ ἐνωθῶν καὶ διὰ τοῦτο, ἂν παραστῆ ἀνάγκη λήψεως οἰασθήποτε ἀποφάσεως ἐπὶ τοῦ ζητήματος αὐτοῦ, ἡ Ἐκκλησία Ἀντιοχείας θὰ ἐνεργήσῃ ἀπὸ συμφώνου μετὰ ἄλλας αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας.

— Ἀκολουθῶς τὸ περιοδικὸν δημοσιεύει ἐκτενῆ ἔκθεσιν τοῦ Καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Λένινγκραν κ. Ν.Δ. Οὐσπένσκιη περὶ τῆς συναντήσεως διακεκριμένων θεολόγων τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Γερμανικῆς Ἐαγγελικῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ἔλαβε χώραν εἰς τὴν Δυτικὴν Γερμανίαν ἀπὸ 27-29 Ὀκτωβρίου 1959. Ἀντικείμενον συζητήσεως ὑπῆρξαν δύο θέματα: 1) «Ἡ Ἱερά Παράδοσις» καὶ 2) «Ἡ περὶ δικαιοσύνης διὰ τῆς πιστέως διδασκαλία».

— Μεταξὺ τῶν δημοσιευμένων θεολογικῶν ἀρθρῶν παρουσιάζει ὄλως ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον ἡ λαμπρὰ μελέτη τοῦ καθηγητοῦ Δ. Δουλγέρωφ «Ἡ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας», εἰς τὴν ὁποίαν ἐξετάζεται τὸ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τόσον ἐπικαιρὸν θέμα τῆς ἐνότητος τῶν χριστιανῶν. Ὁ συγγραφεὺς τονίζει ἰδιαίτερος ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι μία καὶ ὅτι ὡς τοιαύτη δὲν δύναται νὰ διαιεθεῖ καὶ δὲν εἶναι διηρημένη. Δὲν ὑπάρχουν χριστιανικαὶ Ἐκκλησίαι, ὑπάρχει μόνον ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ. Δὲν ὑπάρχουν χριστιανικαὶ Ἐκκλησίαι, ἀλλὰ χριστιανικὰ θρησκευτικὰ κοινότητες. Ἡ λύσις τοῦ ζητήματος: ποῖα ἐκ τῶν ὑπαρχουσῶν χριστιανικῶν θρησκευτικῶν κοινοτήτων εἶναι ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ λύει καὶ τὸ ζήτημα τῆς ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν; τοῦτέστιν ὅλοι αἱ λοιπαὶ χριστιανικαὶ θρησκευτικαὶ κοινότητες ὀφείλουν νὰ ἐνωθῶν μετὰ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ. Κατὰ τὸν καθηγητὴν Δουλγέρωφ, ἡ ἱστορία ἀπέδειξεν πειστικῶς εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ὅτι ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ καὶ ὅτι ὁ ἐπιθυμῶν νὰ εἶναι χριστιανὸς ὀφείλει νὰ γίνῃ μέλος τῆς Ἐκκλησίας αὐτῆς, διότι δὲν δύναται νὰ ὑπάρχῃ χριστιανὸς μὴ ὢν μέλος τῆς Ἐκκλησίας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΤΟ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΟΝ ΣΥΝΟΔΙΚΟΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΝ

Πρὸς τὸν Ἱερέα Ἀριστείδην Παπαθανασίου
ἀγνώστου διαμονῆς.

Καλεῖσαι νὰ ἐμφανισθῆς αὐτοπροσώπως ἐνώπιον τοῦ Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου τῆ 1η Μαρτίου 1961, ἡμέρα Τετάρτη καὶ ὥρα 9η π. μ., ἵνα δικασθῆς ὡς κατηγορούμενος περὶ τῆς κατηγορίας ἀπελογηθῆς ἐνώπιον τοῦ ἐκτελοῦντος χρέη ἀνακριτοῦ Ἀρχιμ. Βασιλείου Γιαννακάκη.

Προσεπιδηλοῦμέν σοι, ὅτι ἂν μὴ ἐμφανισθῆς τῆ ὡς ἄνω ἡμέρα τε καὶ ὥρα, θέλεις δικασθῆ ἔρημην.

Ἀθήνησι, τῆ 20 Ἰανουαρίου 1961

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Πρωτοβαθμίου
Συνοδικοῦ Δικαστηρίου

† Ὁ Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης Προκόπιος

Ὁ Γραμματεὺς
Ἀρχιμ. Παντελεήμων Χρυσοφάκης

Ἱερά Μητρόπολις Θεσσαλονίκης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 46 καὶ 47 τοῦ Α. Ν. 2200/40 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικά καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως καταλάβωσι τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ Ἐφημερίου τῆς ἐνορίας τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου Εὐόσμου Θεσσαλονίκης, ἵνα ὑποβάλλωσι ἡμῖν ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν ἀπαιτούμενων δικαιολογητικῶν, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς ἐφημεριακῆς θέσεως.

Ἐν Θεσσαλονίκη τῆ 12η Ἰανουαρίου 1961.

† Ὁ Θεσσαλονίκης Παντελεήμων

Ἱερά Μητρόπολις Δράμας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθρου 47 ἐδ. 2 τοῦ Α. Ν. 2200/40 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», ὡς ἐτροποποιήθη καὶ διὰ μεταγενεστέρων νομοθετικῶν διαταγμάτων, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου διὰ τὴν πλήρωσιν τῶν ἐν τοῖς Ἱεροῖς Ναοῖς α) Εἰσοδίου Θεοτόκου Δράμας, β) Ἁγίου Παντελεήμονος Δράμας, γ) Ἁγίου Νικολάου Δράμας, δ) Ἁγίων Ἀναργύρων Δράμας καὶ ε) Δώδεκα Ἀποστόλων Δράμας ὑπαρχουσῶν κενῶν θέσεων ἐνὸς τακτικοῦ ἔφημερίου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ἀπαιτούμενα προσόντα τῆς ἀμέσως κατωτέρας κατηγορίας, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας διακηρύξεως ἐν τῇ «Ἐκκλησίᾳ» ὑποβάλλωσι ἡμῖν τὰ νεομισμένα πιστοποιητικά διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Δράμα τῆ 16η Ἰανουαρίου 1961

† Ὁ Δράμας Φίλιππος

Ἱερά Μητρόπολις Πατρῶν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰ ἀρθρα 46, 47 καὶ 48 τοῦ Α. Ν. 2200/1940 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», ὡς ἐτροποποιήθη καὶ διὰ μεταγενεστέρων Νομοθετικῶν Διαταγμάτων, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν τῆς κενῆς ἐφημεριακῆς θέσεως τοῦ Ἱ. Ἐνοριακοῦ Ναοῦ Ἁγίου Δημητρίου Πορτῶν, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας προκηρύξεως ἐν τῷ Δελτίῳ «Ἐκκλησία» ὑποβάλλωσι ἡμῖν σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν δικαιολογητικῶν ἐγγράφων τῶν.

Ἐν Πάτραις τῆ 14η Ἰανουαρίου 1961

† Ὁ Πατρῶν Κωνσταντῖνος

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ἀκολουθία τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρός ἡμῶν Θεοκλήτου Ἀρχιεπισκόπου Λακεδαιμονίας τοῦ θαυματουργοῦ. Ἐκδομένη τὸ πρῶτον προνοία τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης Κυπριανοῦ, ποιηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἁγιορείτου μοναχοῦ Γερασίου Μικραγιαννανίτου, Ὑμνογράφου τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ἐγκριθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἐκδοσις περιοδικοῦ «Γαλήνη» τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης 1960. σελ. 3.

Ἀρχιμ. Ἰωάννου Γ. Ἀλεξίου, Ἀστέρες πολυφωτοί. Μέγας Βασίλειος, Γρηγόριος Θεολόγος. Ἀδελφότης Θεολόγων «ἡ Ζωή». Ἀθήναι 1961. Σελ. 207.

Ἀδελφότης Θεολόγων «Ὁ Σωτήρ», Οἱ Θεσσαυροὶ τῆς Ἁγίας Γραφῆς (κατὰ τὸν Ἱερὸν Χρυσόστομον) (Ἀπόδοσις εἰς τὴν Νοελληνικήν). Ἐκδοσις δευτέρα. Ὑπὸ Ἀρχιμ. Γεωργίου Δημοπούλου. Ἀθήναι 1960. Σελ. 270.

Τῆς αὐτῆς, Ὅλοι ἐνίκησαν (Διηγήματα), ὑπὸ Εὐσταθίου Χ. Μπάστα. Ἀθήναι 1960. Σελ. 95.

Ἀρχιμ. Διονυσίου Κυράτσου, Πρωτοσυγκέλλου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἐδέσσης καὶ Πέλλης, Κατὰ μῆνα ἕκαστον. Ἐν Ἐδέσση 1960, σελ. 96.

Ἀρχιμ. Χριστοφόρου Παπουτσοπούλου, Χριστὸς ἐπὶ γῆς, ἔκδοσις Ἀδελφότητος Θεολόγων «Ὁ Σωτήρ». Ἐν Ἀθήναις 1960, σελίδες 121.

Εὐσταθίου Μπάστα, Χριστουγεννιάτικα διηγήματα, ἔκδοσις Ἀδελφότητος Θεολόγων «Ὁ Σωτήρ». Ἐν Ἀθήναις 1960, σελίδες 96.

Δημ. Παναγιωτοπούλου, Ἀπ' τὸ σκοτάδι στὸ φῶς (Ἱστορίαι μετανοούντων), Τεύχος Δ' ἔκδοσις Ἀδελφότητος Θεολόγων «Ὁ Σωτήρ». Ἐν Ἀθήναις 1960, σελίδες 122.

Ἀρχεῖον Ἐκκλησιαστικοῦ καὶ Κανονικοῦ Δικαίου. Τετραμηνιαία Ἐπιθεώρησις. Ἔτος ΙΕ', τεύχος 3ον Ἀθήναι 1960.

« Ε Κ Κ Λ Η Σ Ι Α »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον
ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Ἀθηνῶν ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ

† Ὁ Μυτιλήνης ΙΑΚΩΒΟΣ

† Ὁ Ἰωαννίνων ΣΕΡΑΦΕΙΜ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΘΕΟΛΟΣΙΟΣ Κ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σεβ. Μητροπολίτου Σάμου Εἰρηναίου, Ὁ Χριστιανισμὸς, ἐκπολιτιστικὴ πορεία τῶν ἔθνων.

Ἐόρτια Γράμματα.

Τὸ Β' Ἱερατικὸν Συνέδριον τῶν ἐφημερίων τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.

Θεοφιλ. Ἐπισκόπου Θαυμακοῦ Χρυσοστόμου, Τὸ ἔλαιον ἐξ ἐπόψεως τελετουργικῆς (Τέλος).

Θεοφ. Ἐπισκόπου Μελῆς Αἰμιλιανοῦ, Ἡ Ἐκκλησία καὶ τὸ Μεταναστευτικὸν πρόβλημα (συνέχεια).

Ἰωάννου Χρ. Κωνσταντινίδου, Ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὴν 35ετίαν 1923-1957 (συνέχεια).

Παρατηρήσεων Στήλη.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Προκηρύξεις ἐκλογῆς ἱερέων.

Βιβλιογραφία.